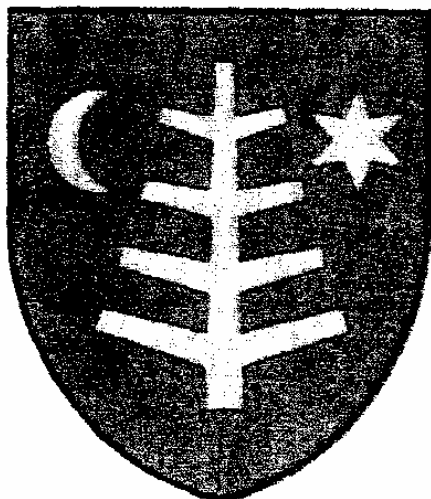

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA OSTRÓW MAZOWIECKA 2003-2015

RAPORT O STANIE MIASTA

Autory:

Dr Krzysztof B. Matusiak

Dr Aleksandra Nowakowska

Ostrów Mazowiecka, maj/czerwiec 2003 r.

SPIS TREŚCI

Część pierwsza

DIAGNOZA STANU MIASTA

WSTĘP	4
1. WSTĘPNE INFORMACJE O MIEŚCIE	8
2.. KALENDARIUM HISTORYCZNE	11
3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA MIASTA	15
4. POTENCJAŁ GOSPODARCZY	19
5. ZATRUDNIENIE I RYNEK PRACY	27
6. WYPOSAŻENIE W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNA	36
7. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI	47
8. GOSPODARKA BUDŻETOWA	63
9. MIASTO OSTRÓW MAZOWIECKA W OCZACH MIESZKAŃCÓW	83
10 OSTROWSKIE ŚRODOWISKO BIZNESU	90
11. OSTRÓW MAZOWIECKA NA TLE MIAST WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO I MIAST W POLSCE	98

Część druga

ANALIZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU SPOŁECZNO- EKONOMICZNEGO MIASTA OSTRÓW MAZOWIECKA

ANALIZA SWOT	110
--------------------	-----

WSTĘP

W obecnych czasach dynamicznych przeobrażeń ekonomiczno-społecznych w skali kraju jak i perspektywie globalnej rośnie rola układów lokalnych w kształtowaniu trwałych przewag konkurencyjnych. Równocześnie restytucja samorządu lokalnego i regionalnego oraz następująca decentralizacja zarządzania państwem umożliwia wzrost samorządności i budowę społeczeństwa obywatelskiego. Oblicze gospodarcze i społeczne w przyszłości zależy w znacznie większym niżeli przed laty zakresie od mieszkańców i lokalnych elit. Kluczowe znaczenie posiadają planowe, systematyczne i skoordynowane działania realizowane w skali gminy i powiatu zmierzające do rozwoju lokalnego, gospodarczego, poprawy warunków życia i pracy mieszkańców oraz wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej.

Podstawą działania powinna być jasno określona polityka władz lokalnych połączona z konsekwentnym dążeniem do wytyczania realistycznie określonych długookresowych celów rozwojowych. Wyczerpał się wykształcony w okresie realnego socjalizmu model realizacji wyłącznie administracyjnych funkcji przez urzędy gmin i miast. Kształtowanie nowego modelu zarządzania rozwojem wymaga czasu, a przede wszystkim przyswojenia przez lokalne struktury administracyjne nowej filozofii działania otwartej na zaspakajanie potrzeb mieszkańców oraz stymulowanie rozwoju ekonomicznego i społecznego. Nowoczesny system zarządzania gminą powinien zapewnić sprawność działania, zdolność do świadczenia usług wyższego rzędu (edukacja, kultura) oraz zdolność do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia, jak i nowe zjawiska społeczno-gospodarcze zachodzące w kraju i na świecie. Preferencje powinny uzyskać przedsięwzięcia długoplanowe, strategiczne z punktu widzenia rozwoju gminy, podnoszące konkurencyjność oraz umożliwiające likwidację barier i dysproporcji rozwojowych.

Podstawowym nadrzędnym instrumentem zarządzania rozwojem gminy staje się **strategia rozwoju**. Jest kompleksową i perspektywiczną koncepcją określającą cele rozwoju gminy oraz drogi ich osiągnięcia we wszystkich płaszczyznach życia lokalnego w długiej perspektywie czasowej. Strategia jest planem działania władz lokalnych i podstawowym instrumentem zarządzania gminą, ułatwiającym zwiększającym spójność podejmowanych decyzji. Prawidłowo opracowana strategia:

- pozwala lepiej zagospodarować dysponowane zasoby ludzkie, naturalne, materialne i określa optymalne ich wykorzystanie;
- zwiększa przejrzystość, sprawność i skuteczność zarządzania gminą;
- zwiększa szanse gminy na uzyskanie dodatkowych, zewnętrznych źródeł zasilania lokalnego budżetu;
- umożliwia aktywizację mieszkańców i budowę publiczno-prywatnego partnerstwa;
- jest dokumentem planistycznym koniecznym do ubiegania się o środki finansowe z budżetu Unii Europejskiej.

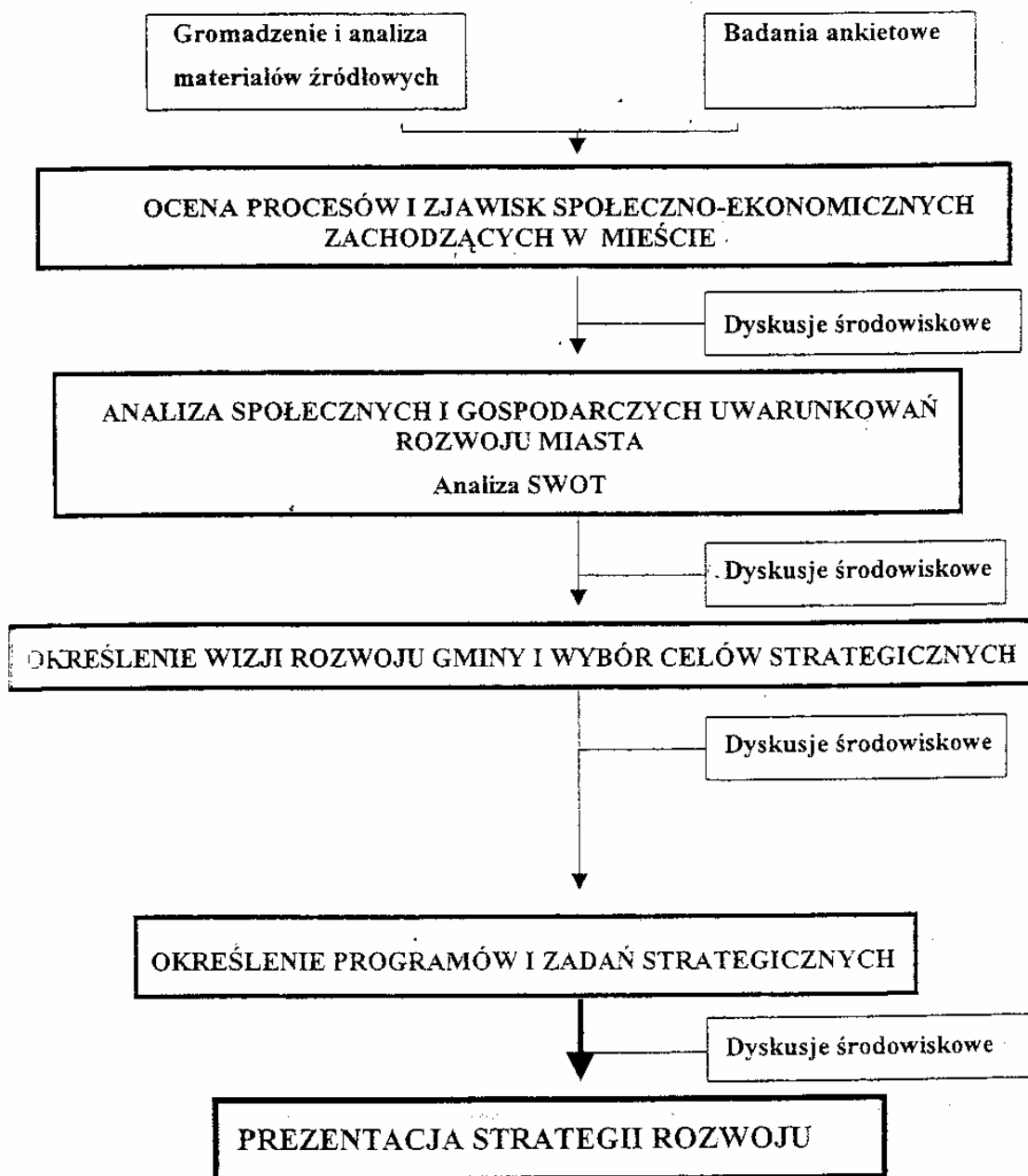
Strategia rozwoju będąca koncepcją świadomego i całościowego sterowania rozwojem gminy powinna stanowić podstawę polityki władz lokalnych.

Całość prac nad Strategią Rozwoju Miasta Ostrów Mazowiecka 2003-2015 obejmowała dwa zasadnicze elementy:

1. Diagnozowanie lokalnego układu społeczno-gospodarczego:
 - przygotowanie Raportu o stanie Miasta Ostrów Mazowiecka,
 - analiza uwarunkowań rozwoju - analiza SWOT.
2. Budowanie Strategii Rozwoju:
 - określenie wizji rozwoju,
 - wybór celów strategicznych,
 - określenie programów i zadań strategicznych.

Zaproponowana metoda budowania strategii Miasta Ostrów Mazowiecka uwzględniała **szerokie uspołecznienie procesu planowania rozwoju**. Uspołecznienie to realizowane było przede wszystkim poprzez dobór zespołu opracowującego strategię składającego się z przedstawicieli różnych środowisk i grup społecznych istniejących w mieście oraz liczne dyskusje środowiskowe, które stały się platformą prezentacji i konsultacji zawartych w strategii propozycji działań. Szerokie uspołecznienie prac nad strategią rozwoju miało na celu zwiększenie partycypacji społeczności lokalnej w decydowaniu o przyszłości miasta, zwiększenie zrozumienia działań władz lokalnych oraz dokonanie lokalnej edukacji społecznej o procesach zachodzących w mieście, zwiększenie poczucia identyfikacji tożsamości lokalnej (przebieg prac nad opracowaniem Strategii Rozwoju Miasta Ostrów Mazowiecka przedstawia schemat 1).

Schemat 1. Plan prac na Strategię Rozwoju Miasta Ostrów Mazowiecka

Prezentowany „Raport o Stanie Gminy” stanowi pierwszą diagnostyczną część strategii rozwoju opracowaną na zlecenie Burmistrza Miasta Ostrów Mazowiecka. Pokazuje najważniejsze tendencje rozwoju społeczno-gospodarczego miasta, problemy związane z przekształceniami i dopasowaniem do nowych uwarunkowań systemowych oraz aktualną sytuację i pozycję miasta na tle kraju i regionu. Materiał ten stanowił bazę dla opracowania analizy SWOT zawierającej prezentację atutów barier rozwoju miasta. Identyfikacja powyższych zagadnień umożliwiła dyskusję z udziałem władz i przedstawicieli lokalnych

środowisk nad wykorzystaniem szans rozwoju oraz podjęciem działań umożliwiających likwidację lub przynajmniej ograniczenie barier rozwoju.

Podstawę do analizy zjawisk stanowiły materiały udostępnione przez poszczególne Referaty Urzędu Miasta, Urząd Statystyczny w Warszawie i Ostrołęce, Powiatowy Urząd Pracy i inne lokalne podmioty. Zgromadzone informacje zostały uzupełnione o dane statystyczne publikowane przez Główny Urząd Statystyczny oraz inne dostępne publikowane i- niepublikowane opracowania na temat miasta i regionu. Z opracowań specjalistycznych wykorzystano między innymi studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta ostrow mazowiecka oraz materiały przygotowane dla potrzeb planu przestrzennego zagospodarowania miasta.

Dla potrzeb diagnostycznych przeprowadzono w marcu 2003 r. badania ankietowe. Wśród 170 mieszkańców miasta i 50 lokalnych podmiotów gospodarczych. Badania wśród mieszkańców miały na celu zebranie opinii oraz ocenę postaw i oczekiwań lokalnej społeczności. Dobór respondentów miał charakter celowy i uwzględniał przede wszystkim strukturę według wieku i płci oraz sieć osadniczą. Badania podmiotów gospodarczych natomiast były ukierunkowane na ocenę lokalnego systemu gospodarczego pod kątem warunków uruchamiania i rozwoju firm, lokalnego klimatu przedsiębiorczości oraz oczekiwań ostrowskiego środowiska biznesu.

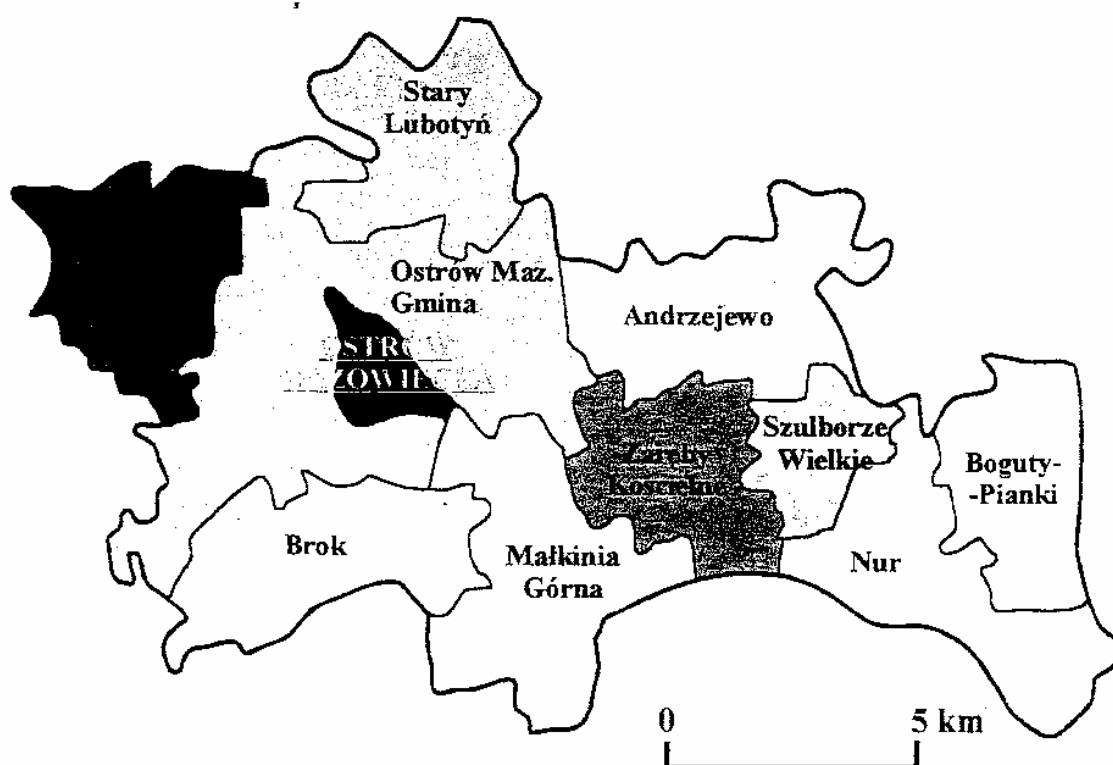
Podkreślić należy wiele nieścisłości statystycznych dotyczących podstawowych informacji o mieście. Na jakości prezentowanego opracowania zaważył stan materiałów wyjściowych uzyskanych w Urzędzie Miasta i innych instytucjach. Należy podkreślić pionierski charakter pracy. Dotychczas nie została przeprowadzona spójna diagnoza stanu zainwestowania miasta. W czasie prac nad tym dokumentem napotkano na szereg problemów związanych z dotarciem, niespójnością i nieporównywalnością danych, poziomem agregacji czy brakiem tradycji gromadzenia informacji i analizy zjawisk ekonomiczno-społecznych na poziomie miasta.

Ostrów Mazowiecka jest położona we wschodniej części Mazowsza w odległości 90 km od Warszawy i 91 km od Białegostoku na historycznym trakcie z Warszawy do Wilna. Geograficznie miasto wschodzi w skład Niżu Polskiego w ramach mezoregionu Miedzyrzecza Łomżyńskiego.

Teren miasta i jego najbliższej okolicy przedstawia się jako płaski z ewentualnymi lekkimi pofałdowaniami o przeciętnej wysokości 110-120 m n.p.m. Jest to obszar zdenudowanej moreny dennej pociętej dolinami cieków ukształtowany ostatecznie przez dwa zlodowacenia (karpackie i środkowopolskie). Dominują słabe gleby bielcowe V i VI klasy bonifikacyjnej często nieopłacalne dla produkcji rolniczej. Tradycyjnie osadnictwo i rozwój miasta był silnie zwiany z gospodarką leśną prowadzoną w Puszczy Białej. Pozostałości puszczy otaczają miasto od południowej i zachodniej strony.

Ostrów Mazowiecka zajmuje powierzchnię 22 km² zamieszkiwaną przez ponad 23 tys. mieszkańców. Po reformie administracyjnej od 1999 r. miasto wchodzi w skład włącznie z gminami Stary Luboń, Wąsewo, Ostrów Mazowiecka (gmina wiejska), Andrzejewo, Zaręby Kościelne, Szulborze Wielkie, Boguty - Pianki, Nur, Małkinia Górna, Zaręby Kościelne, Brok powiatu ostrowskiego, będąc jednocześnie siedzibą władz powiatowych. Tradycje historyczne, funkcje administracyjne i potencjał miasta czynią Ostrów silnym centrum usługowym i administracyjnym wschodniego mazowsza.

Mapa 2. Miasto Ostrów Mazowiecka w strukturze administracyjnej powiatu ostrowskiego

Źródło: opracowanie własne

Teren miasta jest położony na obszarach zlewni rzek: Bug i Narew. Dział wód powierzchniowych pomiędzy obydwoma rzekami przebiega po równinie polodowcowej w zachodniej części miasta. Zlewnia Narwi obejmuje około 20% obszaru Ostrowi w jej zachodniej części, a Bugu 80%. Rzeka Grzybówka jest jedynym stałym ciekiem na terenie miasta.

Klimat miasta charakteryzuje się dobrymi warunkami termo - wilgotnościowymi i solarnymi. Przeważają tereny wyniesione, o głęboko zalegającym zwierciadle wód gruntowych i dość dobrze przewietrzonych. Korzystny wpływ na miejscowe warunki klimatyczne wywierają okoliczne lasy. Należy podkreślić dużą czystość powietrza i bakteriobójcze działanie fitocydów kwalifikujące teren miasta jako korzystny dla osadnictwa i funkcji rekreacyjnych.

W Ostowi koncentrują się ważne dla wschodniego Mazowsza szlaki komunikacyjne:

- 1) o międzynarodowym znaczeniu - droga ekspresowa E-18 z Warszawy do Białegostoku a dalej na Litwę i Białoruś oraz projektowana autostrada;
- 2) o krajowym znaczeniu - z Warszawy do Augustowa i Suwałk drogi 50 i 60 będące pierwszą dużą obwodnicą Warszawy;
- 3) o regionalnym znaczeniu - 677 do Łomży i Siedlec, 627 do Ostrołęki.

Istotne znaczenie komunikacyjne posiada zaplecze PKP, niedalekie: węzeł kolejowy w Małkini oraz lotnisko Grądy.

Na terenie miasta identyfikuje się szereg zabytków architektury i budownictwa:

- 1) Zabytki sakralne:
 - zespół kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP obejmujący: murowany kościół wybudowany w latach 1885 — 93 w stylu neogotyckim, dzwonnice i drewnianą plebanie;
 - murowany dom duchowieństwa prawosławnego z 1900 r.;
 - w ramach cmentarza grzebalnego ogrodzenie z bramą z pierwszej połowy XIX w., drewniane kaplice z 1830 r. oraz kaplice grobowe z 1890 r.;
 - trzy nieczynne cmentarze (przykościelny rzymsko - katolicki i dwa wyznania mojżeszowego) z licznymi zabytkowymi nagrobkami.
- 2) Zabytki techniki:
 - murowany obiekt fabryki cukierków z 1900 r.;
 - murowany budynek fabryki zatrząsków;
 - młyn wodny z początku XX w.
- 3) Murowane i drewniane obiekty użyteczności publicznej i mieszkalnej: ratusz, budynek Banku Ludowego, jatki itp.

2. KALENDARIUM HISTORYCZNE

Dzieje terenów miasta są ściśle związane z historią wschodniego Mazowsza. Najstarsze ślady osadnictwa identyfikujemy z okresu neolitu przed 4,5 tys. lat. Tereny te były zamieszkiwane od tysięcy o czym świadczą materialne ślady między innymi kultury łużyckiej i z czasów rzymskich. Międzyrzecze Bugu i Narwi tworzyło naturalną ochronę mieszkańców przed napadami i grabieżami. Kolonizacja i dynamizacja rozwój regionu nastąpiła po unii polsko-litewskiej i uporządkowaniu spraw granicznych z zakonem krzyżackim. Znikło zagrożenie niszczycielskich najazdów ze strony Jaćwińców, Litwinów i Prusów. Rozwój handlu głównie produktami rolnymi i leśnymi spławianymi do Wisły, a dalej do Gdańska oraz stosunków gospodarczych z Litwą dał początek dynamizacji procesów rozwojowych. Polityka książąt mazowieckich: Janusza Siemowita i Janusza Starszego sprzyjała rozwojowi osadnictwa, handlu i tworzeniu miast. Janusz Starszy rozwija pod koniec XIV w. małą leśną osadę Ostrowia w obfitującym w źródła i strumienie wododziale między Bugiem a Narwią w dużej wieś czynszową na prawie chełmskim o powierzchni około 1700 ha. Lokalizacja tak dużej jak na ówczesne stosunki na Mazowszu wsi wskazuje od początku na zamiśl budowy silnego ośrodka gospodarczego i administracyjnego dla kolonizowanych terenów. Nazwę miejscowości należy kojarzyć z ostrową, będącą rodzajem prymitywnej drabiny z wierzchołką drzewa iglastego, którą posługiwali się bartnicy (stylizowane wyobrażenie ostrowy przedstawia herb miasta). Inna interpretacja nazwy miasta wskazuje na

etymologiczny związek słowa ostrów/ostrowa z bartnickim określeniem boru jako 60 pszczelich barci. Współczesna nazwa miasta została oficjalnie przyjęta w 1926 r.

Na podstawie dostępnych materiałów bibliograficznych dokonano następującej chronologicznej prezentacji historii miasta Ostrów Mazowiecka pod kątem uwarunkowań rozwoju gospodarczego:¹

Początki osadnictwa z neolitu

Początek XV w. (około 1420/21 r) - Książę Mazowiecki Janusz Starszy buduje dwór książęcy, funduje kościół parafialny pod wezwaniem św. Jadwigi Śląskiej i wyznacza Ostrowię na miejsce sądów książęcych. Dynamiczny rozwój osadnictwa.

1434 r. Książę Bolesław IV nadaje prawa miejskie. Miejscowy kupiec i przedsiębiorca Marcin Mieszek pierwszym wójtem miejskim i sędzią ziemskim. Przywilej lokalizacyjny zawierał między innymi zwolnienie potencjalnych osadników od wszelkich danin na okres 12 lat.

XV i XVI w. - dynamiczny rozwój miasta, Ostrów staje się wiodącym ośrodkiem usługowym, handlowym i administracyjnym regionu na szlaku handlowym z Warszawy do Wielkiego Księstwa Litewskiego. Lustracje dóbr książęcych wskazują, że było to jedno z największych miast na Mazowszu. W 1569 r. miasto liczyło 448 domów, a szacowana liczba mieszkańców wynosiła około 3 tys. Ostrowscy mieszcianie trudnili się handlem, rzemiosłem i rolnictwem. Wśród zajęć dominowało piwowarstwo, kowalstwo i szewstwo.

28 grudnia 1514 r. - Księżna Anna wdowa po Konradzie Rudym, sprawująca regencję na Mazowszu rozszerza przywileje miasta nadając między innymi prawo 4 jarmarków: (1) święto nawrócenia św. Pawła (25 stycznia), (2) czwarta niedziela postu, (3) Zielone Świątki i święto Mateusza Apostoła (21 września); oraz dzień targowy we wtorek.

Połowa XVI w. - budowa na rozkaz Zygmunta Augusta dworu królewskiego w Ostrowi. Sekretarz królewski, humanista Andrzej Nidecki proboszczem w Ostrowi.

1566 r. - utworzenie przez A. Nideckiego Bractwa Literackiego przy kościele parafialnym, łączącego cele religijne z życiem towarzyskim. Do Bractwa należeli znaczniejsi mieszcianie i przedstawiciele okolicznej szlachty.

1650-55 - upadek miasta w wyniku Potopu Szwedzkiego. Liczba mieszkańców zmalała do około 450 czyli 1/6 stanu sprzed stu lat.

XVII/XVIII w. - stagnacja ekonomiczna, upadek rzemiosła i handlu prowadzi do agraryzacji mieszkańców. Liczba mieszkańców w 1777 r. wyniosła 618 osób.

1775 r. - przeniesienie z Nura siedziby sądów ziemskich.

Sejm Wielki (1788-92) uchwała „Ordynację dla miasteczka JKM Ostrowia” w której założono projekt rozwoju gospodarczego. Nakazano budować cegielnię, duży sąd, chmielnik,

¹ Przy opracowaniu kalendarium wykorzystano następujące materiały źródłowe: S. Russocki (red) Ostrów Mazowiecka z dziejów miasta i powiatu, KiW, W-wa 1975; E. Dobek, Miejska biblioteka publiczna im. Marii Dąbrowskiej w latach 1945-1997, zarys monograficzny, W-wa 1998.

oddać pod licytację puste place, pozarastane sady i ogrody oraz zwolnić od podatku na okres 8-10 lat każdego kto zechce założyć manufakturę.

1792 r. - według „Raport o stanie miasta” Ostrowia liczyła 867 mieszkańców (w tym 732 chrześcijan i 135 żydów) i 130 domów

Po III rozbiorze Polski miasto zostało zajęte przez wojska pruskie i włączone do powiatu ostrołęckiego w ramach departamentu płockiego. W wyniku traktatu w Tylży w 1807 r. Ostrów znalazła się w granicach Księstwa Warszawskiego, a po Kongresie Wiedeńskim (1815 r.) Królestwa Kongresowego.

XIX w. - powolny rozwój ekonomiczny miasta, wzrost liczby mieszkańców (z 1705 w 1820 r. do 7914 w 1893 r.) i odrodzenie rzemiosła. Na gospodarczej mapie miasta pojawiają się młyny wietrzne, cegielnie, olejarnie i wytwórnie: sukna, terpentyny, octu, krochmalu oraz browar, a w drugiej połowie wieku powstaje między innymi fabryka wyrobów tytoniowych, drukarnia, wytwórnia perfum. Rozwój sieci drogowej tworzącej z Ostrowi ważny węzeł komunikacyjny: droga białostocka i rozchodzące się koncentrycznie szosy na Małkinie, Brok, Różan, Ostrołękę, Łomżę. Powyższe funkcje wzmacnia uruchomienie linii kolejowej Małkinia - Ostrów — Ostrołęka. W drugiej połowie wieku uporządkowanie przestrzeni miasta, powstanie parku miejskiego i poprawa infrastruktury komunalnej.

1866 r. - utworzenie po upadku Powstania Styczniowego powiatu ostrowskiego wchodzącego w skład Guberni Łomżyńskiej. Wzrost liczby ludności żydowskiej, w 1893 r. mieszkańcy wyznania mojżeszowego stanowili 62% ludności miasta.

1890 r. - rozpoczyna działalność Ostrowskie Towarzystwo Dobroczynności, którego celem było niesienie pomocy materialnej i medycznej najbardziej potrzebującym mieszkańcom miasta. Staraniem Towarzystwa utworzono ambulatorium, przekształcone następnie w szpital.

1891-93 - budowa dwóch kompleksów koszarowych: (1) koszary komorowskie dla piechoty i (2) koszary różańskie dla artylerii. Pobyt wojska dynamizuje rozwój gospodarczy miasta w sferze usług. Do 1909 roku liczba ludności wzrasta o 60% do 12 659 osób.

1896 r. - powstaje Ostrowskie Koło Miłośników Sceny.

1898 r. - utworzenie Spółdzielczej Kasy Oszczędności, działającej w okresie międzywojennym jako „Bank Ludowy”.

Początek XX w. - budowa hal targowych i szeregu obiektów gospodarczych (młyn, tartak).

1911 r. - powstaje Ostrowskie Stowarzyszenie Spożywcze.

W okresie Pierwszej Wojny Światowej na głównych ulicach, w urzędach i w szeregu domów prywatnych założono oświetlenie elektryczne.

Listopad 1918 r. - rozbrojenie Niemców i powołanie polskiej administracji.

W okresie międzywojennym w Ostrowi funkcjonowało 7 młynów, 2 tartaki, 2 cegielnie, 2 cementownie, I browar, fabryka octu, nasycalnia podkładów kolejowych, 2 gręplarnie i garbarnia oraz około 400 zakładów rzemieślniczych różnych branż. Działalność gospodarcza silnie była zorientowana na usługi rolne. Ważną rolę odgrywały targi i jarmarki. Powstaje

elektrownia miejska, a zarządzie miasta pozostaje rzeźnia i betoniarnia. Na uwagę zasługuje budowa okazałego ratusza i siedziby banku Ludowego. Aktywne przez całe dwudziestolecie są organizacje gospodarcze i społeczne. Następuje również uporządkowanie przestrzeni miasta oraz rozwój kultury i oświaty.

Okupacja hitlerowska spowodowała eksterminację ludności żydowskiej i zakończyła się w 1944 zniszczeniem ponad 60% substancji miasta. Po wyzwoleniu powolna odbudowa miasta oraz charakterystyczne dla całego kraju działania nacjonalizacyjne, walka z handlem i kulakami.

Lata sześćdziesiąte to okres industrializacji miasta. Powstaje szereg nowych zakładów przemysłowych i usługowych, w tym Fabryka Mebli Skrzyniowych, Zakłady Mleczarskie oraz filie Warszawskich Zakładów Radiowych T-1 „Rawar” i Warszawskich Zakładów Maszyn Budowlanych „Bumar”.

1975 r. - likwidacja Powiatu Ostrowskiego i włączenie miasta do nowopowstałego województwa ostrołęckiego. Stagnacja ekonomiczna miasta.

Lata dziewięćdziesiąte XX w. - reaktywacja samorządu lokalnego, podjęcie szeregu ambitnych inwestycji infrastrukturalnych. Prywatyzacja i restrukturyzacja przedsiębiorstw państwowych i pierwsze inwestycje bezpośrednie. Rozwój ekonomiczny miasta.

Przełom XX i XXI w. - likwidacja województwa ostrołęckiego, reaktywacja powiatu ostrowskiego i włączenie do województwa mazowieckiego. Przygotowania do przystąpienia do UE.

2003 r. - opracowanie strategii rozwoju miasta do 2015.

3. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA MIASTA

Liczba mieszkańców na koniec 2001 roku kształtowała się nieznacznie powyżej 23 tys. mieszkańców. W analizowanym okresie, tj. w latach 1995-2001 systematycznie wzrastała, z początkowego poziomu ponad 22 tys. osób do nieco ponad 23 tys. w roku 2001. Wzrost ten, trwał nieprzerwanie w całym omawianym okresie.

Tabela 1. Sytuacja demograficzna miasta Ostrow Mazowiecka w latach 1995-2001.

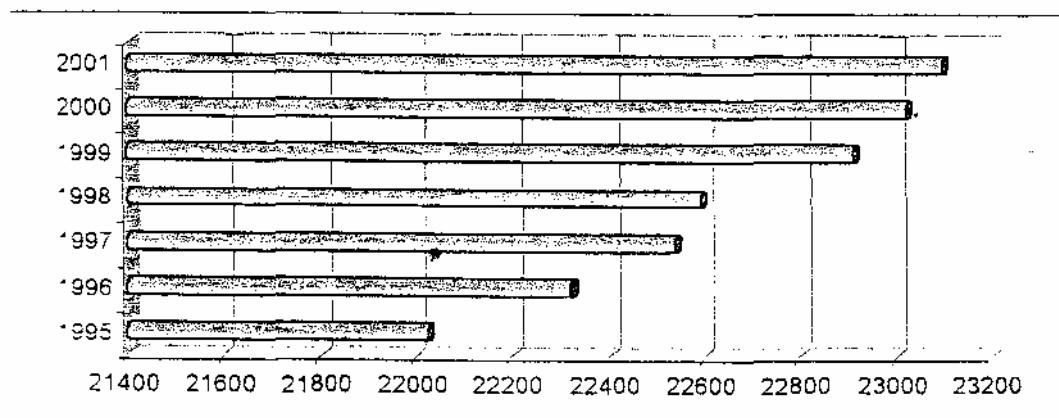
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Liczba ludności	22026	22321	22536	22592	22911	23020	23097
Liczba kobiet	11471	11625	11720	11761	11936	11972	11975
Małżeństwa	118	126	119	155	160	137	123
Zgony	188	166	148	191	169	208	185
Urodzenia	-	390	290	207	350	264	271
Przyrost naturalny	-	+224	+142	+16	+181	+56	+86
Saldo migracji	+74	+71	+73	+31	+138	+53	-9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Ostrołęce

W ujęciu procentowym przyrost ten wahał się od 0,2% rocznie do rekordowego 1,4% w roku 1999. Średniorocznie przyrost ten wyniósł w latach 1995-2001 8%.

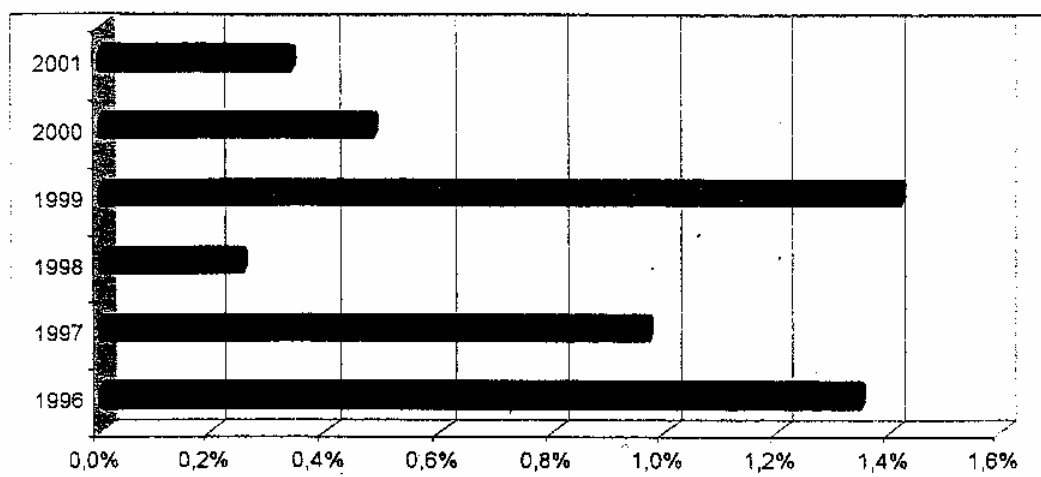
Wzrost ten dotyczył w większym stopniu liczby mężczyzn, co widać po nieznacznie spadającym w badanym okresie współczynniku feminizacji. Spadek ten nie był jednak duży i można stwierdzić, że w strukturze ludności pod względem płci nie zachodzą większe zmiany. Ostrów Mazowiecka nie posiada zachwianej struktury wg płci. Na 100 mężczyzn przypada około 104 kobiet, co daje nam sytuację korzystniejszą niż przeciętnie w miastach w Polsce. Poziom współczynnika feminizacji przedstawiony został na wykresie 3.

Wykres 1. Liczba ludności miasta Ostrów Mazowiecka w latach 1995-2001

Źródło: opracowanie własne na podstawie dane US w Ostrołęce

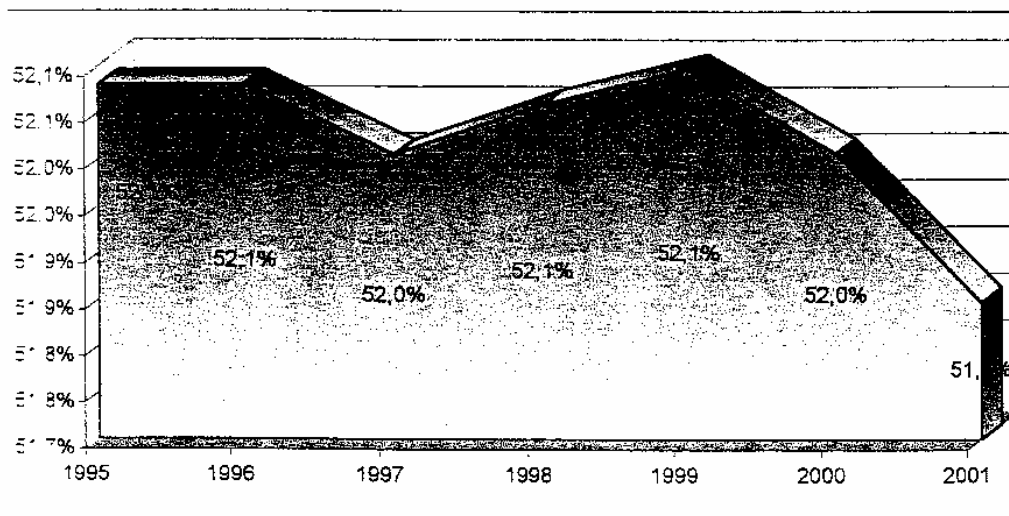
Wykres 2. Dynamika (procentowa) przyrostu liczby ludności miasta Ostrów Mazowiecka w latach 1995-2001.

Źródło: opracowanie własne na podstawie dane US w Ostrołęce

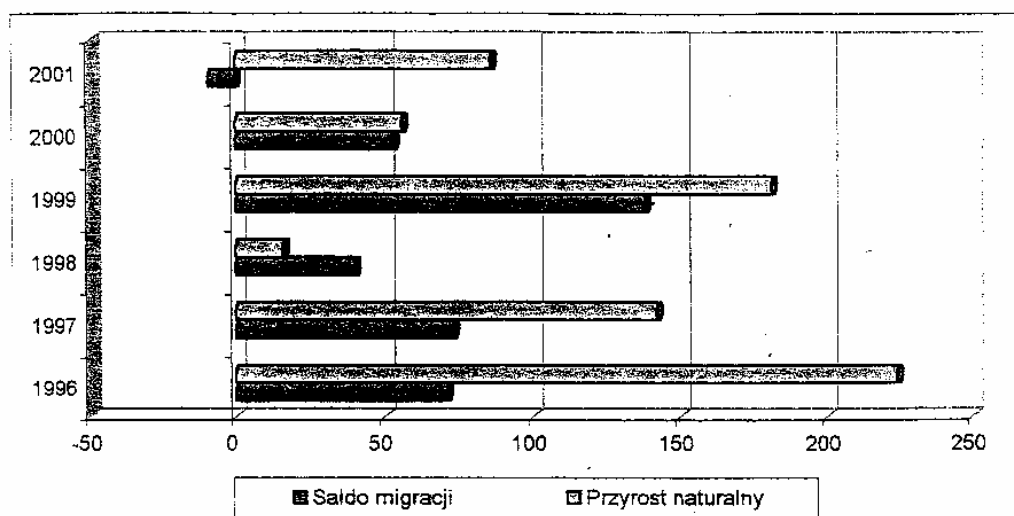
Zmiany liczby ludności związane mogą być z trzema czynnikami: ruchem naturalnym (urodzenia, zgony), migracjami oraz wpływem zmian administracyjnych. Przy braku zmian administracyjnych w badanym okresie dominującym czynnikiem mającym wpływ na szybki wzrost liczby ludności był przyrost naturalny.

Wykres 3. Współczynnik feminizacji ludności miasta Ostrów Mazowiecka w latach 1995-2001

Źródło: opracowanie własne na podstawie dane US w Ostrołęce

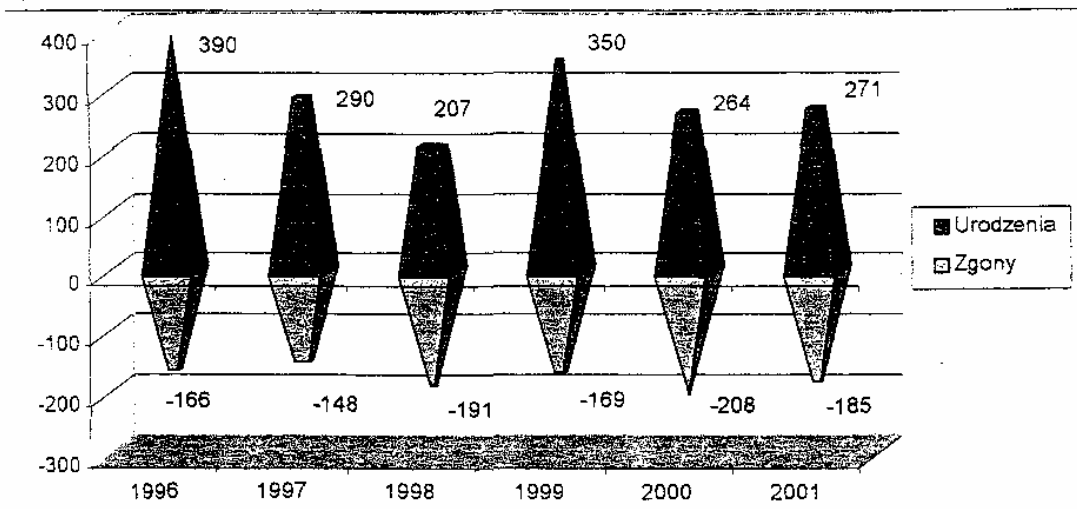
Wykres 4. Składniki przyrostu liczby ludności miasta Ostrów Mazowiecka w latach 1995-2001

Źródło: opracowanie własne na podstawie dane US w Ostrołęce

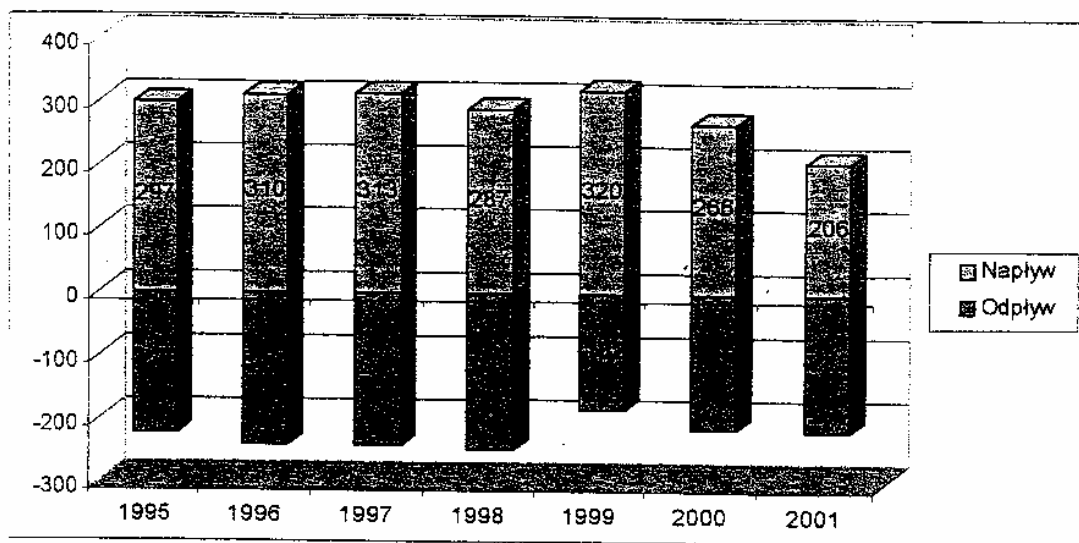
Najwyższe dodatnie salda przyrostu naturalnego zanotowano w latach 1996 oraz 1999. Związane to było z wyjątkowo wysoką liczbą urodzeń wynoszącą odpowiednio 390 i 350, wobec średniej z pozostałych lat wynoszącej 258. Liczba zgonów kształtowała się w kolejnych latach na stabilnym poziomie, wynosząc średnio 178 rocznie. Saldo przyrostu naturalnego było w związku z tym w całym okresie dodatnie i wyniosło od +16 w roku 1998 do +224 w roku 1996.

Wykres 5. Przyrost naturalny miasta Ostrow Mazowiecka w latach 1995-2001

Zródło: opracowanie własne na podstawie dane US w Ostrołęce

Wykres 6. Saldo migracji (napływ odpływ) miasta Ostrow Mazowiecka w latach 1995-2001

Zródło: opracowanie własne na podstawie dane US w Ostrołęce

Drugim czynnikiem wywierającym wpływ na zmianę liczby ludności było saldo migracji. W latach 1995-1998 można zauważyć wyższy poziom odpływów, na poziomie ok. 240 osób rocznie, który w kolejnych latach uległ zmniejszeniu do poziomu pomiędzy 180 a 210 osób. Towarzyszyły temu przypyły, pozostające w latach 1995-1999 na stałym poziomie wynoszącym ok. 300 osób rocznie, co w efekcie przynosiło dodatnie saldo migracji zwiększając w ten sposób ludność miasta o ok. 0,3% rocznie). Tendencja ta uległa zmianie w dwóch ostatnich latach badanego okresu, gdy nastąpił znaczący spadek liczby osób przenoszących się rocznie do miasta z innych gmin. W roku 2001 liczba osób przyjeżdżających spadła do poziomu 206 osób, co zaowocowało po raz pierwszy ujemnym saldem migracji.

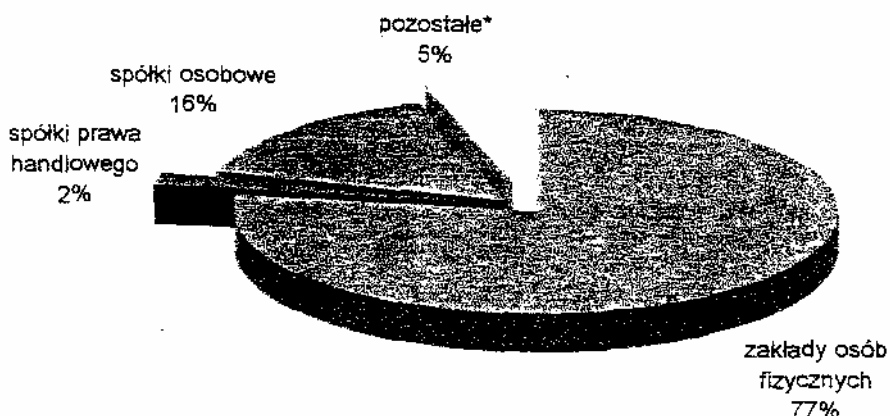
4. POTENCJAŁ GOSPODARCZY

Ostrów Mazowiecka od wieków stanowiła jeden z wiodących ośrodków gospodarczych i usługowych wschodniego Mazowsza. Rozwój miasta był silnie związany z aktywnością gospodarczą mieszkańców zorientowaną na obsługę: (1) ludności regionu, (2) traktu królewskiego z Warszawy do Wilna oraz (3) spławu i handlu miejscowymi produktami rolniczymi przez Gdańsk do Europy Zachodniej.

Działalność gospodarczą na terenie miasta prowadziło na koniec 2002 r. około 2960 podmiotów.¹ Na jedno przedsiębiorstwo przypada przeciętnie 4,8 mieszkańca w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten jest dużo wyższy od średniej krajowej (7,9), oraz dla miast w Polsce (6,8) i od średniej dla województwa mazowieckiego - 6,4. Świadczy to o szczególnym poziomie przedsiębiorczości mieszkańców Ostrowi:

98,3% wszystkich ostrowskich firm to podmioty prywatne. Należy podkreślić sprawny i bez większych konfliktów przebieg procesu prywatyzacji i restrukturyzacji byłych przedsiębiorstw państwowych. Nowe podmioty, często z kapitałem zagranicznym, utrzymały rynki zbytu, zmodernizowały technologie i zarządzanie.

Wykres 7. Struktura ostrowskich firm według formy organizacyjno-prawnej

*spółdzielnie, jednostki publiczne, stowarzyszenia, fundacje i inne

Źródło: Opracowanie własne

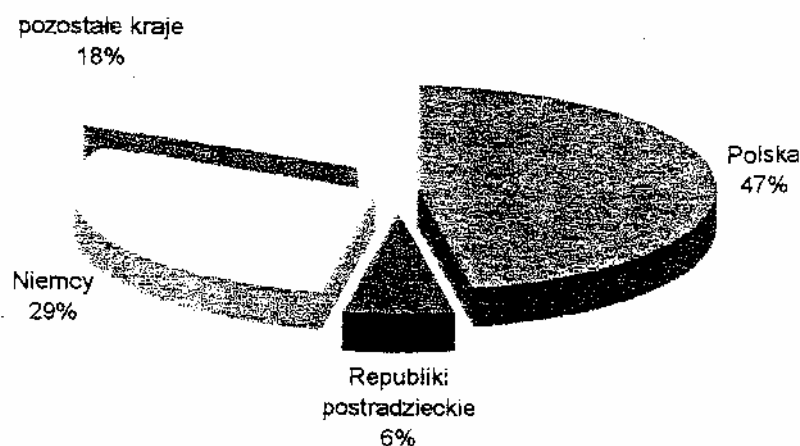
Wśród form organizacyjno-prawnych dominują zakłady osób fizycznych (77,4%) i jest to udział o 5 p.proc. niższy od analogicznego w skali kraju oraz spółki osobowe (cywilne, jawne i partnerskie), których natomiast jest o kilka 5-6 p.proc. więcej od przeciętnego poziomu w kraju).

Największym ostrowskim przedsiębiorstwem jest notowana na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych, Fabryka Mebli „FORTE” S.A., rozwinięta w latach dziewięćdziesiątych na bazie państwowych zakładów mebli skrzyniowych, przy zaangażowaniu kapitału zagranicznego (2,3 mln USD, inwestor ALNO AG). Forte należy do

¹ Do tej wielkości należy podchodzić jednak z pewną rezerwą. Polska praktyka wskazuje, że część zarejestrowanych przedsiębiorstw (głównie zakładów osób fizycznych) nie podjęła działalności lub nie zgłosiła zawieszenia działalności. W skali kraju przedsiębiorstwa aktywne szacuje się na poziomie 65% wszystkich podmiotów.

największych i najnowocześniejszych producentów mebli w Europie. Z przychodem 269 mln zł za 2002 r. i zyskiem brutto 8,6 mln zł „FORTE” zostało sklasyfikowane na 438 miejscu największych przedsiębiorstw w Polsce (jeszcze w 1998 r. było to 296 miejsce)². Niepokoić w ciągu ostatnich dwóch lat może spadek wartości sprzedaży o ponad 25% (do poziomu sprzedaży sprzed 1996 roku), spowodowany głównie malejącym popytem na meble na rynku krajowym oraz utrzymującym się do połowy ubiegłego roku kursem złotego względem Euro. W analizowanym okresie poprawiła się jednocześnie znacznie rentowność przedsiębiorstwa. Obecnie grupę kapitałową „Forte” tworzy 10 przedsiębiorstw, w tym 6 działa na terenie Polski, 2 w Europie Zachodniej (Niemcy i Szwajcaria) i 2 w Europie Wsch. (Ukraina i Litwa). Firma tworzyła na koniec 2002 r. łącznie 1689 miejsc pracy (w 1999 r. - 2380), w tym na terenie Ostrowi zatrudnienie otrzymuje około 1000 osób.

Wykres 8. Geograficzna struktura sprzedaży „FORTE” S.A. w 2001 r.

Źródło: Fabryka Mebli „FORTE” S.A. – Raport roczny 2001r.

Silną stroną „Forte” S.A. jest eksport. 53% produkcji jest eksportowana, w tym głównie na rynek niemiecki (29%).

Drugim bardzo czytelnym ostrowskim znakiem firmowym w kraju i coraz częściej za granicą jest Mazowiecka Spółdzielnia Mleczarska „OSTROWIA”. Jest to jedno z najnowocześniejszych przedsiębiorstw mleczarskich w Polsce i jedno z nielicznych spełniających warunki dostępu do wspólnego rynku europejskiego. W 2000 r. „OSTROWIA” znalazła się na 483 miejscu z przychodami z działalności na poziomie 233 mln zł w rankingu największych 500 krajowych firm. Firma zatrudnia około 800 pracowników oraz stanowi ważne ogniwo gospodarcze aktywizujące rozwój i stabilizację dochodów w sąsiednich gminach rolniczych. Serki homogenizowane, sery kremowo-śmietankowe, sery topione są powodzeniem sprzedawane na terenie całego kraju oraz w coraz większym zakresie eksportowane do państw Unii Europejskiej i USA.

² Listy największych polskich przedsiębiorstw są publikowane przez dziennik „Rzeczpospolita” oraz tygodniki „Polityka” i „Gazeta Bankowa”. Dla potrzeb strategii wykorzystano: Pięćsetki Polityki’98-02.

Do firm kluczowych dla lokalnego systemu produkcyjnego należy zaliczyć:

„KAMA” — nowoczesne przedsiębiorstwo produkujące odzież specjalistyczną: odzież robocza, mundury wojskowe itp.

„SCHNEIDER” — przedsiębiorstwo z kapitałem zagranicznym wytwarzające części do maszyn rolniczych, elementy do naczep i kontenerów.

„KRUGER” — firma z kapitałem zagranicznym branży spożywczej produkująca szeroką gamę produktów, np.: kakao, kawa, śmietanka do kawy, herbaty rozpuszczalne, słodziki, środki dietetyczne. Produkty rozpoznawalne w sklepach i aptekach pod marką „Zdrovit” „Multizdrowie”, Około 80% produkcji trafia na eksport głównie do Niemiec, Francji, Włoch, Czech, Turcji i krajów nadbałtyckich.

„MIWEX” — producent ketchupów i lodów.

„EMMA” — producent wyrobów cukierniczych, np.: herbatniki, pierniki, paluszki.

Zakład Urządzeń Radiolokacyjnych „ZURAD” — przedsiębiorstwo wytwarzające urządzenia i systemy elektroniki profesjonalnej do zastosowań militarnych cywilnych, np.; morskie radary nawigacyjne, uliczne radarowe wskaźniki prędkości, kuferki, nesesery i teczki alarmem lub elektroszokiem itp.

„WARYŃSKI OSTRÓW SP. Z O.O. — znany w kraju i zagranica producent koparko-ładowarek dla potrzeb budownictwa i rolnictwa.

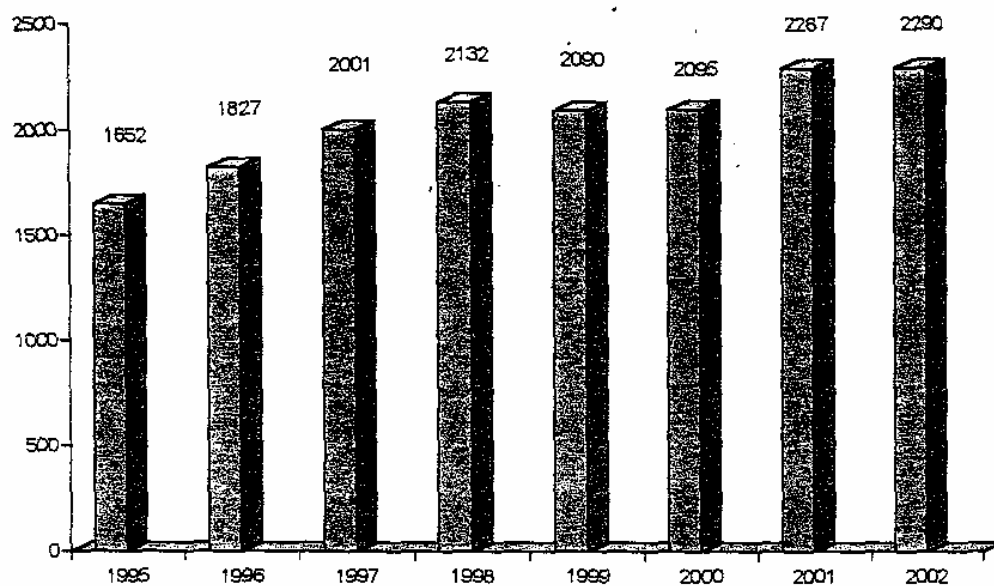
„ALPLA” — producent opakowań z tworzyw sztucznych.

Wszystkie powyższe firmy odgrywają niezmiennie ważną rolę w lokalnym systemie produkcyjnym jako zleceńodawca w zakresie usług i podwykonawstwa dla małych firm oraz absorpcji siły roboczej. Oceniając lokalną gospodarkę należy podkreślić:

- duże zróżnicowanie branżowe przedsiębiorstw;
- działalność eksportową wszystkich ważniejszych wytwórców.

O dynamice lokalnej gospodarki świadczą procesy tworzenia nowych podmiotów. Tylko w 1999 r. zlikwidowano więcej firm niż utworzono. Było to związane z wprowadzeniem nowych zasad rejestrowych oraz reformy systemu ubezpieczeń społecznych.

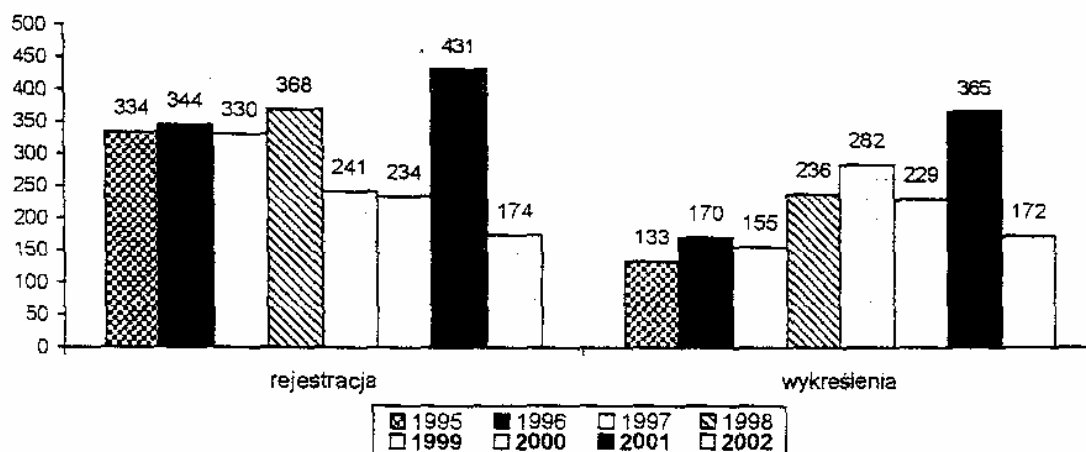
Wykres 9. Dynamika wzrostu liczby zakładów osób fizycznych w Ostrowi Mazowieckiej w latach 1995-2002

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Ostrowi Mazowieckiej.

W ostatnich latach najwięcej wpisów identyfikujemy w zakresie usług transportowych, usług remontowo-budowlanych oraz handlu obwoźnego i stacjonarnego.

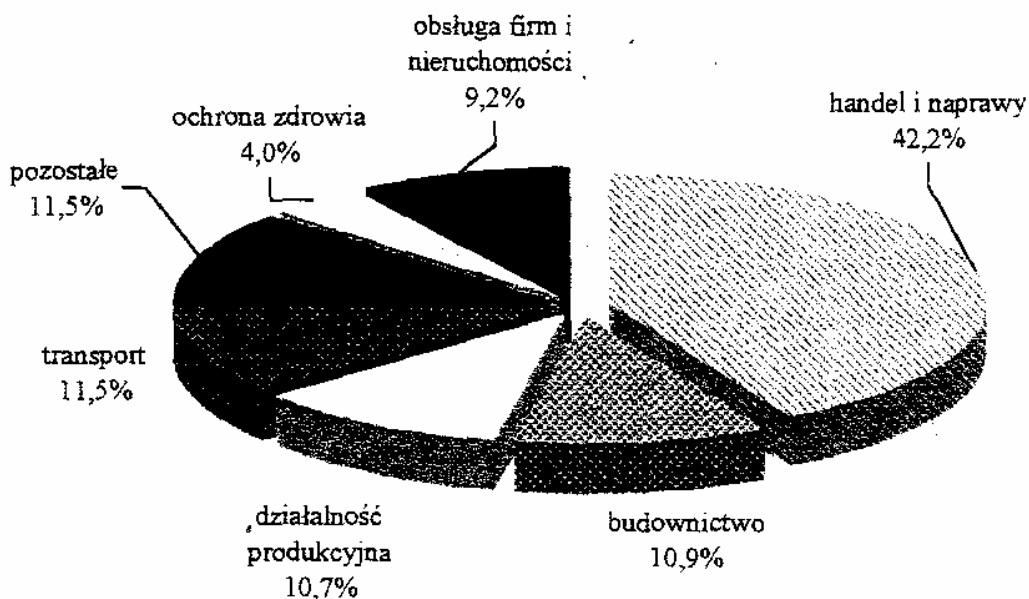
Wykres 10. Dynamika rejestracji i wykreśleń z ewidencji zakładów osób fizycznych

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Ostrowi Mazowieckiej

Lokalna gospodarka jest zdominowana przez małe przedsiębiorstwa, działające w sferze: handlu i napraw (42,2%), usług transportowych (11,5%), usług budowlanych (10,9%), produkcji (10,7%) oraz obsługi nieruchomości i firm (9,2%).

Wykres 11. Struktura podmiotów gospodarujących wg EKD

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

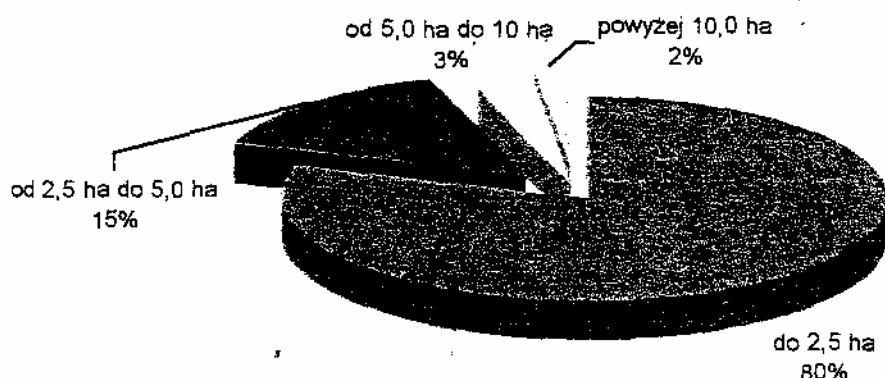
W strukturze podmiotowej lokalnej gospodarki w porównaniu całym krajem wyraźnie widzimy przewagi w strukturze w obszarach:

- transport, składowanie i łączność (około 3,5 p.proc. powyżej średniej krajowej), co świadczy o rozwoju funkcji logistycznej wschodniego Mazowsza.
- handel i naprawy (około 3,4 p.proc. powyżej średniej krajowej). Przewaga związana z funkcją obsługową sąsiednich gmin wiejskich.
- ochrona zdrowia i opieka socjalna (około 3 p.proc. powyżej średniej krajowej)
- budownictwo (około 0,4 p.proc. powyżej średniej krajowej).

Niedobór w strukturze podmiotowej występuje w obszarach (1) obsługa nieruchomości i firm (około 2,5 p.proc. poniżej średniej krajowej); (2) działalność produkcyjna (około 1,8 p.proc. poniżej średniej krajowej); (3) pośrednictwo finansowe (około 0,7 p.proc. poniżej średniej krajowej) oraz (4) hotele i restauracje (około 0,4 p.proc. poniżej średniej krajowej).

W Ostrowi Mazowieckiej mieszka 850 osób posiadających gospodarstwa rolne, w tym 200 osób dysponuje gruntami rolniczymi wyłącznie na terenie miasta o łącznej powierzchni 230 ha. Tylko 2% rolników prowadzi towarowe gospodarstwa rolne (głównie hodowla trzody chlewnej lub uprawa warzyw) i utrzymuje się z rolnictwa. Pozostali właściciele gospodarstw utrzymują się z pracy poza rolnictwem, a posiadane grunty są użytkowane dla własnych potrzeb lub nie są wykorzystywane. 80% gospodarstw nie przekracza 2,5 ha.

Wykres 12. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Ostrowi Mazowieckiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta

W strukturze upraw dominują zboża, w tym ze względu na niską bonitację gleb głównie żyto.

Rozwój prywatnej przedsiębiorczości i sprawne funkcjonowanie rynku wymaga właściwego nasycenia różnego typu instytucjami otoczenia biznesu. Wśród kluczowych elementów infrastruktury biznesu wyróżniamy:

- instytucje finansowe i ubezpieczeniowe: banki, parabankowe fundusze pożyczkowe, poręczeniowe i inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe;
- podmioty szkoleniowe, doradztwa i informacji gospodarczej;
- instytucje naukowo-badawcze będące źródłem nowych technologii;
- instytucje przedstawicielskie biznesu i samorząd gospodarczy.

Na terenie miasta w omawianym obszarze działają 4 banki (PBK SA., PKO BP, Bank Spółdzielczy, BIG Bank Gdański), sieć instytucji ubezpieczeniowych, agencja celna oraz 2 agencje ochrony mienia i osób. Na gospodarczej mapie miasta i powiatu brak jest ośrodków szkoleniowo-doradczych, parabankowych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, inkubatorów i innych podmiotów zaliczanych do infrastruktury przedsiębiorczości transferu technologii. Omawiana kategorie tworzą wyspecjalizowane w działaniach na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, transferu i komercjalizacji nowych technologii oraz poprawy konkurencyjności gospodarki instytucje i wyodrębnione jednostki organizacyjne dla których przyjęło się w Polsce systematyzujące określenie „ośrodki innowacji i przedsiębiorczości”. Główną przesłanką tworzenia tego typu podmiotów jest nowe podejście do strategii rozwoju gospodarczego, ukierunkowane na poszukiwanie bezpiecznych i trwałych podstaw rozwoju wewnątrz regionów przy szerokim wykorzystaniu zaangażowania środowisk lokalnych.³

³ Szeroki wachlarz celów oraz konieczność uwzględnienia lokalnych i regionalnych uwarunkowań oznacza dużą różnorodność form organizacyjnych i instytucjonalnych. Podstawową cechą omawianych ośrodków i podejmowanych przez nie działań jest niekomercyjny charakter. Celem działania nie jest maksymalizacja zysku, lecz zaspokajanie określonych potrzeb czy realizacja wyznaczonej strategii. Spełniają one na rynku funkcje usługowe, tworząc specyficzną infrastrukturę umożliwiającą dynamizację procesów rozwojowych. Zakres

Zorientowane na wspieranie przedsiębiorczości oraz transferu technologii lokalne regionalne programy gospodarcze wymagają profesjonalnej obudowy instytucjonalnej. Ostrowskie środowiska i władze publiczne nie zbudowały instytucji aktywnej w zakresie

- wspierania przedsiębiorczości, samozatrudnienia, ułatwiania startu i pomocy nowo tworzonemu prywatnym firmom;
- tworzenia warunków dla transferu nowych rozwiązań technologicznych do gospodarki i realizacji przedsięwzięć innowacyjnych;
- podnoszenia jakości zasobów ludzkich poprzez edukację, szkolenia i doradztwo;
- zagospodarowania zasobów i realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych;
- informacji, promocji i poprawy konkurencyjności MSP;
- tworzenia sieci współpracy i partnerstwa różnych podmiotów działających na rzecz dynamizacji rozwoju, wzrostu dobrobytu i zasobności mieszkańców.

Brak tego typu instytucji istotnie osłabia możliwości dostępu lokalnych małych i średnich firm do instrumentów i środków krajowej oraz europejskiej polityki przedsiębiorczości. Część firm korzysta z zasobów wsparcia biznesu aglomeracji warszawskiej. Odległość niekorzystnie wpływa na dostępność szeregu usług przede wszystkim dla najmniejszych firm.

Ważną rolę w integracji lokalnych przedsiębiorców odgrywają instytucje przedstawicielskie biznesu obejmujące:

- Izba Rolno-Przemysłowa — najstarsza organizacja biznesu na terenie miasta i powiatu.
- Klub Ostrowskich Przedsiębiorców — stowarzyszenie utworzone w 2000 r. z inicjatywy lokalnych przedsiębiorców.
- Stowarzyszenie Przewoźników Krajowych i Międzynarodowych oraz Spedytorów Ziemi Ostrowskiej.

Celem powyższych organizacji jest reprezentowanie środowiska biznesu i podejmowanie działań o charakterze lobbingsowym. Niezależnie mogą oferować usługi dla biznesu w zakresie szkoleń, doradztwa, promocji. Nowe stowarzyszenia nie mają jednak ciągle odpowiedniej bazy siły przebicia. Przedsiębiorcy coraz częściej dostrzegają potrzebę zrzeszania się oraz działań w zakresie lobbingu i reprezentacji środowiska.

Wśród działań aktywizujących lokalne środowisko w ostatnich latach należy wymienić:

- 1) Rozwój kontaktów zagranicznych, w tym na uwagę zasługuje umowa o współpracy z włoskim miastem Brombate di Sopra. Kontakty samorządowe oraz przedsiębiorstw i mieszkańców tworzą nowe możliwości rozwojowe dla miasta. Na uwagę zasługują również kontakty z Ukrainą i Chile.
- 2) Związek Gmin „Ziemia Ostrowska” - utworzony przez lokalne samorządy z myślą koordynacji działań rozwojowych w regionie oraz łatwiejszego dostępu do środków europejskich.

przedmiotowy podejmowanych działań, misja i cele oraz założenie o niedochodowym charakterze (*non-profit*) pozwalają zakwalifikować do omawianej kategorii instytucji następujące rodzaje podmiotów: (1) fundacje; (2) spółki publiczno-prywatne powołane z inicjatywy i przy dużym zaangażowaniu organizacyjnym i finansowym władz publicznych; (3) ośrodki działające przy: szkołach wyższych, instytucjach naukowo-badawczych, urzędach administracji lokalnej lub regionalnej, agencjach regionalnych. Struktura i zakres podejmowanych przez poszczególne ośrodki zadań jest zdeterminowana celami lokalnej strategii rozwoju, uwarunkowaniami kulturowymi, sytuacją ekonomiczną i poziomem rozwoju gospodarczego.

- 3) Coroczny konkurs „Złota Ostrowa” na najlepsze produkty ziemi ostrowskiej organizowany od 2000 r. przez Izbę Rolno-Przemysłową. Wśród wyróżnionych nagrodą znaleźli się:
 - Maciej Formanowicz, Prezes Zarządu „FORTE” S.A. (2001 r);
 - Zbigniew Krutczenko, Prezes Banku Spółdzielczego (2002 r);Wśród produktów nagrodzone zostały: radar drogowy Rapid Zk; bułka wyborowa-poznańska; mąka kurpiowska, serek Ostrowia”, szynka Jana, kakao rozpuszczalne MIX-FIX, serduszka piernikowe.
- 4) Dni Ostrowi zorganizowane po raz pierwszy w czerwcu 2003 r.
- 5) Utworzenie Wydziału Zamiejscowego Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Białymstoku. W roku akademickim 2002/2003 w Ostrowi rozpoczęło studia 65 studentów na Wydziale Ekonomii.
- 6) Ulgi w podatkach lokalnych dla firm tworzących nowe miejsca pracy.

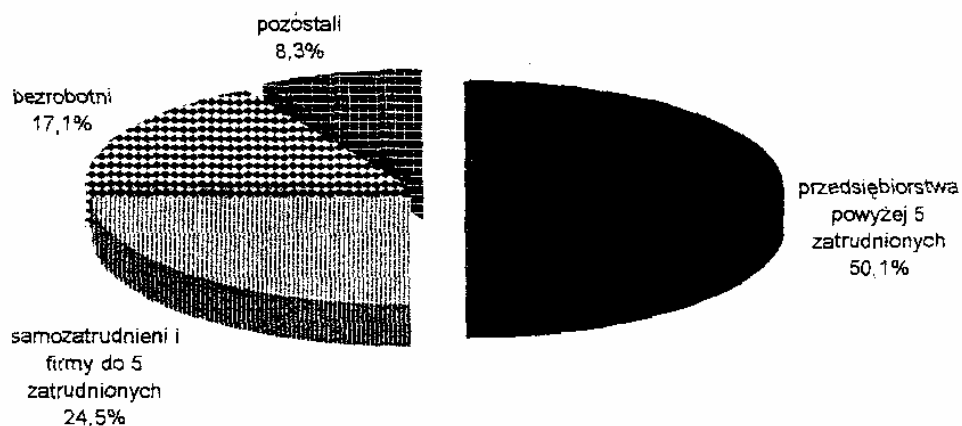
5. ZATRUDNIENIE I RYNEK PRACY

Rozwój gospodarczy coraz częściej ocenia się przez pryzmat zatrudnienia i tworzenia nowych miejsc pracy. Pojęcie pracujących odnosi się, zgodnie z kryteriami przyjętymi przez polską statystykę, do osób wykonujących pracę przynoszącą im dochód lub zarobek. Do pracujących zalicza się:

- osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie lub wybór) — stanowią one kategorię zatrudnionych,
- pracodawców i pracujących na własny rachunek,
- osoby wykonujące pracę nakładczą,
- agentów pracujących na podstawie umów agencyjnych, kontraktów i umów na warunkach zlecenia,
- członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych,
- pracujących na działkach pracowników państwowych gospodarstw rolnych i na działkach przyzagrodowych członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych,
- duchownych.

Zasoby lokalnego rynku wynoszą 14 285 osób w wieku produkcyjnym zdolnych do podjęcia pracy. Połowę zasobów pracy wchłaniają przedsiębiorstwa zatrudniające ponad 5 pracowników, w tym trzech największych pracodawców zatrudnia praktycznie co trzecią osobę.

Wykres 13. Struktura zatrudnienia w Ostrowi Mazowieckiej

Zródło: Opracowanie własne

W ostatnich latach obserwujemy spadek zatrudnienia w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 5 pracowników, a rośnie w kategorii samozatrudnienie. Tylko od 1998 do 2000 r. ubyło w pierwszej kategorii 11% miejsc pracy. 62% zatrudnionych pracuje w sektorze prywatnym.

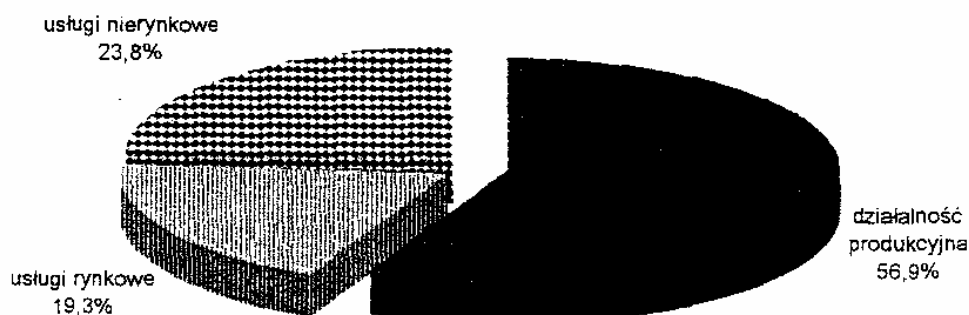
Tabela 2. Struktura zatrudnienia wg. głównych sektorów gospodarki w Ostrowi Mazowieckiej na tle regionu i kraju

Wyszczególnienie		Ostrowia Mazowiecka	Miasta Województwa Mazowieckiego	Polska
1	Działalność produkcyjna	56,9	31,4	40,8
2	Usługi rynkowe	19,3	44,4	33,0
3	Usługi nierynkowe	23,8	24,2	26,2

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na uwagę zasługuje wysoki poziom zatrudnienia w sektorze produkcyjnym, co wskazuje z jednej strony na wysokie uprzemysłowienie miasta, a z drugiej na niedorozwój sektora usług rynkowych. Patrząc na doświadczenia Niemiec i Japonii można mówić o zagrożeniu strukturalnym gospodarki miasta. W dalszym rozwoju miasta trzeba priorytetowo traktować usługi rynkowe silnie determinujące jakość życia w Ostrowi.

Wykres 14. Struktura zatrudnienia wg głównych sektorów gospodarki w Ostrowi Mazowieckiej

Zródło: Opracowanie własne

Analogiczne jak w całej Polsce rośnie w Ostrowi bezrobocie. Za osoby bezrobotne uważa się na ogół te, które znajdują się w wieku produkcyjnym oraz:

- pozostają bez pracy, czyli nie wykonują pracy najemnej i na własny rachunek,
- są zdolne i gotowe do podjęcia pracy na typowych warunkach występujących w gospodarce,
- poszukują pracy.

Bezrobocie można więc zdefiniować jako zjawisko polegające na tym, że część ludności w wieku produkcyjnym, zdolnej do pracy i gotowej do jej podjęcia pozostaje bez pracy, pomimo poszukiwań.

Zgodnie z obowiązującą obecnie Ustawą z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu¹, bezrobotnym jest osoba nie zatrudniona i nie wykonująca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie, nie ucząca się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowana we właściwym miejscu zameldowania rejonowym urzędzie pracy, jeżeli:

- ukończyła 18 lat, z wyjątkiem młodocianych absolwentów,
- kobieta nie ukończyła 60 lat, mężczyzna 65 lat,
- nie nabyła prawa do emerytury lub renty inwalidzkiej, albo po ustaniu zatrudnienia nie pobiera świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego lub wychowawczego,
- nie jest właścicielem lub posiadaczem nieruchomości rolnej o powierzchni powyżej 2 ha przeliczeniowych albo gospodarstwa stanowiącego dział specjalny produkcji rolnej,
- nie podlega ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu z tytułu stałej pracy jako domownik w gospodarstwie rolnym o powierzchni użytków rolnych przekraczającej 2 ha lub stanowiących dział specjalny produkcji rolnej,
- nie podjęła pozarolniczej działalności gospodarczej albo nie podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego lub zaopatrzenia emerytalnego,

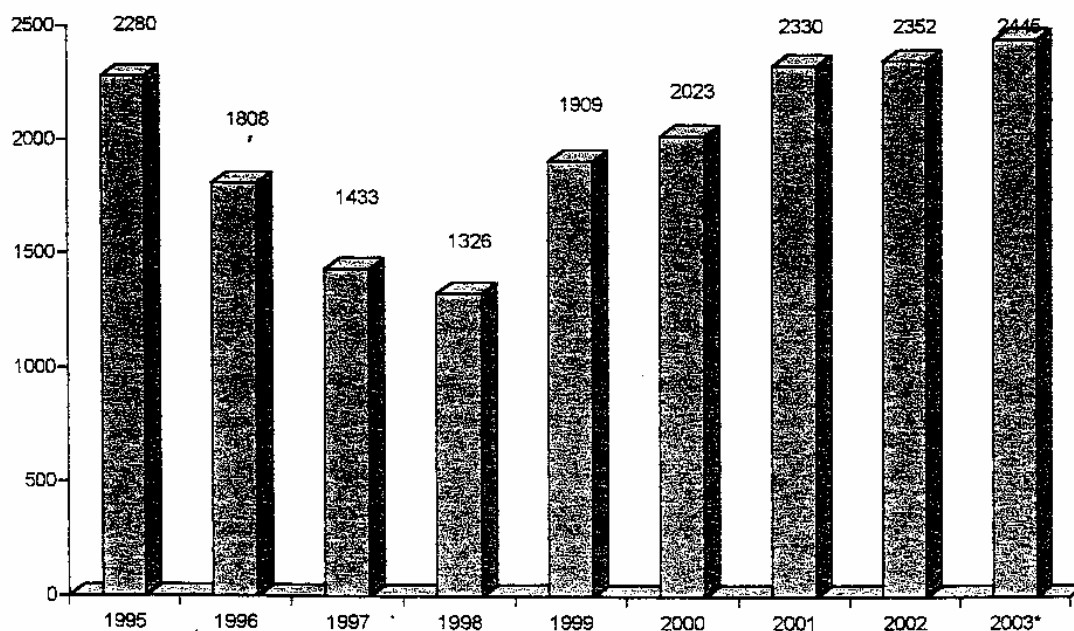
¹ Dziennik Ustaw z 1995 r. Nr 1. poz. 1.

- jest osobą niepełnosprawną, której stan zdrowia pozwala na podjęcie zatrudnienia co najmniej w połowie wymiaru czasu pracy obowiązującego w danym zawodzie lub służbie,
- nie jest osobą tymczasowo aresztowaną lub nie odbywa kary pozbawienia wolności.

Informacje urzędów pracy jako źródło danych o zbiorowości bezrobotnych ma wady i zalety. Podstawową ich wadą jest, to że w rzeczywistości nie w pełni odzwierciedlają wielkość i strukturę omawianej populacji. Dzieje się tak dlatego, że nie wszyscy rejestrujący się jako bezrobotni rzeczywiście poszukują pracy (zdarza się, że motywem zgłoszenia się do urzędu pracy jest chęć wykorzystania świadczeń przysługujących bezrobotnemu) oraz nie wszyscy poszukujący i gotowi do podjęcia pracy zgłaszają się do rejestracji (dotyczy to osób zniechęconych do poszukiwania pracy). W Polsce w latach dziewięćdziesiątych istotnym mankamentem omawianego źródła były również liczne zmiany definicji osoby bezrobotnej mające miejsce od 1989 r. W praktyce polegało to na ograniczaniu liczebności zbiorowości, co znacznie utrudnia porównania w czasie, a więc wnioskowanie o występujących zmianach. Podstawową zaletą informacji o zbiorowości bezrobotnych pochodzących z rejestrów urzędów pracy jest natomiast miesięczna częstotliwość sporządzania, opracowywania i publikowania informacji, możliwość dezagregacji na różne poziomy, aż do poziomu lokalnych rynków pracy oraz dostępność danych o napływach i odpływach z bezrobocia.

Bez pracy w Ostrowi Mazowieckiej na koniec lutego 2003 roku pozostawało 2445 osób.

Wykres 15. Dynamika bezrobocia na terenie Ostrowi Mazowieckiej w wielkościach bezwzględnych w latach 1995 - 2003

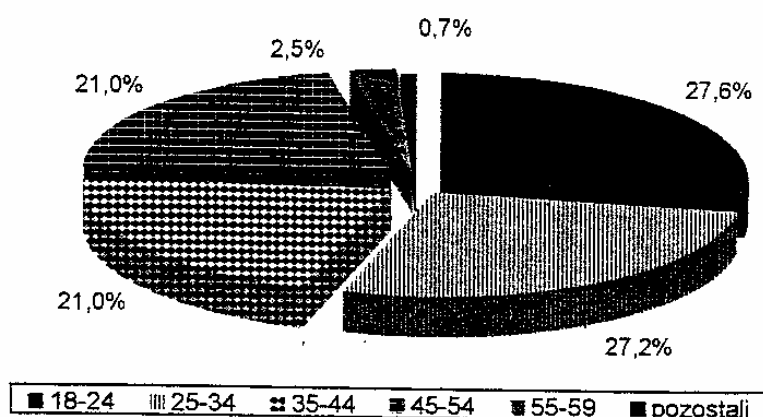

2003* - stan na 28 lutego 2003 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrołęce

Szok gwałtownych dostosowań do warunków rynkowych na początku transformacji wywołał pierwszą wysoką falę bezrobocia na początku lat dziewięćdziesiątych. Od 1994 r. następowała powolna poprawa warunków na rynku pracy prowadząc do spadku bezrobocia poniżej 10%. Od 1999 r. następuje odwrócenie tendencji i dynamiczny wzrost bezrobocia związany głównie z pogorszeniem koniunktury w kraju i na świecie. Bezrobocie w Ostrowi kształtuje się na poziomie nieznacznie niższym od średniego w kraju.

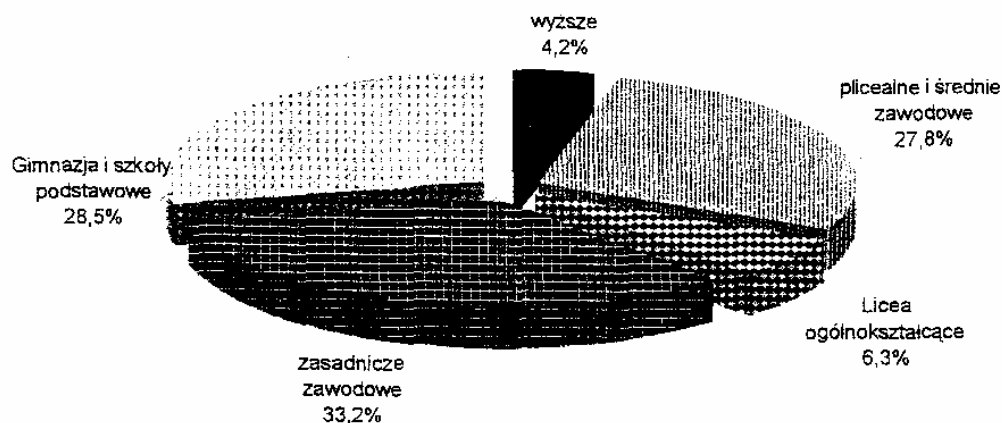
Wykres .15. Struktura bezrobocia wg wieku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej

Bezrobotnymi są przede wszystkim osoby do 25 roku życia stanowiący 27,6% (spadek w tej kategorii od 1999 r. o 3,1 p.proc.). Wzrósł w ostatnich latach udział bezrobotnych wśród osób powyżej 45 roku życia z 18,4% (1998 r.) na 24,2%.

Wykres 16. Struktura bezrobocia wg wykształcenia

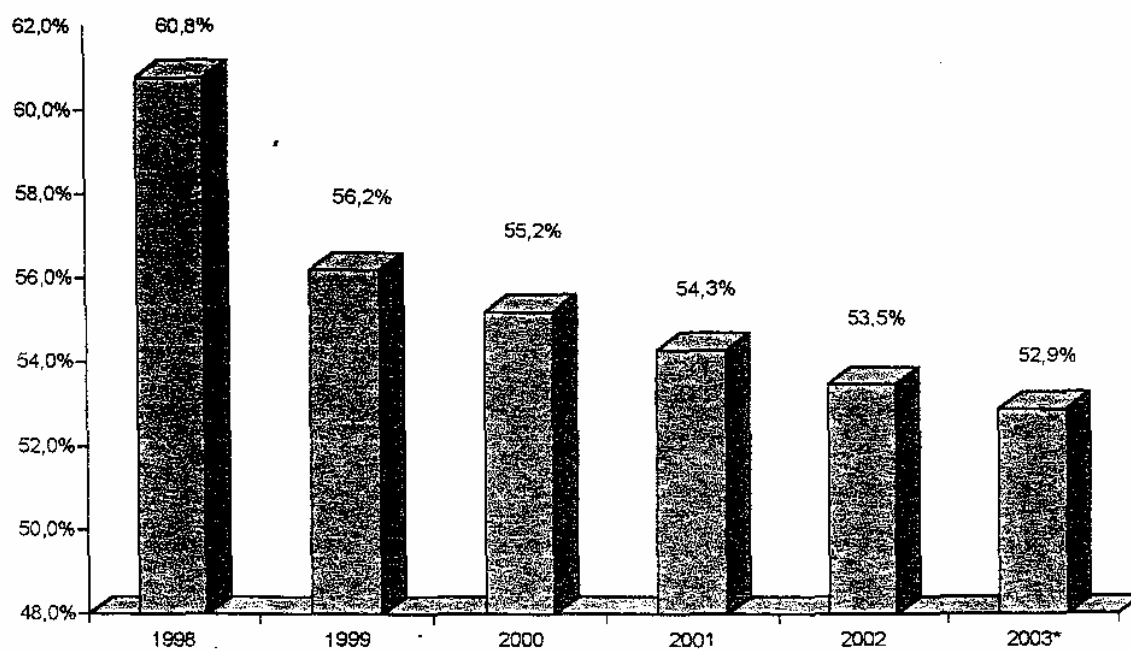

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej

Co trzeci bezrobotny legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym - 33,2%. Bezrobocie w tej kategorii absolwentów jest niezmiennie od lat. Wysoki jest też udział absolwentów szkół podstawowych i gimnazjów - 28,5% (tutaj nastąpił od 1998 r. spadek udziału o 5 p.proc.) oraz szkół policealnych i średnich zawodowych - 27,8% (wzrost udziału o 2,4 p.proc) Zaczyna rosnąć bezrobocie wśród absolwentów szkół wyższych (z 2,8% w 1998 na 4,2 p.proc. w 2003 r.) co świadczy że edukacja przestaje pomału być pewną przepustką do zatrudnienia. Trzeba zwrócić uwagę na jakość nauczania i ofertę szkoły.

52,9% bezrobotnych to kobiety, których udział sukcesywnie od 1998 r. maleje (o 7,9 p.proc.).

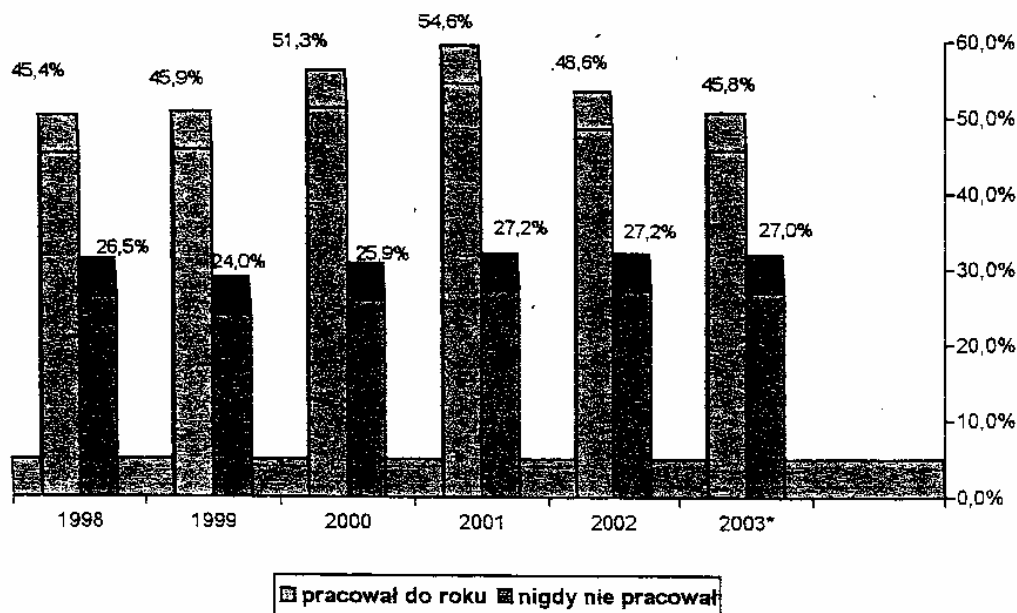
Wykres 17. Udział kobiet wśród bezrobotnych na terenie Ostrowi Mazowieckiej

2003* - stan na 28 lutego 2003 r.

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej

Wykres 18. Udział wśród bezrobotnych osób którzy nigdy nie pracowali oraz ze stażem pracy do 1 roku

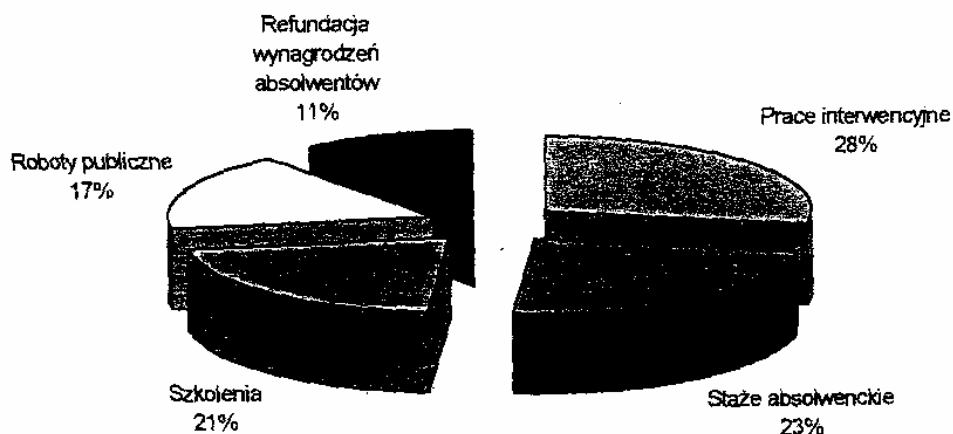
Dane za 2003 rok na 28 lutego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej.

Co czwarty bezrobotny (27%) nigdy nie pracował, a kolejne prawie 50% całej populacji pracowało do roku.

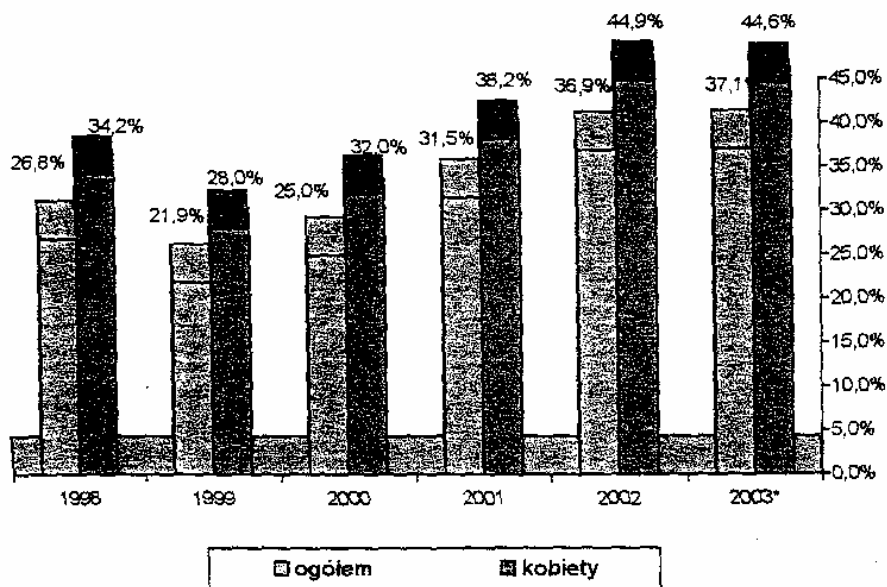
Przez ostatnie lata rośnie bezrobocie długookresowe. W lutym 2003 roku ponad 37% bezrobotnych pozostawało bez pracy ponad 24 miesiące. Bezrobocie długookresowe dotyka znacznie częściej kobiet (44,6% w 2003 r.) i jest przeciętnie o 7 p,proc. wyższe niż u mężczyzn. Tym samym ponad 70% bezrobotnych to osoby bez doświadczeń zawodowych lub z bardzo małymi doświadczeniami. Widoczny jest problem wejścia na rynek pracy i zdobycia niezbędnych doświadczeń zawodowych. Szansą dla bezrobotnych są formy wsparcia - zatrudnienie oferowane przez Powiatowy Urząd Pracy w ramach aktywnych form walki z bezrobociem. W 2002 r. PUP w Ostrowi Mazowieckiej wykorzystał na te cele środki finansowe w wysokości 860 tys. zł (o 27% mniej niż w 2001 r.) Na jednego bezrobotnego przypadła więc przeciętnie kwota 374 zł w skali roku.

Wykres 19. Wydatki na aktywne formy walki z bezrobociem w powiecie ostrowskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej.

Wykres 20. Dynamika bezrobocia długookresowego w Ostrowi Mazowieckiej (w tym kobiet) w latach 1998-2003 r.

Dane za 2003 rok na 28 lutego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostrowi Mazowieckiej.

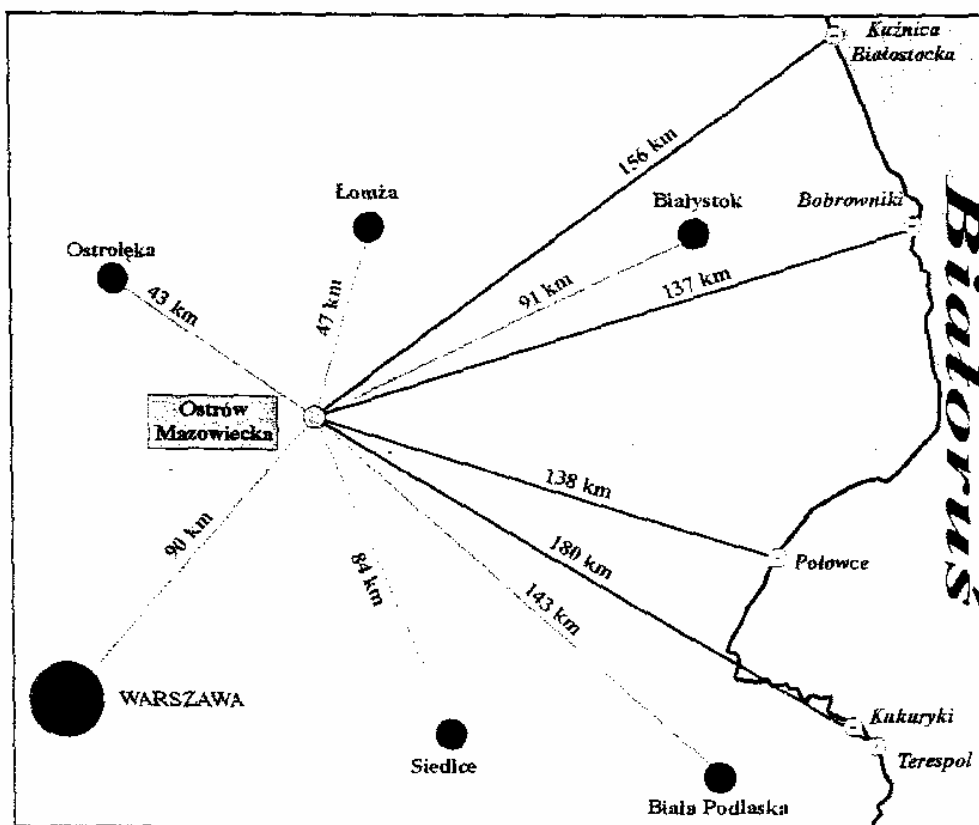
6. WYPOSAŻENIE W INFRASTRUKTURĘ TECHNICZNĄ

6.1. Dostępność komunikacyjna miasta Ostrów Mazowiecka

Ostrów Mazowiecka posiada korzystne położenie geograficzne. Atut ten wzmacnia dobra, zewnętrzna dostępność komunikacyjna miasta. Około 90 km dzieli Ostrów Mazowiecką od dwóch stolic regionalnych — Warszawy i Białegostoku. Miasto posiada dobre połączenia komunikacyjne ze wszystkimi ważniejszymi ośrodkami miejskimi w północno- wschodnim Mazowszu.

Korzyści lokalizacyjne miasta wynikają także z położenia w układzie międzynarodowym — na szlaku tranzytowym do wschodniej Europy. Budowana obwodnica miasta wzmocni ten atut, a zarazem wyeliminuje negatywne oddziaływanie ruchu tranzytowego na jakość życia w mieście.

Mapa 3. Położenie miasta Ostrów Mazowiecka w regionie na tle ważnych ośrodków miejskich

Zródło: Opracowanie własne

Sieć dróg miasta Ostrowi Mazowieckiej tworzą następujące kategorie dróg:

- 8,7 km dróg krajowych;
- 9,3 km dróg wojewódzkich;
- 3,7 km dróg powiatowych;
- 91,0 km dróg gminnych.

Zródło: Opracowanie własne

Drogi krajowe:

- droga nr 8 (granica państwa - Kudowa - Wrocław - Piotrków Trybunalski - Warszawa - Białystok - Suwałki - Budzisko - granica państwa). Droga ta, jedna z najważniejszych w kraju, zapewnia połączenia międzynarodowe, w tym tranzyt na kierunku Niemcy, Czechy - Litwa, Białoruś, jej wschodni odcinek został zaliczony do systemu tzw. korytarzy transeuropejskich (TEN),
- droga nr 50 (Ostrów Mazowiecka - Łochów - Mińsk Mazowiecki - Góra Kalwaria - Mszczonów - Sochaczew - Wyszogród - Płońsk - Ciechanów),
- droga nr 60 (Ostrów Mazowiecka - Różan - Ciechanów - Płock – Kutno - Łęczyca),
- drogi nr 50 i 60 tworzą tzw. dużą obwodnicę Mazowsza i Warszawy, umożliwiając przejazd przez województwo z pominięciem jego centrum, rola tych tras jest szczególnie istotna dla powiązań tranzytowych międzynarodowych i krajowych dalekiego zasięgu

Drogi wojewódzkie:

- droga nr 63 (numeracja dotychczasowa) o przebiegu Łomża - Ostrów Mazowiecka - Sokołów Podlaski, przedłużeniem drogi w kierunku północno-wschodnim jest droga krajowa nr 61 do Augustowa, natomiast w kierunku południowym droga krajowa też o numerze 63 do Siedlec i Łukowa,
- droga nr 627 Ostrów Mazowiecka - Ostrołęka, której kontynuacją jest droga krajowa nr 53 Ostrołęka - Olsztyn.

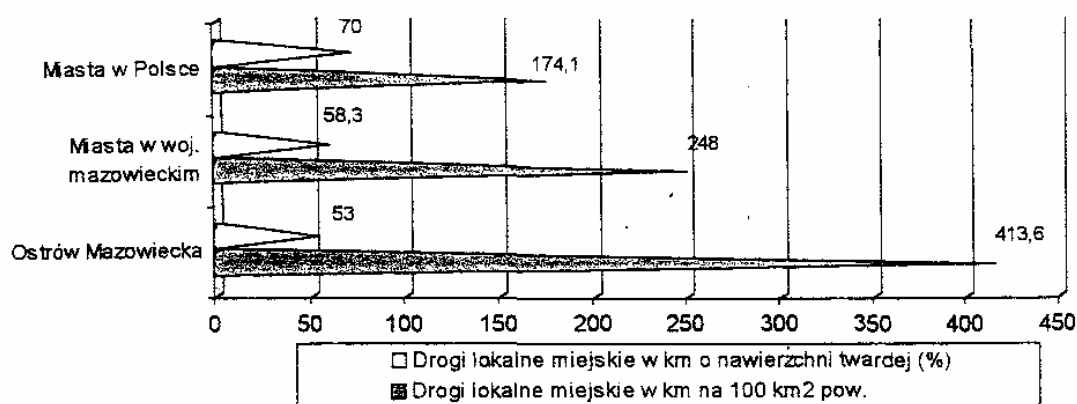
Obydwie drogi wojewódzkie zapewniają powiązania we wschodniej części Mazowsza.

Drogi powiatowe:

- droga nr 23508 prowadząca do Czyżewa,
- droga nr 23514 prowadząca do Grabownicy i Kuskowizny.

Spośród 91,0 km dróg gminnych, nawierzchnię twardą ulepszoną (bitumiczną, betonową z kostki itp.) posiada 37,0 km. Ogółem na 112,7 km dróg publicznych nawierzchnię twardą posiada 58,2 km tj. 53% ich długości. Stan dróg lokalnych jest niezadowalający i wymaga w najbliższych latach wzmożonych działań inwestycyjnych.

Wykres 22. Sieć i stan dróg lokalnych (miejskich) w porównaniu do miast w województwie mazowieckim oraz miast w Polsce w 2001r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Wszystkie drogi krajowe i wojewódzkie są drogami jednojezdniowymi z nawierzchnią bitumiczną. Na drogach nr 8 i 60 występują koleiny, stan nawierzchni pozostałych dróg jest dostateczny. Drogi powiatowe, poza 500-metrowym odcinkiem ul. 63 Roku posiadają nawierzchnię bitumiczną.

Największe natężenie ruchu występuje na drodze nr 8. Duże natężenie występuje także na drodze nr 63 oraz w rejonie centrum, szczególnie na ulicach poprzecznych do ul. 3 Maja i dojazdowych do dworca autobusowego i centralnej części miasta, gdzie następuje koncentracja handlu, usług i administracji. Na podstawie istniejących pomiarów oraz codziennych obserwacji można stwierdzić, że na drodze nr 8 okresowo następuje wyczerpanie się przepustowości. Na pozostałych drogach trudne warunki ruchu panują przede wszystkim na odcinkach dojazdowych do skrzyżowań z drogą nr 8. Problem ten zostanie rozwiązany wraz z oddaniem do użytku budowanej obwodnicy miasta, która wyeliminuje z centrum miasta znaczną część ruchu tranzytowego.

6.2. Zaopatrzenie w wodę

System zaopatrzenia w wodę Ostrowi Mazowieckiej oparty jest na ujęciach wód podziemnych z czwartorzędowego poziomu wodonośnego. Ujęcie składa się z sześciu studni wierconych.

Łączne zasoby eksploatacyjne zatwierdzone w kategorii B wynoszą $270 \text{ m}^3/\text{h} = 6500 \text{ m}^3/\text{d}$. Średniodobowa sumaryczna wydajność całego ujęcia wynosi około $6000 \text{ m}^3/\text{d}$. Wydajność ujęcia w maksymalnej dobie wynosi około $8000 \text{ m}^3/\text{d}$. Maksymalna przepustowość stacji uzdatniania wody wynosi $6500 \text{ m}^3/\text{d}$. Miąższość warstwy wodonośnej

wynosi 150 - 200 m. Jakość wody jest dobra. Przekroczone są tylko normy zawartości żelaza (1,0 - 1,5 mg/l) i manganu (0,15 - 0,22 mg/l).

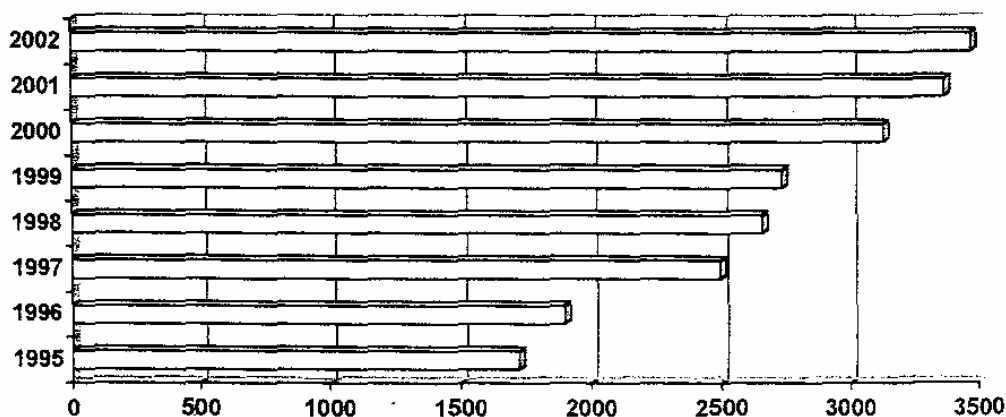
Tabela 3. Rozwój sieci wodociągowej w latach 1995-2002

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Długość sieci wodnej w km	40	49	51,6	53,5	55,0	57,7	63,2	65,2
Połączenia wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych	1720	1895	2493	2652	2731	3126	3365	3467
Liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej	11180	12317	16204	17238	17751	20319	21872	22535

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Ostrowi Mazowieckiej

Woda jest rozprowadzana poprzez magistrale wodociągowe o średnicach od 160 do 450 mm w systemie jednostrefowym. Z sieci wodociągowej może korzystać obecnie około 95% miasta. W latach 1995 — 2002 nastąpił dynamiczny rozwój sieci wodociągowej w mieście. W tym okresie wybudowano ponad 25 km sieci wodociągowej, a liczba ludności korzystającej z wodociągu wzrosła dwukrotnie.

Wykres 23. Przyłącza wodociągowe prowadzące do budynków mieszkalnych

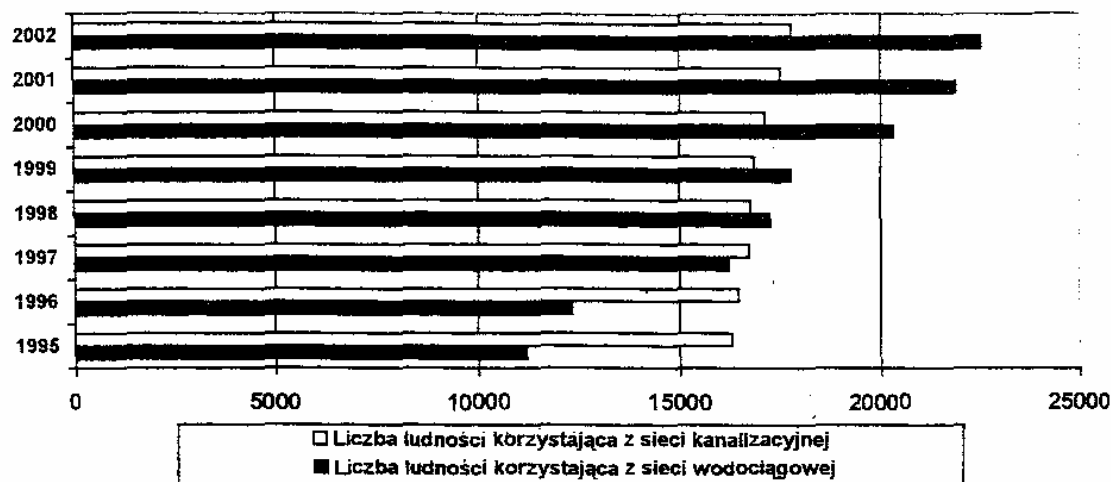

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Ostrowi Mazowieckiej

Część starych przewodów w sieci wodociągowej wykonana jest z azbesto — cementu, co powodować będzie w przyszłości konieczność ich sukcesywnej wymiany.

Z systemu wodociągowego Ostrowi Mazowieckiej są zaopatrywane w wodę wsie: Komorowo, Stok, Ugniewo, Lubiejewo, Grabownica i Podborze.

Wykres 24. Liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w latach 1995-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Ostrowi Mazowieckiej

Z punktu widzenia zasobów wód podziemnych nie istnieją ograniczenia w zaopatrzeniu w wodę całej ludności Ostrowi Mazowieckiej. Istniejące urządzenia stacji wodociągowej umożliwiają całkowite pokrycie obecnych potrzeb wodnych miasta. Urządzenia stacji wodociągowej wymagają jednak modernizacji.

Pierścieniowy układ głównych magistral wodociągowych obejmujący swym zasięgiem miasto zapewnia niezawodność dostawy wody do odbiorców. Układ sytuacyjno - wysokościowy miasta pozwala na rozwój systemu zaopatrzenia w wodę w systemie jednostrefowym.

6.3. Gospodarka ściekowa

W mieście Ostrow Mazowiecka istnieje rozdzielczy system kanalizacji. Z sieci kanalizacji sanitarnej korzysta około 60% mieszkańców miasta. Siecią kanalizacyjną jest objęta centralną północną, południową i wschodnią część miasta. W części południowo - zachodniej, gdzie znajduje się osiedle domków jednorodzinnych, sieć kanalizacji sanitarnej jest w trakcie realizacji.

W latach 1995-2002 nastąpił dynamiczny rozwój infrastruktury kanalizacyjnej. Długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się w analizowanym okresie o 35 km, a liczba przyłączy o ponad dwu i półkrotnie.

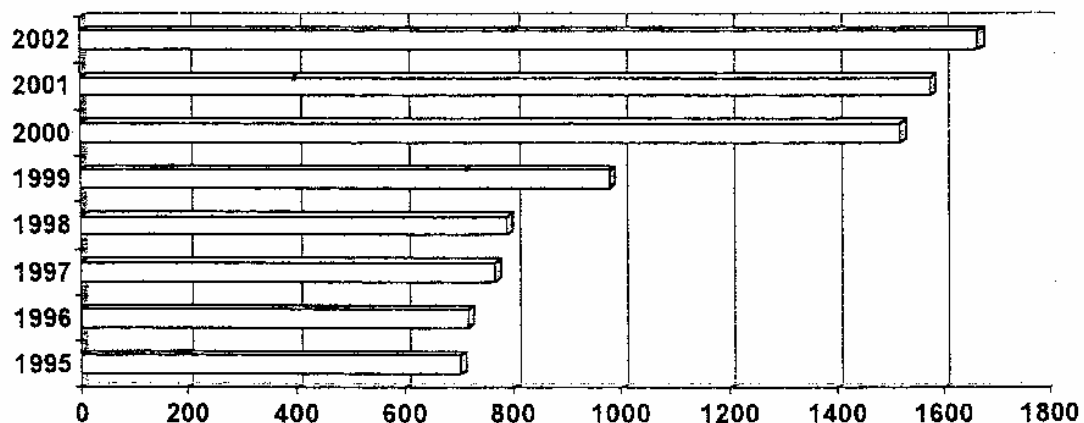
Tabela 4. Rozwój sieci kanalizacyjnej w latach 1995-2002

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Długość sieci kanalizacyjnej w km	17,0	17,5	18,1	19,7	20,8	21,6	37,1	52,6
Połączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych	702	717	767	787	981	1520	1574	1665
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	16300	16450	16700	16750	16840	17100	17500	17760

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Ostrowi Mazowieckiej

Bez kanalizacji są obszary o zabudowie wiejskiej położone w pobliżu granicy miasta - w części północno - zachodniej, zachodniej i południowo - wschodniej. W większości skanalizowanej części miasta sieć kanalizacji sanitarnej jest grawitacyjna, jedynie w części północnej ścieki sanitarne są odprowadzane siecią grawitacyjną - pompową poprzez dwie przepompownie ścieków.

Wykres 25. Połączenia kanalizacyjne prowadzące do budynków mieszkalnych w Ostrowi Mazowieckiej w latach 1995-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Ostrowi Mazowieckiej.

Przepompownia miejska P - 1 zlokalizowana przy ulicy Lubiejewskiej posiada przepustowość około 2000 m³/d. Z przepompowni ścieki są tłoczone przewodem o długości około 350 m do kanału grawitacyjnego w ulicy Lubiejewskiej. Przepompownia P - 2 będąca własnością fabryki mebli jest zlokalizowana przy ulicy Sikorskiego, po wschodniej stronie ciek, przepływającego przez centrum miasta. Z przepompowni ścieki są przepompowywane do miejskiego kanału grawitacyjnego.

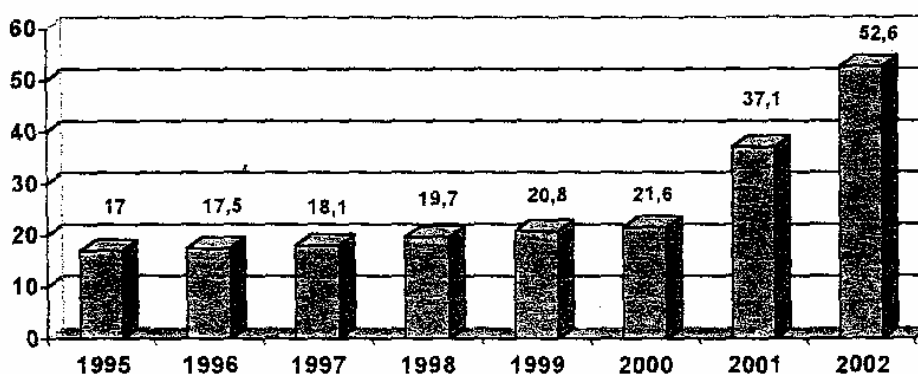
Wszystkie ścieki z kanalizacji sanitarnej są odprowadzane do mechaniczno - biologicznej oczyszczalni ścieków zlokalizowanej w południowej części miasta przy ulicy Olszynowej nad ciekem Grzybówka. Ciekim tym oczyszczone ścieki odpływają do rzeki Brok odległej od oczyszczalni około 10 km. Przepustowość jej wynosi $Q_{sr\ dn} = 6000 \text{ m}^3/\text{d}$ a $Q_{max\ dn} = 9600 \text{ m}^3/\text{d}$.

Przy oczyszczalni znajduje się punkt zlewny, do którego dowożone są ścieki w ilości około 100 m³/d (2500 m³/mies). Oczyszczalnia jest przystosowana do usuwania związków biogennych, a stopień redukcji zanieczyszczeń jest bardzo wysoki (np. stężenie zanieczyszczeń wyrażone w BZT₅ w ściekach oczyszczonych wynosi 2,2 mg O₂/dm³).

Korzystnym dla rozwoju miasta jest fakt, że istniejąca oczyszczalnia ścieków posiada około 40% rezerwę przepustowości tj. ok. $Q_{\text{śr dn}} = 3200 \text{ m}^3/\text{dn}$, a ponadto istnieją możliwości jej rozbudowy.

Na terenach nie objętych siecią kanalizacyjną ścieki są gromadzone w zbiornikach bezodpływowych (często nie szczelnych) i wywożone do punktu zlewnego przy oczyszczalni ścieków, lub odprowadzane bez oczyszczania do gruntu powodując zanieczyszczenie środowiska naturalnego.

Wykres 26. Rozwój sieci kanalizacyjnej (w km) w Ostrowi Mazowieckiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Ostrowi Mazowieckiej

Sieć kanalizacji deszczowej znajduje się w części głównych ulic. Wody opadowe są odprowadzane siecią bez podczyszczania do najbliższych cieków powierzchniowych. Z południowej części ulicy 3 Maja wody opadowe są odprowadzane do cieku Grzybówka po zachodniej stronie zbiornika wodnego. Natomiast z północno - wschodniej części miasta tj. z części ulicy Lubiejewskiej, ulicy Wileńskiej, Armii Krajowej oraz wschodniej części ulicy 3 Maja. Wody opadowe są odprowadzane po wschodniej stronie zbiornika również do tego cieku. Z północnej części ulicy Lubiejewskiej oraz z zakładów przemysłowych (fabryki mebli, mleczarni) wody opadowe są odprowadzane do pobliskiego cieku przepływającego przez miasto. Z południowo - zachodniej części miasta wody opadowe są odprowadzane do cieku będącego dopływem Grzybówki.

Stopień skanalizowania miasta należy uznać za zadowalający. Z kanalizacji sanitarnej korzysta obecnie około 60% mieszkańców. Centrum miasta jak i większe zakłady przemysłowe są objęte kanalizacją sanitarną.

Większość głównych ulic w centralnej części miasta oraz tereny większych zakładów przemysłowych są wyposażone w sieć kanalizacji deszczowej. Mankamentem kanalizacji

deszczowej jest to, że wody opadowe są odprowadzane do cieków powierzchniowych bez podczyszczania co jest niezgodne z istniejącymi przepisami prawnymi.

Istniejąca i realizowana sieć kanalizacyjna oraz rezerwy w oczyszczalni ścieków stwarzają warunki, że odprowadzenie ścieków sanitarnych nie będzie stanowić bariery rozwoju miasta.

6.4. Zaopatrzenie w gaz

Miasto Ostrów Mazowiecka zasila stacja I^o zlokalizowana we wsi Podborze, ul. Kalinowa. Stacja posiada przepustowość $Q = 3200 \text{ m}^3/\text{h}$ jest zasilana z gazociągu przesyłowego wysokiego ciśnienia DN 250 Warszawa-Białystok, gazociągiem DN 80, $p_{\text{max}} = 0,63 \text{ MPa}$.

Gaz ziemny dostarczany jest gazociągami polietylenowymi do mieszkańców miasta na następujące główne osiedla:

- Osiedle Wojtówka - gazociągiem rozdzielczym PE Ø 180 w ul. Lipowej-Sportowej - Dubois.
- Osiedle Taczanowskiego - gazociągiem PE Ø 110 w ul. Wspólnej,
- Osiedla Małkińska -Podstoczysko gazociągiem PE Ø 110 w ul. Małkińskiej,
- Osiedle Prusa-Sikorskiego - gazociągiem PE Ø 125 w ul. Zwycięstwa-Orzeszkowej,
- Osiedla Pasterska - gazociągiem PE Ø 110 i PE Ø 63 w ul. Witosa i Rataja.
- Osiedla Warszawska-Brokowska - gazociągiem PE Ø 90 w ul. Dobra - Gałczyńskiego.

Wszystkie w/w osiedla posiadają sieci gazowe rozdzielcze zbudowane na średnicach PE Ø 63 i są zlokalizowane w poszczególnych ulicach w/w osiedli.

6.5. Zaopatrzenie w ciepło

Zakład Energetyki Ciepłej Spółka w Ostrowi Mazowieckiej prowadzi działalność w zakresie produkcji i sprzedaży energii cieplnej na terenie miasta Ostrów Mazowiecka. Zakład posiada w eksploatacji węglową Ciepłownię Rejonową i kotłownię olejową.

Ciepłownia Rejonowa przy ul. Lipowej 4 wyposażona jest w trzy kotły wodne wybudowane w 1978 roku. Dwa kotły w latach 1998-90 roku zostały zmodernizowane na kotły narzutowe o nominalnej mocy 12 MW. Łączna moc nominalna wynosi 29,8 MW a faktycznie osiągalna 26 MW. Eksploatowane kotły posiadają sprawność około 80-82%. Zapotrzebowanie mocy na potrzeby centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej wynosi 29,7 MW w tym na centralne ogrzewanie – 23,5 MW ciepłej wody użytkowej 6,2MW.

Według pomiarów energii cieplnej w źródle i u odbiorców, straty ciepła na sieci wynoszą około 8%.

Sieci ciepłe w 30% są wykonane z rur preizolowanych. Pozostałe sieci są wykonane metodą tradycyjną (w kanałach) i sukcesywnie zastępowane rurami preizolowanymi w miarę posiadanych środków finansowych. Dostawa ciepła jest przeznaczona dla odbiorców komunalnych. Spółdzielni Mieszkaniowych, szkół, urzędów i odbiorców indywidualnych.

Kotłownia olejowa przy ul. Waryńskiego jest wyposażona w dwa kotły o łącznej mocy 0,43 MW i pracuje na potrzeby centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej. Kotłownia jest całkowicie zautomatyzowana.

Ciepło dostarczane jest do budynków o łącznej powierzchni użytkowej 241000 m². Średni wzrost zapotrzebowania na ciepło z sieci miejskiej w ciągu roku wynosi około 0,5 MW. Sprzedaż energii cieplnej w 1999 roku wyniosła 223821 GJ.

Rozwój gospodarczy miasta oraz powstające nowe dzielnice przede wszystkim budownictwa jednorodzinnego wymagają nowych mocy cieplnych w mieście. Istniejąca infrastruktura w tym zakresie jest przestarzała i nieadekwatna do prorozwojowych wymogów miasta. Jej modernizacja, poszukiwanie nowych, ekologicznych źródeł ciepła staje się zadaniem strategicznym dla władz samorządowych.

6.6. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Miasto Ostrów Mazowiecka jest zasilana z Głównego Punktu Zasilania (GPZ). Zasilana jest dwiema liniami 110 kV i z 2-ch transformatorów o mocy 25 MV-A każdy. Z GPZ wychodzi 8 linii 15kV:

1. Linia 15 kV nr 1 zasilą centrum miasta jest linią napowietrzną - kablową (w tym 10% linia napowietrzna, 90% linia kablowa).
2. Linia 15 kV nr 2 zasilą wschodnią część miasta i jest linią napowietrzną - kablową (w tym 15% linia napowietrzna, 85% linia kablowa).
3. Linia 15 kV nr 3 jest linią napowietrzną - kablową (w tym 10% linia napowietrzna 90% linia kablowa). Linia ta zasilą wschodnio - centralną część miasta Ostrów Mazowiecka.
4. Linia 15 kV nr 4 jest linią napowietrzną - kablową (w tym 95% linia napowietrzna, 5% linia kablowa). Linia ta zasilą północno - zachodnią część miasta Ostrów Mazowiecka.
5. Linia 15 kV nr 5 zasilą zachodnią część miasta Ostrów Mazowiecka. Jest to linia napowietrzna - kablowa (w tym 90% linia napowietrzna, 10% linia kablowa).
6. Linia 15 kV nr 6 zasilą południową część miasta Ostrów Mazowiecka. Jest to linia napowietrzna - kablowa (w tym 85% linia napowietrzna, 15% linia kablowa).
7. Linia 15 kV nr 7 zasilą północną część miasta. Jest to linia napowietrzna. Zasilą ona 6 stacji trafo 15/0,4 kV o łącznej mocy zainstalowanej 570 kV A.
8. Część północna miasta zasilana jest również z linii 15 kV nr 8. Linia ta jest w 100% linią napowietrzną.

Większość linii energetycznych jest w dobrym stanie technicznym. W celu zwiększenia mocy przesyłowych wymagają one jednak remontu.

Zakłady przemysłowe znajdujące się na terenie miasta Ostrów Mazowiecka zasilane są czterema odrębnymi liniami 15 kV, o łącznej mocy zainstalowanych transformatorów 8 273 kV A. Linie te są w dobrym stanie technicznym.

Ogólna moc zainstalowanych transformatorów 15/0,4 kV w mieście Ostrów Mazowiecka wynosi 33 328 kV A.

6.7. Gospodarka stałymi odpadami komunalnymi

Miasto Ostrów Mazowiecka korzysta ze składowiska odpadów zlokalizowanego we wsi Lubiejewo Stare. Usytuowane jest ono ok. 4 km od miasta, na terenie gminy Ostrów Mazowiecka. Według szacunków Zakładu Gospodarki Komunalnej w Ostrowi Mazowieckiej obecne składowisko będzie rozbudowywane docelowo rozwiąże ono problem usuwania odpadów na około 20 lat.

Istniejące składowisko jest eksploatowane od około 20 lat, kwatery składowania zajmuje powierzchnie około 1 ha. Możliwa jest rozbudowa składowiska w kierunku północnym i zachodnim. Przewiduje się maksymalną, łączną powierzchnię składowiska około 5,7 ha eksploatowaną w trzech etapach.

7. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I WARUNKI ŻYCIA LUDNOŚCI

7.1. Bezpieczeństwo publiczne

Według danych Komendy Powiatowej Policji w Ostrowi Mazowieckiej w latach 1995-2002 wszczęto ogółem 8084 postępowań przygotowawczych. Najmniej wszczęto postępowań w 1997 r. (735) zaś najwięcej w 2001 r. (1317). Największą wykrywalność notowano w roku 1997- 59,3% zaś najmniejszą w 2000 i 2002 r. - 51,8%.

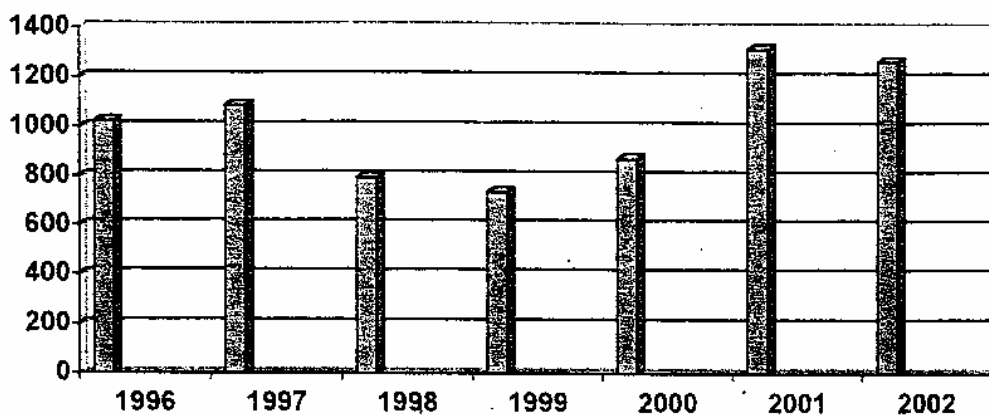
Tabela 5. Ilość wszczętych postępowań przygotowawczych oraz wykrywalność w latach 1995-2002

Lata	Postępowania przygotowawcze		Ogólna wykrywalność (%)
	liczba	dynamika 1995=100	
1995	994	100	55,5
1996	1023	102,9	55,7
1997	1086	109,3	59,3
1998	791	79,6	53,6
1999	735	73,9	58,2
2000	870	87,5	51,8
2001	1317	132,5	56,1
2002	1268	127,6	51,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Ostrowi Mazowieckiej

Z przedstawionych danych widać wyraźny wzrost wszczynanych postępowań przygotowawczych. O ile do 2000 roku obserwowaliśmy stabilizację, a nawet wyraźny spadek zjawiska o tyle w ostatnich latach nastąpił zauważalny wzrost w stosunku do 1995 r.

Wykres 27. Ilość wszczętych postępowań w latach 1995-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Ostrowi Mazowieckiej

W omawianym okresie popełniono najwięcej kradzieży z włamaniem (2178) oraz kradzieży mienia (1910). Największe nasilenie tych przestępstw notowano w roku 1998. Najwięcej zabójstw popełniono w roku 1995 i 2001 zaś brak tych przestępstw zanotowano w 1998, 1999 oraz 2002. Najwięcej gwałtów zarejestrowano w 1998 i 1999 roku.

Tabela 6. Rodzaje przestępstw w latach 1995-2002

Lata	Rodzaje przestępstw						Razem
	Zabójstwa	Gwałty	Kradzież mienia	Kradzież samochodu	Kradzież z włam.	Rozbój, wymuszenia rozbójnicze	
1995	5	0	208	40	218	21	492
1996	1	2	221	61	262	25	572
1997	1	2	162	63	222	22	472
1998	0	4	305	105	377	41	832
1999	0	4	226	92	220	29	571
2000	2	1	217	82	208	52	562
2001	5	1	300	100	371	39	816
2002	0	0	271	68	300	47	686
razem	14	14	1910	611	2178	276	5003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Ostrowi Mazowieckiej

Analizując dynamikę przestępstw w latach 1995-2002 stwierdza się wyraźny wzrost przestępczości sięgający od ok. 1/3 w przypadku kradzieży mienia do ponad dwukrotnego w przypadku rozbojów i wymuszeń rozbójniczych. Trzeba jednak zaznaczyć, że okres największego natężenia przestępstw jaki obserwowaliśmy w latach 1998-1999 mamy na razie za sobą. Niepokój budzi duży wzrost rozbojów i wymuszeń rozbójniczych w roku 2002.

Tabela 7. Dynamika poszczególnych rodzajów przestępstw w latach 1995-2002. (1995=100)

Lata	Rodzaje przestępstw					Razem
	Zabójstwa	Kradzież mienia	Kradzież samochodu	Kradzież z włam.	Rozbój, wymuszenia rozbójnicze	
1995	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1996	20,0	106,3	152,5	120,2	119,0	116,2
1997	20,0	77,9	157,5	101,8	104,8	95,9
1998	0,0	146,6	262,5	172,9	195,2	169,1
1999	0,0	108,7	230,0	100,9	138,1	116,0
2000	40,0	104,3	205,0	95,4	247,6	114,2
2001	100,0	144,2	250,0	170,2	185,7	165,8
2002	0,0	130,3	170,0	137,6	223,8	139,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych KPP w Ostrowi Mazowieckiej

Miejscami najbardziej zagrożonymi działaniami przestępczymi są rejony dworca PKS, ul. Plac Księżnej Mazowieckiej oraz Placu Wolności. W celu poprawy bezpieczeństwa mieszkańców miasta, pożądanym rozwiązaniem byłoby zainstalowanie systemu monitoringu.

7.2. Oświata

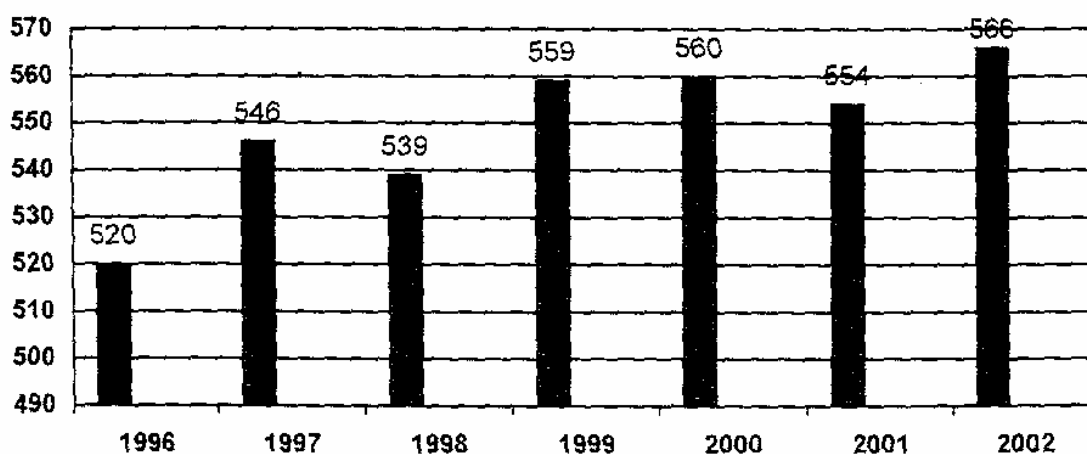
Na terenie Ostrowi Mazowieckiej działają trzy przedszkola miejskie. W latach 1995-2002 uczęszczało do nich od 501 do 566 dzieci. Dynamika wzrostu liczby dzieci była niewielka i wynosiła 13%. Pracowało w nich od 27 do 36 nauczycieli. Nastąpił zauważalny spadek liczby dzieci na nauczyciela z 18,6 do 15,7.

Tabela 8. Wybrane informacje z działalności przedszkoli w latach 1995-2002

Lata	Liczba dzieci	Liczba nauczycieli	Dynamika zmian liczby dzieci	Ilość dzieci na 1 nauczyciela
1995	501	27	100,0	18,6
1996	520	27	103,8	19,3
1997	546	28	109,0	19,5
1998	539	31	107,6	17,4
1999	559	31	111,6	18,0
2000	560	33	111,8	17,0
2001	554	34	110,6	16,3
2002	566	36	113,0	15,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności przedszkoli miejskich

Wykres 28. Liczba dzieci w przedszkolach w latach 1995-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności przedszkoli miejskich

W latach 1995/1993-2002 na terenie Ostrowi Mazowieckiej działały 4 szkoły podstawowe i gimnazja. 2 Zespoły Szkół Zawodowych, Liceum Ogólnokształcące, Zespół Szkół Specjalnych, Bursa Szkolna oraz Poradnia Psychologiczno —Pedagogiczna.

W okresie od 1995 do 2002 obserwujemy systematyczny spadek średniej liczby uczniów w szkołach podstawowych od 3572 w roku 1995 do 2093 w 2002 r. Z odwrotną sytuacją mamy do czynienia w przypadków gimnazjów gdzie w latach 1999-2002 obserwuje się stały wzrost liczby uczniów od 447 do 1277.

Wielkość zatrudnienia nauczycieli w szkołach podstawowych spadła w analizowanym okresie o połowę z 202 do 112 zaś w gimnazjach zatrudnienie wzrosło prawie trzykrotnie.

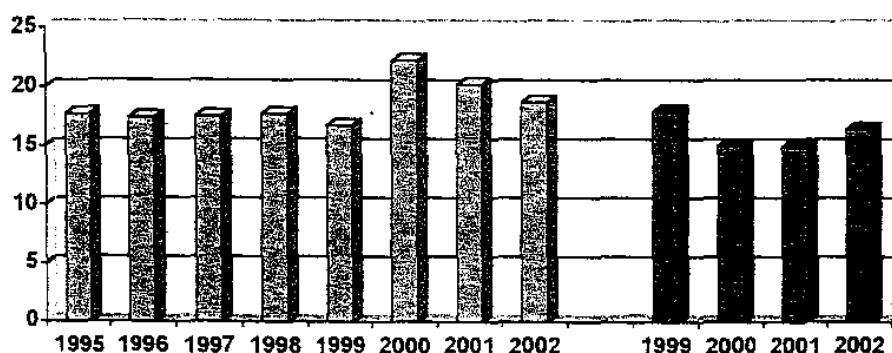
Tabela 9. Wybrane informacje dotyczące szkół podstawowych i gimnazjów

	Gimnazja				Szkoły podstawowe							
	1999	2000	2001	2002	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Średnia liczba uczniów	447	691	1116	1277	3572	3469	3397	3313	2824	2349	2140	2093
Średnia liczba oddziałów	16	31	39	46	109	106	104	100	90	59	58	57
Ilość pracowników	25	56	87	90	249	239	231	225	205	166	165	163
w tym nauczycieli	25	46	75	78	202	199	194	187	169	106	106	112
Wykształcenie												
Mgr	13	39	68	73	116	115	125	129	123	95	106	111
Wyższe zaw. licencjat	2	6	5	4	27	32	26	22	20	12	9	11
SN, kolegium	2	2	1	1	44	38	31	23	17	13	14	10
Średnie pedagogiczne	0	0	0	0	11	10	8	6	6	4	2	2

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze Szkół Podstawowych oraz Gimnazjów w Ostrowi Mazowieckiej.

Analizując strukturę wykształcenia wyraźnie zauważa się dynamiczny wzrost liczby nauczycieli z wykształceniem magisterskim w gimnazjach. W roku 2002 w stosunku do roku 1999 nastąpił ponad pięciokrotny wzrost.

Wykres 29. Przeciętna liczba uczniów na nauczyciela w szkołach podstawowych i gimnazjach w Ostrowi Mazowieckiej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych ze Szkół Podstawowych oraz Gimnazjów w Ostrowi Mazowieckiej

Tabela 10. Dynamika zmian liczby uczniów oraz liczba uczniów na nauczyciela w szkołach podstawowych i gimnazjach w Ostrowi Mazowieckiej

Szkoła	Lata	Dynamika zmian liczby uczniów	Liczba uczniów na nauczyciela
Gimnazja	1999	100,0	17,9
	2000	154,6	15,0
	2001	249,7	14,9
	2002	285,7	16,4
Szkoły Podstawowe	1995	100,0	17,7
	1996	97,1	17,4
	1997	95,1	17,5
	1998	92,7	17,7
	1999	79,1	16,7
	2000	65,8	22,2
	2001	59,9	20,2
	2002	58,6	18,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Szkół Podstawowych oraz Gimnazjów w Ostrowi Mazowieckiej

Bardzo ważna dla jakości nauczania jest liczba uczniów przypadająca na jednego nauczyciela. Im mniejsze są to wartości tym warunki pracy nauczyciela są bardziej komfortowe, a proces edukacji bardziej wydajny. W przypadku gimnazjów wielkość tego

wskaźnika w analizowanym czasie zmniejszyła się z 17,9 do 16,4 uczniów na nauczyciela. Natomiast w przypadku szkół podstawowych wielkość tego parametru wzrosła z 17,7 do 18,7.

W przypadku szkół ponadpodstawowych największe znaczenie pod względem uczących się w nich uczniów oraz zatrudnionego personelu mają liceum ogólnokształcące oraz zespoły szkół zawodowych.

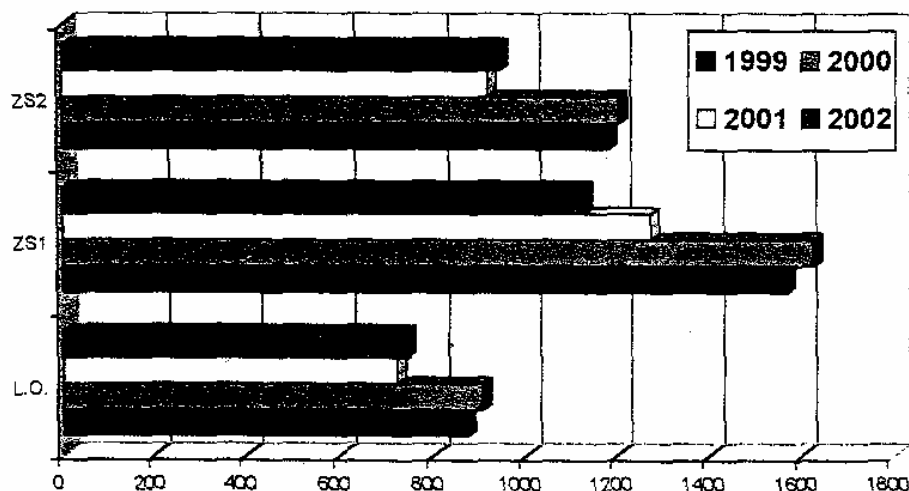
W liceum w omawianym okresie obserwujemy spadek liczby uczniów o ok. 1/5 oraz niewielki wzrost zatrudnienia (z 43 do 49 nauczycieli). Zaowocowało to wyraźnym spadkiem liczby uczniów na nauczyciela z 20,3 do 15,2 co może przyczynić się do efektywniejszego nauczania.

Tabela 11. Wybrane wielkości oraz dynamika liczby uczniów dla szkół ponadpodstawowych

Szkoły	Lata	Uczniowie	Klasy	Zatrudnienie	Dynamika liczby uczniów (1995=100)	Liczba uczniów na nauczyciela
Liceum	1999	871	27	43	100,0	20,3
	2000	906	29	45	104,0	20,1
	2001	722	23	44	82,9	16,4
	2002	743	24	49	85,3	15,2
ZS1	1999	1568	51	88	100,0	17,8
	2000	1627	55	91	103,8	17,9
	2001	1276	44	81	81,4	15,8
	2002	1130	40	76	72,1	14,9
ZS2	1999	1185	34	38	100,0	31,2
	2000	1206	37	52	101,8	23,2
	2001	919	29	38	77,6	24,2
	2002	944	30	45	79,7	21,0

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej

Wykres 30. Liczba uczniów w szkołach ponadpodstawowych w Ostrowi Mazowieckiej w latach 1999-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Ostrowi Mazowieckiej

Podobną sytuację jak w liceum obserwujemy również w zespołach szkół nr 1 i nr 2. W Zespole Nr 1 liczba uczniów spadła z 1568 do 1130, a w Zespole Nr 2 z 1185 do 944.

Zatrudnienie natomiast spadło z 88 do 76 w Zespole Nr 1 oraz wzrosło z 38 do 45 w Zespole Nr 2. W wyniku tych zjawisk nastąpił spadek liczby uczniów na nauczyciela z 17,8 do 15,8 w Zespole Nr 1 oraz z 31,2 do 21,0 w Zespole Nr 2.

W wyniku dużego zaangażowania dyrekcji szkół oraz zatrudnionych w nich nauczycieli uczniowie biorący udział w wielu rozmaitych olimpiadach ogólnopolskich sportowych czy tematycznych osiągają wysokie punktowane miejsca. We wszystkich szkołach prowadzone są dodatkowe zajęcia pozalekcyjne poszerzające zakres wiedzy uczniów.

Dużym problemem, z którym borykają się władze oświatowe jest stan techniczny budynków, który ze względu na wiek wymaga wielu remontów. Również brak sal gimnastycznych jest dużym problemem w rozwoju usług edukacyjnych na poziomie podstawowym. Sytuacja ta mimo prowadzonych na bieżąco prac nadal wymaga poprawy.

7.3. Kultura, sport i wypoczynek

W latach 1995-2002 Miejski Dom Kultury organizował wiele różnorodnych zajęć i imprez o zróżnicowanej skali. Na jego terenie działały zespoły taneczne, muzyczne oraz teatralne. Miały miejsce rozmaite imprezy i pokazy filmowe.

Tabela 12. Najważniejsze dane dotyczące działalności MDK w latach 1995-2002

Lata	Zespoły/uczestnicy			Imprezy/ uczestnicy	Seanse /widzowie	Liczba osób w stałych formach pracy
	taneczne	muzyczne	teatralne			
1995	3/bd	4/bd	-	56/11200	217/13527	1331
1996	5/bd	3/bd	1/bd	46/19417	407/18709	1793
1997	5/bd	3/bd	4/bd	65/22288	445/22883	1631
1998	6/96	3/22	2/20	58/17207	305/14030	310
1999	4/147	4/24	2/15	99/26209	325/23041	322
2000	4/126	6/31	2/18	86/19565	303/8375	249
2001	3/147	3/24	4/69	51/14740	295/16080	275
2002	3/106	6/54	3/26	60/21715	94 ⁸ /12911	328

* - filmy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności MDK z lat 1995 - 2002

W analizowanym okresie odbywało się od 46 do 99 imprez tocznie w których brało udział od 11,2 tys. do 26,2 tys. uczestników. Odbyło się od 217 do 445 seansów filmowych które obejrzało od 8,3 tys. do 23 tys. widzów. Niestety spada liczba osób biorąca udział w stałych formach pracy. W roku 1995 było ich 1331 zaś w roku 2002 tylko 328.

Według Rocznika Statystycznego Województwa Mazowieckiego 2001 w Ostrowi Mazowieckiej działały w latach 1999 i 2000 dwa obiekty noclegowe posiadające łącznie 77 miejsc noclegowych. W latach 1999 — 2000 korzystało z nich odpowiednio 2510 i 2830 turystów.

W roku 2003 na terenie miasta działały cztery obiekty: Hotel Akacyjowa, Hotel Round & Blue, Motel Mazowiecki oraz Zjazd Skalny.

Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji (MOSiR) w latach 1995-2002 zorganizował łącznie 554 imprezy, w których wzięło udział łącznie 42876 osób. W ramach rozmaitych olimpiad sportowych organizował od 31 do 49 imprez rocznie, w których brało udział od 1867 do 2912 osób.

Zabezpieczając czas wolny dzieciom w okresie wakacji i ferii zimowych organizował od 10 do 22 imprez rocznie. Uczestniczyło w nich od 866 do 1741 osób.

Tabela 13. Działalność sportowo-rekreacyjna MOSiR w latach 1995-2002

Lata	Olimpiady			Zabezpieczenie czasu wolnego		Ogółem	
	Liczba	W tym ilość		Ilość		Ilość	
		Imprez	Osób	Imprez	Osób	Imprez	Uczestników
1995	2	31	1867	14	1087	49	3920
1996	2	35	2315	13	1035	58	4710
1997	4	39	2369	13	882	60	5194
1998	4	32	2143	13	988	63	5492
1999	4	44	2912	14	866	70	4801
2000	3	47	1895	18	1040	74	5764
2001	3	49	2272	10	885	85	6488
2002	3	44	2282	22	1741	95	6507

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności MOSiR w latach 1995-2002.

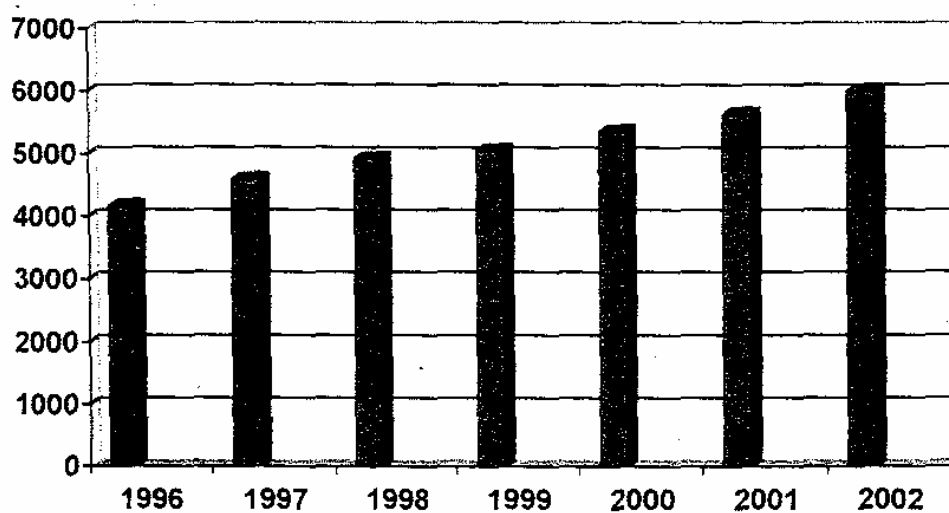
Na terenie Ostrowi Mazowieckiej działa Miejska Biblioteka Publiczna. W latach 1995-2002 należało do niej od 4353 do 6005 osób (wzrost o 38%). W okresie tym ilość wypożyczeń wzrosła o blisko 30% z 86465 do 112454. Ilość udostępnionych książek na miejscu wzrosła ponad dwukrotnie (z 17759 do 42415).

Tabela 14. Działalność Miejskiej Biblioteki Publicznej w latach 1995-2002

Lata	Czyte- lnicy	Wypo- życzenia	Odwiedziny (wypożyczenia i czytelnicy)	Liczba udzielonych informacji	Ilość udostępnio- nych książek na miejscu	Przybyło vol. z zakupu	Średnia cena zakupionych książek
1995	4353	86465	44218	6082	17759	2642	7,8
1996	4164	80261	41874	6074	15743	2251	11,6
1997	4593	92246	47675	7157	18281	3477	11,35
1998	4931	96397	50180	7913	19649	3083	14,6
1999	5061	95290	52058	10512	27336	2665	19,2
2000	5362	103527	59957	14758	38580	3393	14,74
2001	5639	108212	61546	14882	40489	2791	17,9
2002	6005	112454	63674	14912	42415	2304	21,44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej

Wykres 31. Liczba czytelników Miejskiej Biblioteki Publicznej w latach 1996-2002

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej

Tabela 15. Dynamika najważniejszych danych dotyczących działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej w latach 1995-2002

Lata	Czyte- lnicy	Wypo- życzenia	Odwiedziny (wypożycze- nia i czytelnicy)	Liczba udzielonych informacji	Ilość udostępnionych książek na miejscu	Przybyło vol. z zakupu	Średnia cena zakupio- nych książek
1995	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1996	95,7	92,8	94,7	99,9	88,6	85,2	148,7
1997	105,5	106,7	107,8	117,7	102,9	131,6	145,5
1998	113,3	111,5	113,5	130,1	110,6	116,7	187,2
1999	116,3	110,2	117,7	172,8	153,9	100,9	246,2
2000	123,2	119,7	135,6	242,7	217,2	128,4	189,0
2001	129,5	125,2	139,2	244,7	228,0	105,6	229,5
2002	138,0	130,1	144,0	245,2	238,8	87,2	274,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej

W interesującym nas okresie ilość czytelników na 10 tysięcy mieszkańców wzrosła z 1976,3 do 2441,4 zaś ilość wypożyczeń spadła z 19,9 do 19,2. W 1995 roku następuje ciągły wzrost zapotrzebowania na korzystanie z biblioteki. Wynika on zarówno z poprawy księgozbioru, rozbudzonej potrzeby kształcenia i doksztalcania się społeczeństwa, jak i niestety, z pauperyzacji mieszkańców.

Tabela 16. Ilość czytelników i wypożyczeń na 10 tys. mieszkańców

Lata	Liczba czytelników na 10/tys. mieszkańców	Liczba wypożyczeń na 10 tys. mieszkańców
1995	1976,3	19,9
1996	1865,5	19,3
1997	2038,1	20,1
1998	2182,6	19,5
1999	2209,0	18,8
2000	2329,3	19,3
2001	2441,4	19,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania z działalności Miejskiej Biblioteki Publicznej

Dużym problemem są warunki lokalowe czytelní, brak miejsca na nowe voluminy, jak i duże zagęszczenie posiadanego księgozbioru. Pomieszczenia zajmowane obecnie przez Miejską Bibliotekę nie spełniają wymagań związanych z rosnącym zainteresowaniem mieszkańców tą placówką (brak toalet, szatni, duże nagromadzenie regałów na małej powierzchni utrudniają znakomicie dostęp dla niepełnosprawnych), jak i uniemożliwiają jej dalszy harmonijny rozwój.

7.4. Służba zdrowia i opieka społeczna

W Ostrowi Mazowieckiej działa jeden Szpital Powiatowy o 215 łózkach. Znajdują się na nim oddział: chirurgiczny (43 łózka), urazowo-ortopedyczny (15), internistyczny (28), kardiologia (40), postępowanie kardiologiczne w trybie jednodniowym (2), dziecięcy (32), położniczo-ginekologiczny (32), anestezjologii i intensywnej terapii (4), patologii noworodka (5), rehabilitacji kardiologicznej (8), rehabilitacji narządów ruchu (6).

Według Rocznika Statystycznego Województwa Mazowieckiego w latach 1999 oraz 2000 na 10 tys. mieszkańców przypadało odpowiednio 92,1 i 87,7 łózek. Działo odpowiednio 6 i 5 przychodni, w tym odpowiednio 3 i 2 publiczne. Na terenie miasta w latach 1999-2000 działo 6 aptek.

W roku 1998 na 10 tys. mieszkańców przypadało 38,1 lekarzy, 7,1 stomatologów, 101,4 pielęgniarek oraz 23,5 położnych. Dla Polski wskaźniki te kształtowały się następująco lekarze 21,0, stomatolodzy 40, pielęgniarki 51,3 oraz położne 6,3.

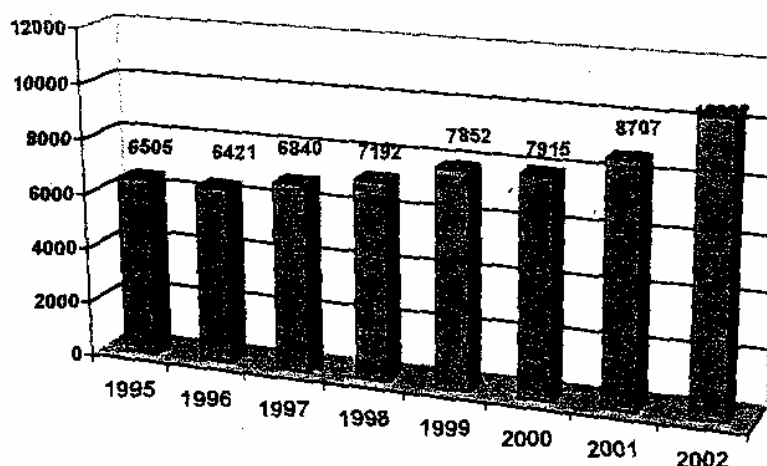
W ramach specjalistki ambulatoryjnej działy 32 poradnie, które udzieliły w latach 1995-2002 od 69060 do 7094 porad. Ilość hospitalizowanych w omawianym okresie wzrosła z 6505 do 10382, co stanowi wzrost o blisko 60%.

Tabela 17. Ilość hospitalizowanych, działalność medyczna specjalistki ambulatoryjnej oraz dynamika zmian

Lata	Liczba hospita- lizowanych	Działalność medyczna specjalistki ambulatoryjnej (liczba porad)	Liczba hospita- lizowanych	Działalność medyczna specjalistki ambulatoryjnej (liczba porad)
				Dynamika 1995=100
1995	6505	69060	100,0	100,0
1996	6421	67242	98,71	97,4
1997	6840	67992	105,15	98,5
1998	7192	71804	110,56	104,0
1999	7852	60585	120,71	87,7
2000	7915	72746	121,68	105,3
2001	8707	69979	133,85	101,3
2002	10382	70943	159,60	102,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Ostrowi Mazowieckiej

Wykres 32. Hospitalizowani w latach 1995-2002

Źródło: Opracowanie własne podstawie danych z Urzędu Miasta Ostrowi Mazowieckiej

Powiatowa Przychodnia Zdrowia udzieliła w latach 1995-2002 od 114796 do 56502 porad ogółem, co stanowi ponad pięciokrotny wzrost. W liczbie ogółem porad lekarskich było od 100787 do 56502, a stomatologicznych od 14009 do 8184 (w 1999 roku).

Pogotowie Ratunkowe w latach 1995-2002 wyjeżdżało do wypadków (od 646 do 1445 dla lat odpowiednio 1995 i 2002), zachorowań (od 4517 do 2661 dla lat 1995 i 2002) oraz do przewozów (od 4260 do 2107 dla lat 1995 i 2002).

Tabela 18. Działalność wybranych elementów służby zdrowia

Lata	Powiatowa Przychodnia Zdrowia			Przemysłowa Służba Zdrowia			Działalność Pogotowia Ratunkowego		
	Ilość porad								
	Ogółem	Leka- rskie	Stomatolo- giczne	Ogółem	Leka- rskie	Stomatolo- giczne	Wypa- dki	Zachoro- wania	Prze- wozy
1995	114796	100787	14009	10479	8082	2397	646	4517	4260
1996	125986	98190	27796	11005	8952	2053	624	4359	4409
1997	129992	104595	25397	13816	12305	1511	723	4168	4903
1998	123519	97499	26020	0	0	0	755	4544	4440
1999	95961	87777	8184	0	0	0	658	3532	2855
2000	62564	62564	0	0	0	0	736	3668	2141
2001	62796	62796	0	0	0	0	792	4248	1616
2002	56502	56502	0	0	0	0	1445	2661	2107

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Samodzielnego Publicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej

Analiza dynamiki podstawowych aspektów działalności Powiatowej Przychodni Zdrowia czy Pogotowia Ratunkowego wskazuje na bardzo wyraźny (średnio o 50%) spadek aktywności.

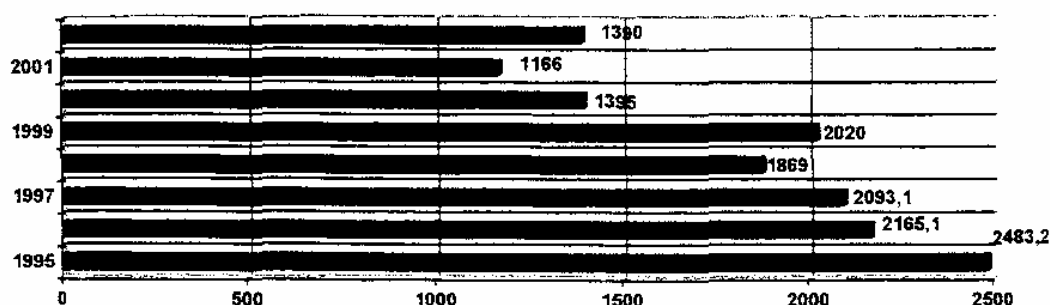
Tabela 19. Dynamika działalności wybranych elementów służby zdrowia (1995=100)

Lata	Powiatowa Przychodnia Zdrowia			Przemysłowa Służbą Zdrowia			Działalność Pogotowia Ratunkowego		
	Ilość porad								
	Ogółem	Leka-rskie	Stomato-logiczne	Ogółem	Leka-rskie	Stomato-logiczne	Wypadki	Zachoro-wania	Przewozy
1995	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1996	109,7	97,4	198,4	105,0	110,8	85,6	96,6	96,5	103,5
1997	113,2	103,8	181,3	131,8	152,3	63,0	111,9	92,3	115,1
1998	107,6	96,7	185,7	0,0	0,0	0,0	116,9	100,6	104,2
1999	83,6	87,1	58,4	0,0	0,0	0,0	101,9	78,2	67,0
2000	54,5	62,1	0,0	0,0	0,0	0,0	113,9	81,2	50,3
2001	54,7	62,3	0,0	0,0	0,0	0,0	122,6	94,0	37,9
2002	49,2	56,1	0,0	0,0	0,0	0,0	223,7	58,9	49,5

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Samodzielnego Publicznego Zespołu Zakładów Opieki Zdrowotnej

Miejski Ośrodek Opieki Społecznej udzielił w okresie od 1995 do 2002 roku pomocy od 1,1 tys. do 2,5 tys. osobom w ciągu roku. Zasiłki celowe otrzymało od 550 do 703 osób. Z posiłków skorzystało od 126 (1996 r.) do 166 (1997 r.) dzieci. Zasiłki okresowe otrzymało od 16 (2002 r.) do 541 (1995 r.) potrzebujących, z zasiłków z tytułu ochrony macierzyństwa skorzystało od 118 (1995 r.) do 19 (2002 r.) kobiet.

Wykres 33. Liczba osób korzystająca z pomocy społecznej w latach 1995-2002

Zródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Tabela 20. Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

MOPS	Wyszczególnienie	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Zadania własne	Zasiłki celowe	550	434	534	646	835	458	428	703
	Posiłki dla dzieci	155	126	166	140	129	144	153	165
	pogrzeby	11	8	11	6	3	1	2	0
	Wyprawki dla niemowląt	57	42	20	19	26	33	23	19
	Schronisko (liczba osób)	1	2	1	1	1	2	2	0
	Usługi opiekuńcze	86	82	90	84	86	104	89	69
	Zasiłki stałe	143	159	136	72	100	110	106	112
Zadania zlecone	Okresowe	541	498	409	525	344	193	18	16
	Zasiłki z tytułu ochrony macierzyńskiej	118	83	58	41	67	66	57	19
	Rodzinne i pielęgnacyjne	52	745*	90	117	92	65	76	73
	Praca socjalna	769	674	511	135	253	123	103	103
	Renty socjalne	0	57	67	71	75	81	99	102
	Liczba osób dla których przygotowano dokumenty do DPS	0	0	0	12	9	15	10	9
	Razem udzielono pomocy (liczba osób)	2483	2165	2093	1869	2020	1395	1166	1390

* liczba udzielonych zasiłków

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Analiza dynamiki zmiany ilości osób objętych pomocą MOPS wyraźnie wskazuje na drastyczny spadek działalności tej placówki ze względu na warunki finansowe. W zdecydowanej większości rodzajów działalności obserwujemy spadki w stosunku do roku 1995, sięgające czasami nawet do 80% (praca socjalna). Trzeba jednak zaznaczyć, że są i takie pola działalności gdzie liczba osób korzystających z pomocy jest większa niż w początkowym okresie (zasiłki celowe, posiłki dla dzieci, zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne oraz praca socjalna).

Tabela 21. Dynamika świadczeń MOPS w latach 1995-2002 (1995=100)

Zadania	Wyszczególnienie	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Zadania własne	Zasiłki celowe	100	78,9	97,1	117,4	151,8	83,2	77,8	127,8
	Posiłki dla dzieci	100	81,3	107,1	90,3	83,2	92,9	98,7	106,4
	Pogrzeby	100	72,7	100	54,5	27,3	9,1	18,2	0
	Wyprawki dla niemowląt	100	73,7	35,1	33,3	45,6	57,9	40,3	33,3
	Schronisko	100	200	100	100	100	200	200	0
	Usługi opiekuńcze	100	95,3	104,6	97,6	100	120,9	103,4	80,2
	Zasiłki stałe	100	111,2	95,1	50,3	69,9	76,9	74,1	78,3
Zadania zlecone	Zasiłki okresowe	100	92,0	75,6	97,0	63,6	35,6	3,3	2,9
	Z tytułu ochrony macierz.	100	70,3	49,1	34,7	56,8	55,9	48,3	16,1
	Rodzinne i pielęgnacyjne	100	b.d	173,0	225	176,9	125	146,1	140,3
	Praca socjalna	100	87,6	66,4	17,5	32,9	15,9	13,4	13,4
Razem udzielona pomoc		100	87,2	84,3	75,3	81,3	56,2	46,9	55,9

Zródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

Dużym problemem MOPS jest pojawiający się w ostatnich latach niedobór środków finansowych. Zdarza się, że występuje częściowy brak środków na realizację obligatoryjnych zadań zleconych oraz całkowity brak środków na zasiłki okresowe.

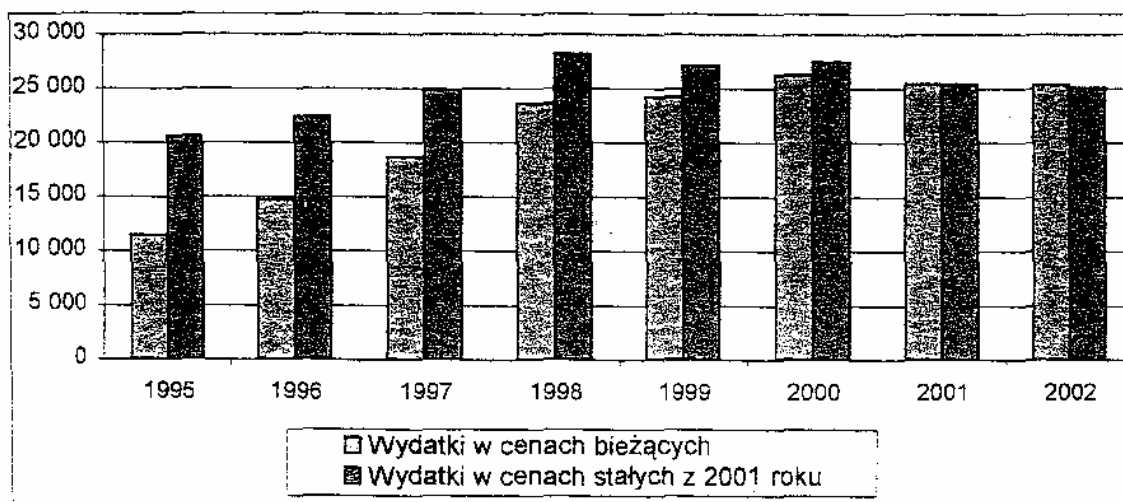
8. GOSPODARKA BUDŻETOWA

8.1. Dochody miasta

Przedmiotem analizy jest wykonanie strony dochodowej budżetu miasta Ostrów Mazowiecka w latach 1995-2001. Analiza taka pozwoliła na wyznaczenie tendencji, które dominowały w kształtowaniu się dochodów samorządu miasta.

W badanym okresie dochody miasta wykazywały znaczący przyrost nominalny. Częściowo był on skutkiem inflacji, jednak w znacznym stopniu odzwierciedlał on realny wzrost dochodów będących w dyspozycji władz samorządowych.

Wykres 34. Dochody budżetu miasta ogółem (w tys. zł).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta.

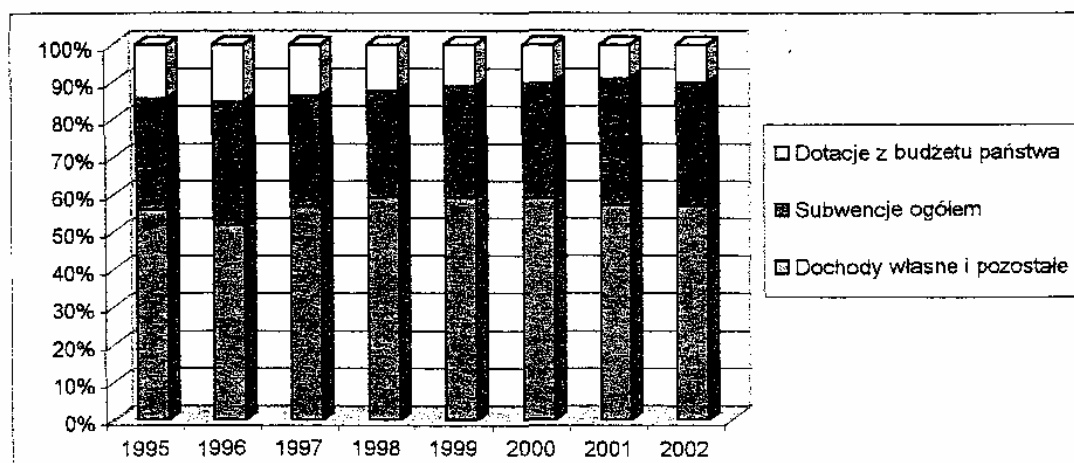
Okazuje się, że wzrost dochodów w latach 1999-2001 był skutkiem jedynie ogólnego wzrostu cen - w kategoriach siły nabywczej dochody pozostawały na niemal niezmiennym poziomie. Znaczący wzrost realny w badanym okresie jest skutkiem wzrostu, który dokonał się w latach 1995-1998. Należy zauważyć, że lata te są zbieżne z okresem, w którym cała gospodarka odnotowywała niezwykle dynamiczny wzrost gospodarczy.

Logika systemu finansowania samorządów wskazuje podział dochodów na trzy podstawowe grupy, różniące się między innymi stopniem niezależności od budżetu państwa. Są to:

- dotacje budżetowe,
- subwencja ogólna (wcześniej wyróżniano również inne rodzaje subwencji),
- dochody własne.

W latach 1995-2001 udział tych źródeł dochodów w wydatkach ogółem zmieniał się w sposób znaczący. Strukturę dochodów w podziale na trzy wymienione kategorie przedstawia wykres 2.

Wykres 35. Struktura dochodów miasta ogółem

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Zmiany tej struktury były wynikiem znacznego zróżnicowania dynamiki poszczególnych źródeł dochodów. Dynamikę dochodów, po skorygowaniu ze względu na inflację, w podziale na trzy podstawowe grupy przedstawia tabela 22.

Tabela 22. Dochody budżetu ogółem (w tys. zł)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Dochody ogółem	5,9%	7,6%	10,2%	-0,5%	-1,2%	4,2%
Dotacje z budżetu państwa	12,6%	-4,7%	0,3%	-10,5%	-9,4%	-7,0%
Subwencje ogółem	17,9%	-2,9%	5,2%	3,9%	2,3%	14,6%
Dochody własne i pozostałe	-2,1%	18,0%	15,2%	-0,5%	-1,5%	0,7%

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

W badanym okresie dotacje wykazywały systematycznie tendencję malejącą, czego skutkiem był spadek ich udziału w całości dochodów gminy z 15,3% w 1996 do 9,1% w 2001

roku. Częściowo spadek ten był zrekompensowany przez wzrost subwencji, które w badanym okresie stale rosły, zarówno w ujęciu nominalnym, jak i realnym. Jednakże łącznie wzrost ten był niewielki w latach 1996-2001 wyniósł łącznie niecałe 8%. W efekcie w okresie tym udział dochodów finansowanych z budżetu państwa w dochodach gminy ogółem spadł z 48,4% do 42,9%. Fakt, że w badanym okresie ogólne dochody nie uległy znaczącemu zmniejszeniu, zawdzięczać można znaczącemu wzrostowi dochodów własnych, które w badanym okresie stanowiły rosnącą część dochodów gminy (ich udział wzrósł z poziomu 51,6% do 57,1%).

Dotacje z budżetu państwa stanowią zmniejszającą się z roku na rok, ale nadal znaczącą część dochodów miasta w ujęciu nominalnym ich kwota w latach 1995-2001

wzrosła z poziomu ponad 1,6 do prawie 2,4 mln zł. Po uwzględnieniu inflacji okazuje się jednak, że w kategorii tej nastąpił spadek dochodów. Tendencja ta jest wprawdzie zgodna z trendem decentralizacji i przekazywania środków samorządowi, jednak w praktyce wynika ona w znacznym stopniu z niedoboru środków i niezdolności budżetu państwa do przekazywania większych kwot.

Tabela 23. Dochody z tytułu dotacji (w tys. zł)

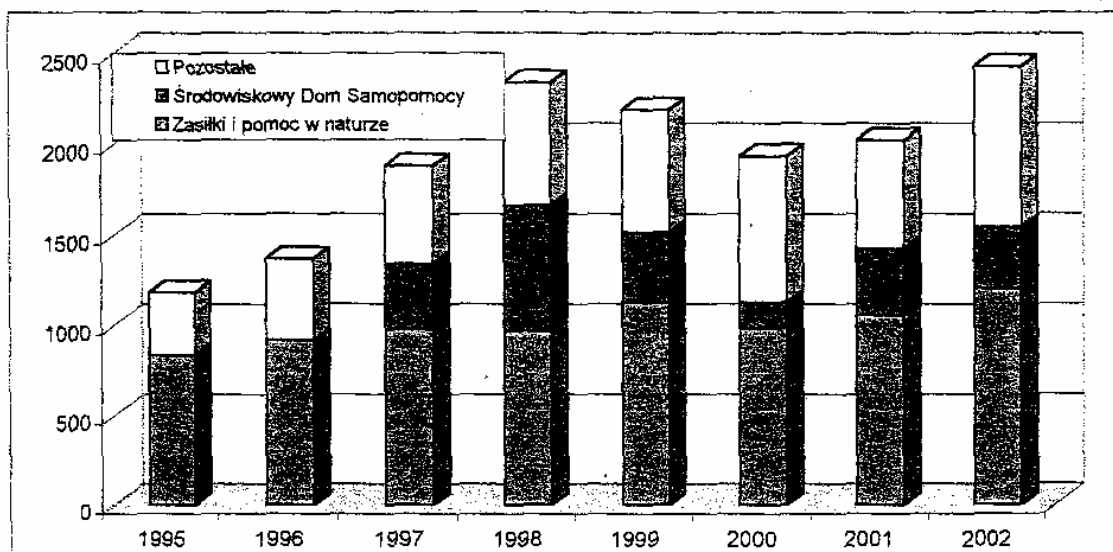
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Dotacje z budżetu państwa ogółem, w tym:	1 615	2 159	2 348	2 632	2 514	2 439	2 370
Dotacje na zadania zlecone	1 183	1 366	1 880	2 345	2 192	1 935	2 024
Dotacje na dofinansowanie zadań własnych	432	793	468	287	322	504	346

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Dotacje na dofinansowanie zadań własnych stanowią w kategoriach budżetu miasta mało znaczącą pozycję, w dodatku silnie zmieniającą się z roku na rok. W roku 2001 wynosiły one niecałe 350 tys. zł, co stanowiło zaledwie nieco ponad 1,3% dochodów ogółem.

Większą pozycją są dotacje celowe na realizację zadań z zakresu administracji rządowej zlecone gminie - w roku 2001 stanowiły one ponad 7,7% dochodów. Pomimo tendencji malejącej dotacje te stanowią ważne źródło finansowania niektórych zadań związanych przede wszystkim z pomocą społeczną. Struktura tej pozycji dochodów charakteryzowała się w badanym okresie zmiennością, co było wynikiem in. in. zmian podziału zadań oraz przepisów w zakresie pomocy społecznej.

Wykres 36. Dotacje na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej (tys. zł).

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

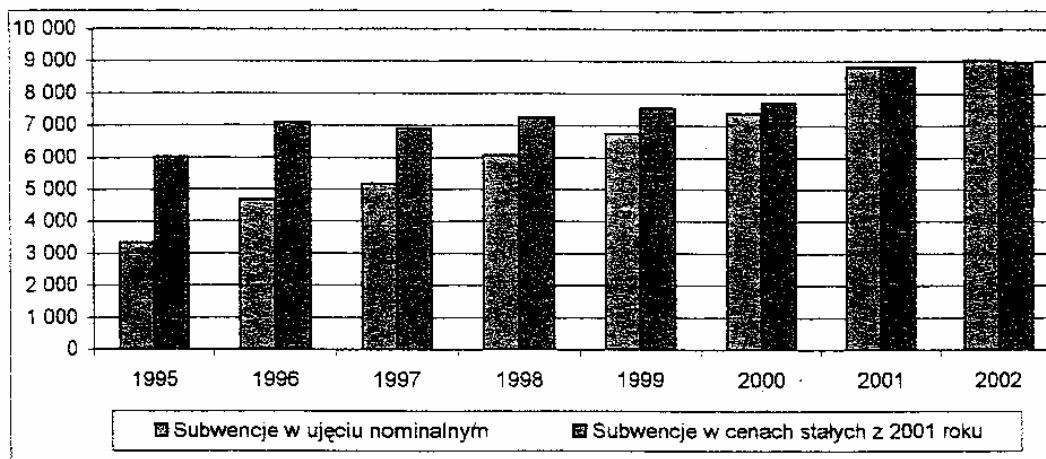
Podstawowym składnikiem dochodów z tytułu dotacji na zadania zlecone są dotacje celowe na zasiłki i pomoc w naturze. Pomimo inflacji w badanym okresie ta pozycja nie uległa znaczącemu zwiększeniu, co oznacza, że realnie na ten cel miasto otrzymuje coraz mniej środków.

Składnikiem, który miał znaczący wpływ na kształtowanie się omawianej pozycji dochodów, były wpływy związane z budową oraz bieżącą eksploatacją Środowiskowego Domu Samopomocy w latach 1997-2001. Łącznie w okresie tym miasto otrzymało na ten cel dotacje w wysokości przeszło 1,9 mln zł.

Pozostałe składniki dotacji na zadania zlecone związane są w przeważającej części również z działem „Opieka społeczna”. Obejmują takie tytuły jak utrzymanie terenowych ośrodków pomocy społecznej, czy dodatki mieszkaniowe. Łącznie pozycje te w kwocie około 0,6 mln zł stanowiły ok. 30% dochodów z tytułu dotacji na zadania zlecone (z wyjątkiem roku 2000, gdy przekroczyły 40% tej pozycji dochodów).

Subwencje otrzymywane z budżetu stanowią znaczącą część dochodów miasta. W badanym okresie ich udział wahał się pomiędzy 28,5% i 33,9% dochodów ogółem.

Wykres 37. Dochody z tytułu subwencji ogółem (tys. zł)

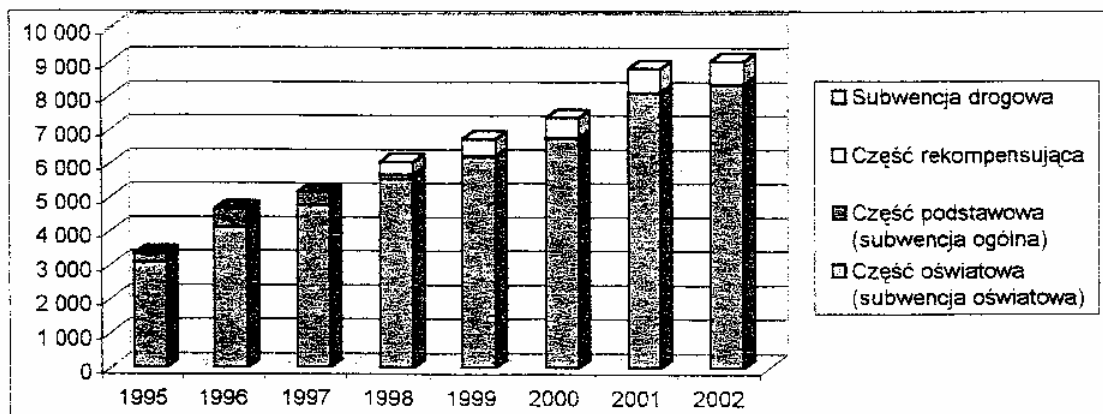

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Okazuje się, że wzrostowi subwencji w ujęciu nominalnym nie zawsze odpowiadał wzrost obliczony z uwzględnieniem korekty z tytułu inflacji. Wzrost poziomu subwencji obserwowany w okresie 1995-2001 związany jest przede wszystkim z wyjątkowo niskim poziomem subwencji w roku 1995 oraz wyjątkowo wysokim jej poziomem w roku 2001. Jeżeli pominąć te dwa lata, w okresie 1996-2000 suma subwencji przekazywanych gminie pozostawała, po uwzględnieniu korekty związanej ze wzrostem cen, na stałym poziomie.

Analiza struktury dochodów z tytułu subwencji jest utrudniona ze względu na ciągłe zmiany systemu finansowania jednostek samorządu terytorialnego. Wśród najważniejszych zmian wyliczyć należy ujednolicenie subwencji i wprowadzenie jednej subwencji ogólnej, jak również wprowadzenie w 1999 roku subwencji rekompensującej. Jak jednak pokazuje wcześniejsza analiza, zmiany te nie miały istotnego wpływu na poziom dochodów z subwencji ogółem.

Wykres 38. Dochody z tyt. subwencji w rozbiciu na poszczególne subwencje i części (tys. zł)

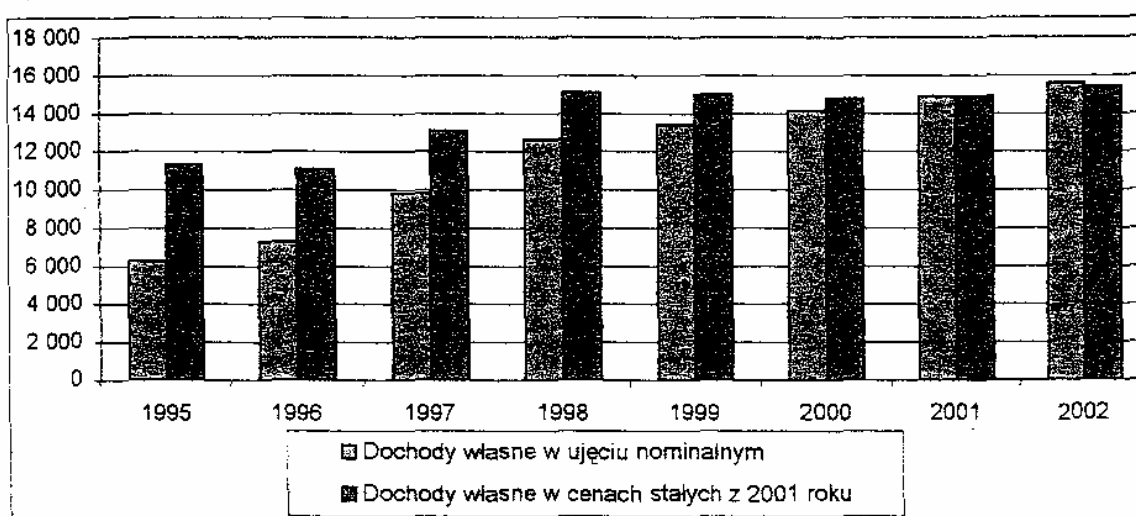

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Dominujący składnik dochodów z tytułu subwencji stanowi subwencja oświatowa, od roku 1997 określana jako część oświatowa subwencji ogólnej. Jej udział w dochodach miasta wahał się pomiędzy 26,1% a 31,0%. Szczególnie wysoki jej wzrost odnotowano w roku 2001, co należy przypisać wypłatom związanym z tzw. „problemem Karty Nauczyciela”. Wzrost ten jest również bezpośrednią przyczyną przedstawionego wcześniej, nadzwyczajnego wzrostu kwoty subwencji ogółem, przekraczającego 14% w cenach stałych.

Dochody własne były w latach 1995-2001 głównym składnikiem dochodów, którego udział w całości dochodów wahał się od 51,6 do 59,2%. W ciągu badanego okresu udział ten wykazywał tendencję zwyżkową, z lekkim spadkiem do poziomu 57,1% w roku 2001.

Wykres 39. Dochody własne ogółem (tys. zł).

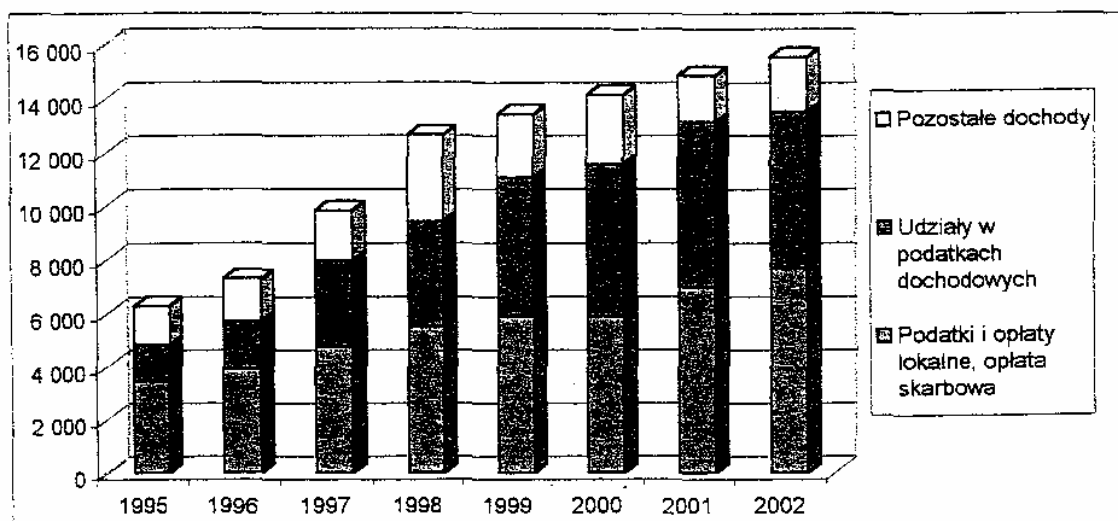
Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

W ujęciu nominalnym dochody własne wykazywały w okresie 1995-2001 nieprzerwany wzrost, który okazał się jednak wyraźnie wolniejszy w latach spowolnienia gospodarczego 1999-2001. Analiza dochodów własnych po uwzględnieniu inflacji wskazuje, że w latach tych nastąpił pewien spadek dochodów własnych wyrażonych w kategoriach siły nabywczej. Trend taki jest zgodny z mechanizmem funkcjonowania dochodów własnych - spadek aktywności gospodarczej na terenie gminy powoduje spadek dochodów własnych z tytułu części podatków (przede wszystkim podatku dochodowego od osób fizycznych).

Ze względu na fakt, że poszczególne kategorie dochodów kształtowały się w badanym okresie odmiennie, przeprowadzono analizę dochodów własnych w rozbiciu na kilka podstawowych kategorii:

- udziały w podatkach dochodowych od osób fizycznych i prawnych,
- podatki i opłaty lokalne wraz z opłatą skarbową,
- pozostałe dochody.

Wykres 40. Dochody własne w rozbiciu na główne źródła (tys. zł)

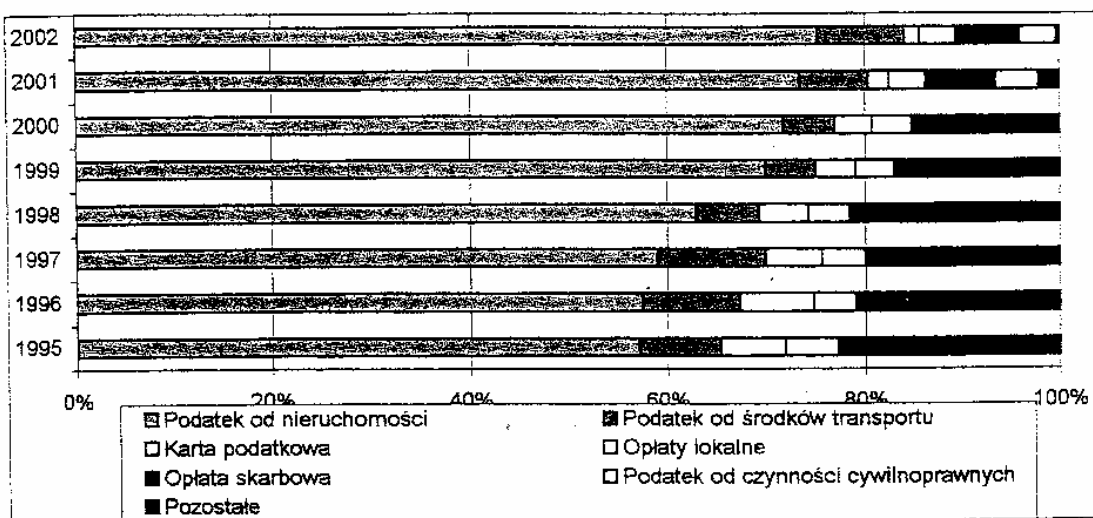
Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Najważniejszą przyczyną wzrostu dochodów własnych miasta w badanym okresie był wzrost dochodów z tytułu udziałów w państwowych podatkach dochodowych - od osób fizycznych (PIT) oraz prawnych (CIT). Nominalnie dochody z tego tytułu pomiędzy rokiem 1995 a 2001 wzrosły 4,5-krotnie, natomiast w cenach stałych wzrost ten był 2,5-krotny. W ostatnich latach struktura tych dochodów była stosunkowo stabilna - około 90% dochodów z tego tytułu pochodzi z podatku dochodowego od osób fizycznych, natomiast pozostałe 10% - z podatku dochodowego od osób prawnych. Łącznie w latach 1999-2001 udziały w podatkach dochodowych zapewniały ok. 23% dochodów budżetu miasta.

Podobną co do wielkości pozycję co udziały w podatkach stanowią dochody z tytułu podatków i opłat lokalnych oraz opłaty skarbowej. W latach 1999-2001 stanowiły one ok. 25% całkowitych dochodów budżetu miasta. W odróżnieniu od dochodów z tytułu udziałów w podatkach, to źródło dochodów cechowało się w badanym okresie znaczną stabilnością. Pomiedzy rokiem 1995 a 2001 dochody z tytułu podatków i opłat lokalnych oraz opłaty skarbowej wzrosły jedynie o 12%. Na tę pozycję dochodów składały się przede wszystkim:

- podatek od nieruchomości,
- podatek od środków transportu,
- karta podatkowa,
- opłaty lokalne,
- opłata skarbową,
- podatek od czynności cywilnoprawnych.

Wykres 42. Struktura dochodów z tytułu podatków i opłat lokalnych oraz opłaty skarbowej

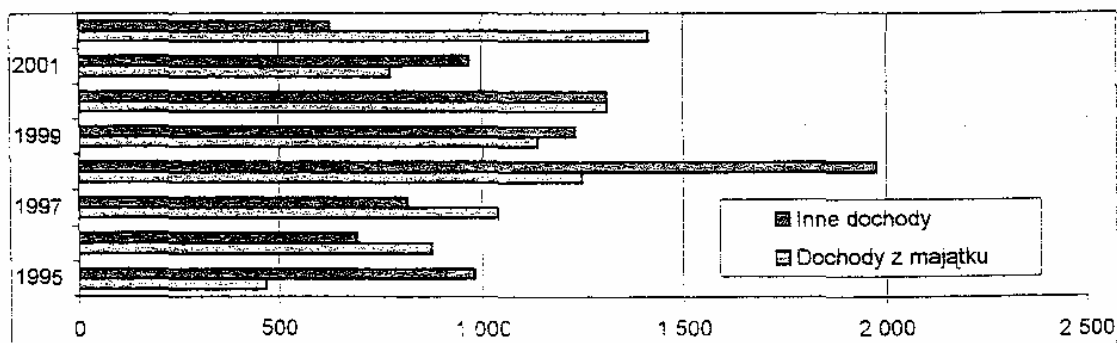
Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Główną tendencją, która daje się zauważyć w strukturze dochodów jest wzrost znaczenia podatku od nieruchomości. W analizowanym okresie jego udział w podatkach i opłatach lokalnych nieprzerwanie rósł z 57,1% do 73,4%. W relacji do dochodów budżetu ogółem jego udział wzrósł od 17,6% do 19,6%. Tendencję malejącą wykazywały natomiast dochody z tytułu opłaty skarbowej (wraz z podatkiem od czynności cywilnoprawnych) - ich udział w całkowitych dochodach zmalał z 6,2% w 1995 roku do 3,1% w 2001.

Tendencję malejącą miał również udział kategorii pozostałych dochodów własnych, wśród których do najważniejszych zaliczyć można:

- dochody z majątku
- wpływy z usług,
- dotacje z funduszy celowych.

Wykres 43. Dochody z tytułu pozostałych dochodów własnych (tys. zł)

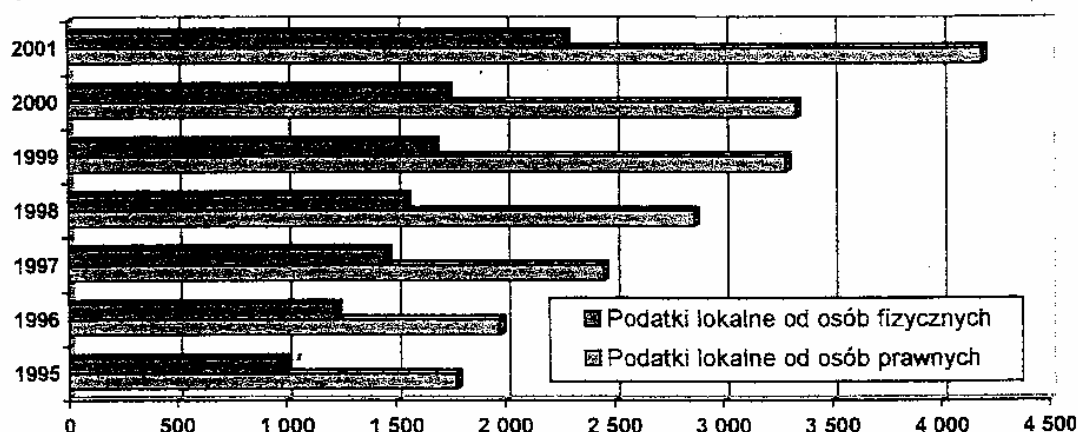

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Łączny udział tej kategorii dochodów w dochodach ogółem zmalał z poziomu 12,9% w roku 1995 do 6,7% w roku 2001, przy czym kształtował się w ciągu tego okresu nieregularnie. Główną przyczyną znacznego spadku dochodów w tej kategorii by prawie dwukrotny spadek wpływów ze sprzedaży majątku komunalnego w roku 2001 w stosunku do lat poprzednich.

Dominującym źródłem dochodów z podatków lokalnych były osoby fizyczne - od tych podmiotów pochodziło w badanym okresie prawie 65% tej grupy dochodów.

Wykres 44. Dochody z podatków lokalnych w ujęciu podmiotowym (tys. zł)

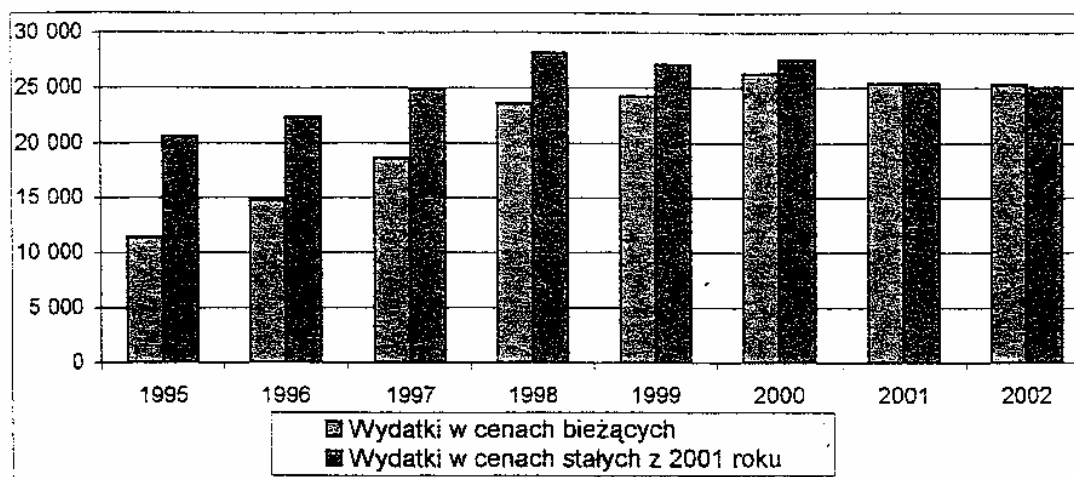
Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

8.2. Wydatki budżetowe

Badaniu poddany został poziom oraz struktura wydatków budżetu miasta Ostrów Mazowiecka w latach 1995-2001. Analiza ta służy za podstawę do formułowania wniosków dotyczących prawidłowości występującej po stronie wydatkowej budżetu.

W ciągu badanego okresu wydatki w ujęciu nominalnym wzrosły więcej niż dwukrotnie, o 123%. Jednakże znaczna część tego wzrostu wydatków związana była ze wzrostem cen — po wyeliminowaniu jego wpływu wzrost wydatków w ujęciu realnym okazuje się znacznie mniejszy. W stosunku do 1995 roku wydatki miasta w roku 2001 były w cenach stałych większe o nieco ponad 23%. Po wyeliminowaniu wpływu inflacji okazuje się przy tym, że wzrost ten dotyczył wyłącznie lat 1995-1998. Po tym okresie wydatki miasta w ujęciu cen stałych podlegały nieznacznym wahaniom, pozostając na poziomie z 1998 roku, natomiast w roku 2001 nastąpił ich gwałtowny spadek do poziomu z roku 1997.

Wykres 45. Łączne wydatki miasta (tys. zł)

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Dla długookresowej oceny tendencji budżetu ważne jest, jak duży udział w wydatkach ogółem mają wydatki inwestycyjne. Dla realnej oceny polityki inwestycyjnej miasta, do bezpośrednich wydatków inwestycyjnych z budżetu miasta, należy dodać wydatki inwestycyjne miejskich spółek (ZEC oraz ZGKiM).

Tabela 24. Wydatki inwestycyjne miejskich spółek w zł. latach 1999-2002

	1999	2000	2001	2002
ZEC	267728	258350	531337	615306
ZGKiM	-	200233	964801	1.492123
Razem	267728,0	458.583,0	1.496.138,0	2.107.429,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z urzędu Miasta Ostrów Mazowiecka

Inwestycyjne wydatki budżetowe miasta wraz z wydatkami inwestycyjnymi miejskich spółek łącznie stanowią corocznie około 25%, co plasuje miasto Ostrów Mazowiecką w czołówce miast województwa mazowieckiego. Taką politykę inwestycyjną miasta w długim okresie czasu należy uznać za sukces władz samorządowych miasta.

Wydatki przeanalizowane zostały w ujęciu przedmiotowym, w rozbiciu na najważniejsze działy sprawozdawczości budżetowej.¹ W tabeli 24 przedstawiono wydatki przynależne do poszczególnych działów w ujęciu nominalnym w latach 1995-2001.

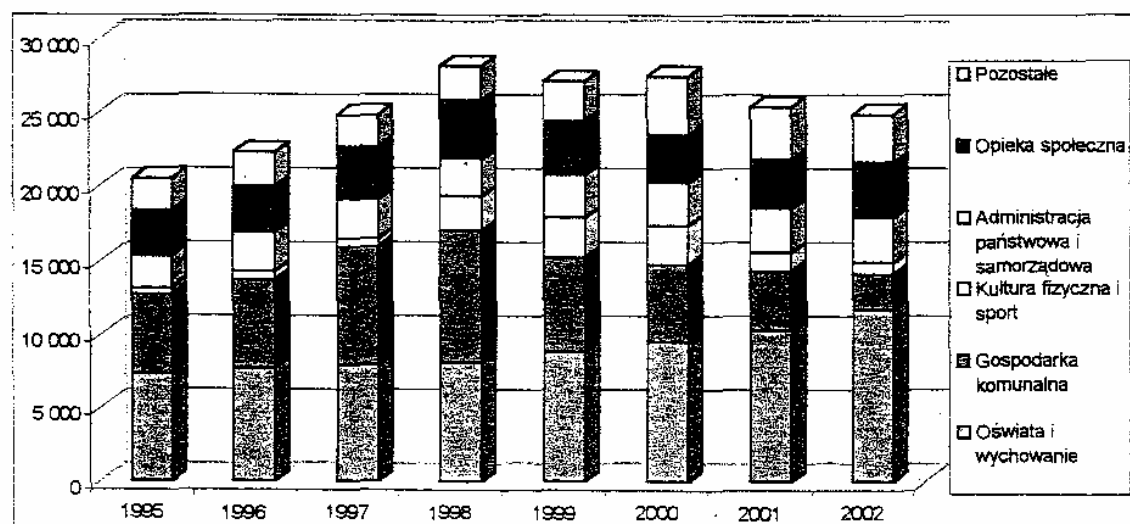
¹ Porównywalność danych z 2001 roku jest ograniczona ze względu na fakt wprowadzenia w tym roku nowego układu klasyfikacji budżetowej.

Tabela 25. Wydatki budżetu ogółem (w tys. zł)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Rolnictwo	32	2	3	3	3	5	7
Transport	-	-	-	-	814	1.292	1.115
Gospodarka komunalna	2.989	3.924	6.028	7.516	5.730	5.007	4.002
Gospodarka mieszkaniowa	597	859	607	624	294	658	386
Oświata i wychowanie	4.044	5.044	5.928	6.771	7.868	9.086	10.290
Kultura i sztuka	380	530	628	753	822	884	945
Ochrona zdrowia	117	93	198	266	249	229	283
Opieka społeczna	1.710	2.024	2.678	3.289	3.253	3.093	3.356
Kultura fizyczna i sport	242	399	407	1.946	2.413	2.570	1.256
Różna działalność	32	27	41	99	49	60	-
Administracja państwowa i samorządowa	1.204	1.763	1.997	2.139	2.592	2.787	2.986
Bezpieczeństwo publiczne	16	-	30	42	1	48	191
Finanse	29	-	47	114	173	566	566
Różne rozliczenia	5	-	-	-	-	-	-
Urzędy naczelnych organów władzy	-	17	32	39	3	24	26
Wydatki łącznie	11.398	14.714	18.624	23.602	24.263	26.310	25.410

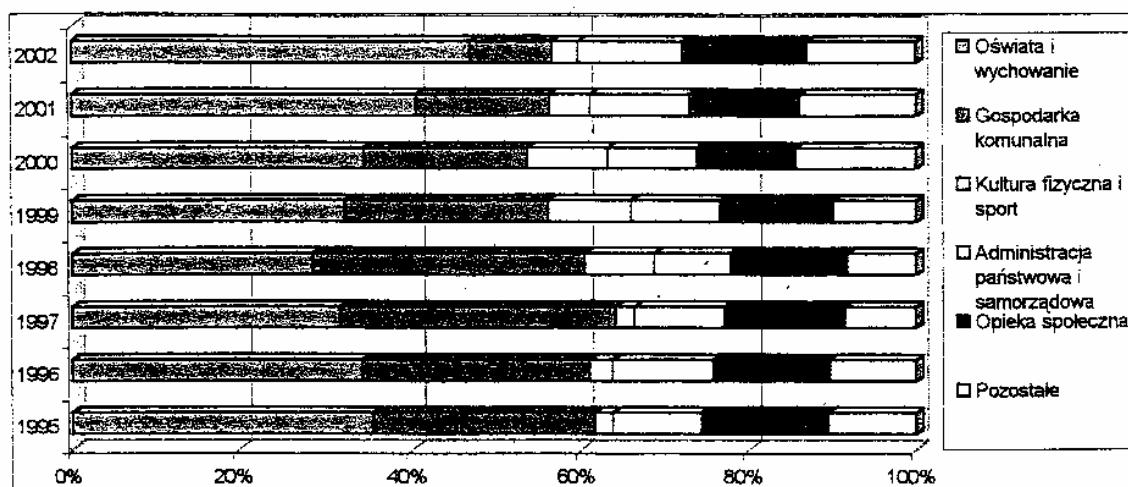
Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Wydatki 46. Wydatki w podziale na podstawowe działy (tys. zł)

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Wykres 47. Porównanie struktury wydatków miasta w latach 1995-2001 (tys. zł)

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

W ciągu całego okresu największy udział w budżecie miały wydatki związane z oświatą i wychowaniem. W tym czasie wzrósł on z 36% w roku 1995 do 40% w roku 2001. Również w ujęciu realnym wydatki w tym dziale rosły z roku na rok w tempie niemal 6% rocznie.

Drugą grupą wydatków, która stanowi znaczącą część budżetu są nakłady na gospodarkę komunalną. W odróżnieniu jedna od wydatków związanych z oświatą, wydatki związane z gospodarką komunalną cechowały się znacznymi wahaniami. W ujęciu realnym nakłady te rosły aż do 1998, gdy grupa ta stanowiła niemal 32% budżetu. W następnych latach daje się zauważyć znaczący spadek wydatków w tym dziale (zarówno nominalny, jak i realny), a także spadek udziału nakładów na gospodarkę komunalną w wydatkach ogółem do poziomu poniżej 16%.²

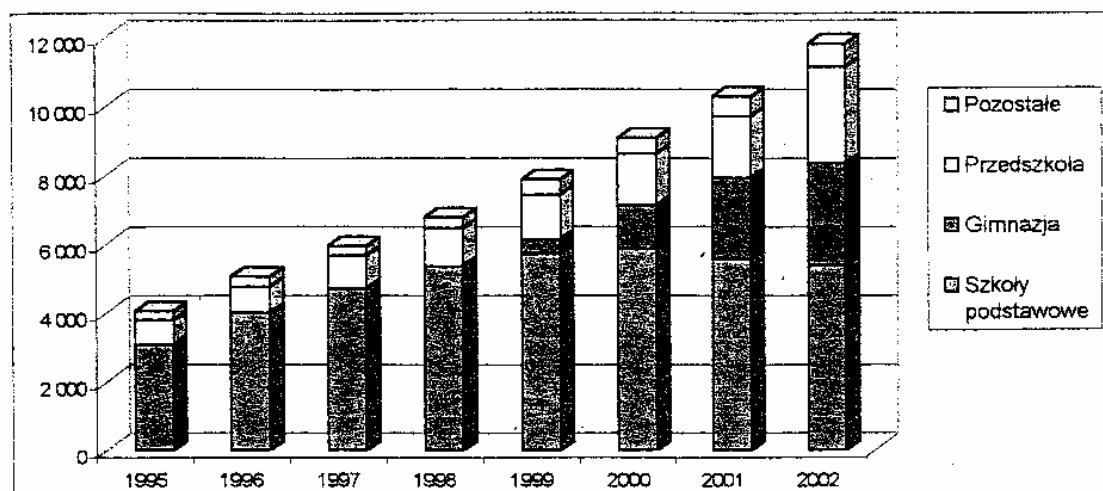
Pozostałe składniki wydatków budżetu miasta charakteryzowały się (z nielicznymi wyjątkami) stosunkowo stałym poziomem w cenach stałych. Do największych składników wydatków obok wydatków na oświatę i wychowanie oraz na gospodarkę komunalną zaliczyć można wydatki na:

- opiekę społeczną.
- administrację,
- kulturę fizyczną i sport.

Wydatki związane z oświatą i wychowaniem stanowią znaczną względnie stabilną część budżetu miasta.

² Spadek ten po 1998 roku jedynie w niewielkim stopniu wynika z faktu, że nakłady inwestycyjne na budowę i remonty dróg zostały wydzielone z działu „Gospodarka komunalna” i przeniesione do działu „Transport”.

Wykres 48. Składniki wydatków na oświatę i wychowanie (tys. zł)

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

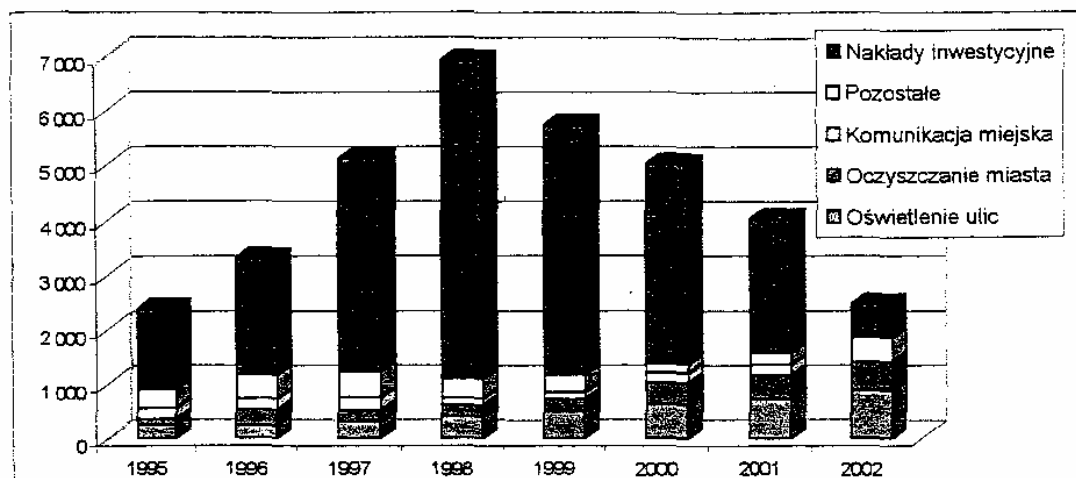
W latach 1995-2001 ta grupa wydatków cechowała się stabilnym wzrostem zarówno w ujęciu nominalnym, jak i w cenach stałych. Począwszy od reformy systemu edukacyjnego w roku 1999, część środków została przeznaczona na finansowanie szkół gimnazjalnych. Łącznie nakłady na szkoły podstawowe, a od roku 1999 na szkoły podstawowe i gimnazja stanowiły pomiędzy 25 a 31% wydatków budżetu miasta (odsetek ten był niższy wyjątkowo w roku 1998, ze względu na wyjątkowo wysokie wydatki w innych działach).

Ważnym uzupełnieniem obrazu wydatków na szkolnictwo jest ich porównanie ze źródłem finansowania - subwencją oświatową (później nazywaną częścią oświatową subwencji ogólnej). Należy stwierdzić, że z wyjątkiem roku 2000 subwencja oświatowa była we wszystkich latach niższa niż łączne nakłady na utrzymanie szkół podstawowych oraz gimnazjów. Skala niedoszacowania nie była co prawda wielka - wahała się od 1 do 3% subwencji, jednak wymagała angażowania części środków własnych na sfinansowanie oświaty. Jedynie w roku 2000 poziom subwencji przekroczył poziom wydatków, co należy przypisywać zwiększeniu subwencji związanemu z tzw. „problemem Karty Nauczyciela”. W kolejnym roku wydatki na szkoły były ponownie o ponad 2% wyższe niż subwencja.

Pozostała część wydatków w dziale „Oświata i wychowanie” to przede wszystkim wydatki na utrzymanie przedszkoli. Ich poziom w cenach stałych rósł niemal nieprzerwanie począwszy od roku 1995, zaś udział w wydatkach w omawianym dziale kształtował się na stabilnym poziomie ok. 16%.

Drugą grupę wydatków, które dominują w budżecie miasta stanowią wydatki związane z gospodarką komunalną.

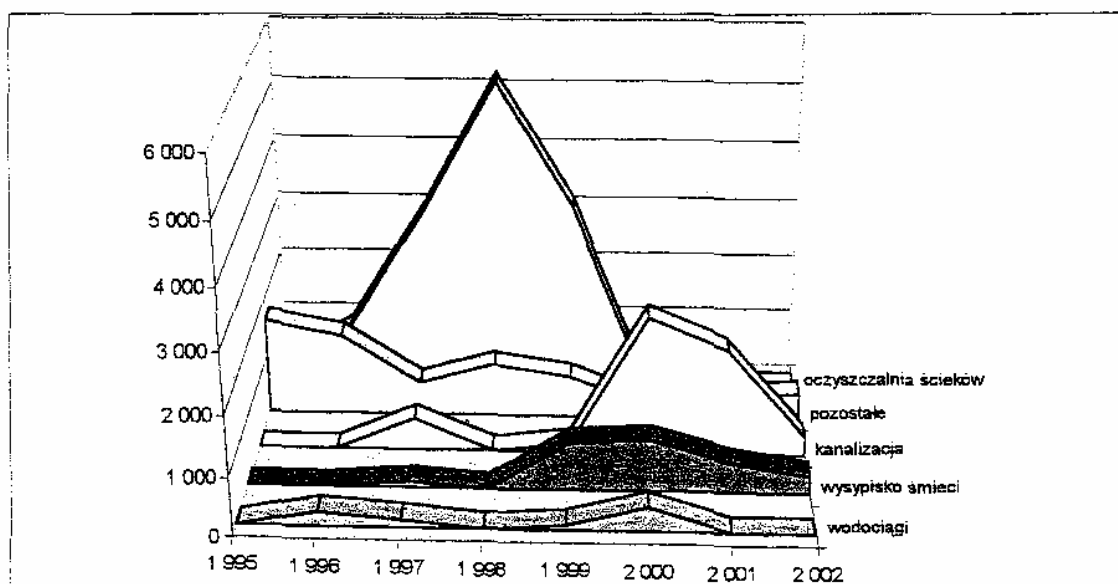
Wykres 49. Składniki wydatków na gospodarkę komunalną (tys. zł)

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Dominujący wpływ na poziom wydatków w tej grupie mają nakłady inwestycyjne - ich udział w wydatkach ogółem wahał się od 61% do 84%.

Wykres 50. Podstawowe inwestycje (tys. zł)

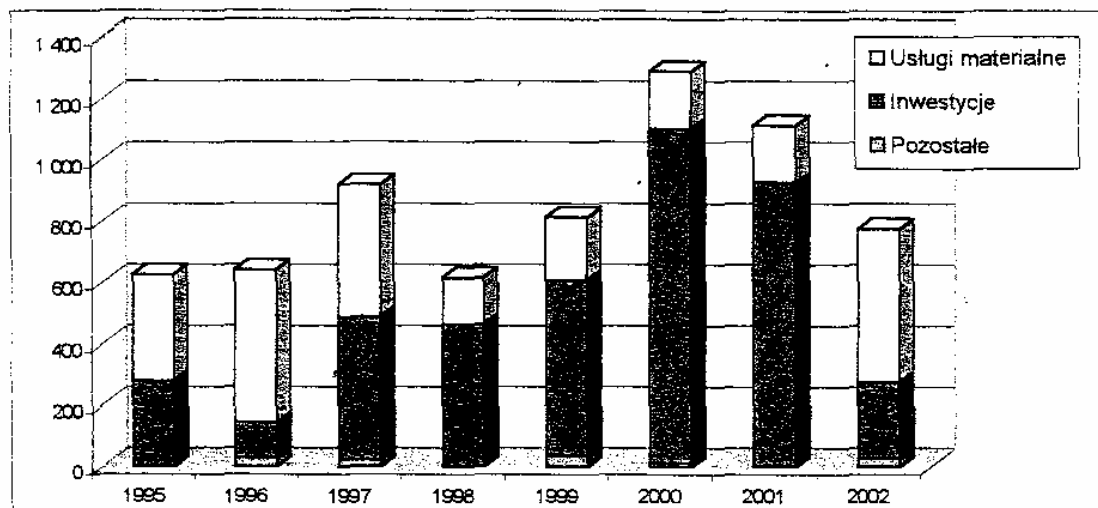
Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

O znaczącym wzroście wydatków komunalnych w latach 1997-1999 przesądziły nakłady na budowę oczyszczalni ścieków. Ponadto miasto w badanym okresie poniosło znaczne wydatki na budowę wysypiska śmieci, kanalizacji oraz wodociągów. Wydatki te w

szczytowym okresie 1998 wynosiły 26% budżetu miasta, by następnie stopniowo spaść do poziomu 10% w roku 2001.

Nakłady na infrastrukturę drogową są kolejną grupą wydatków inwestycyjnych o kluczowym znaczeniu dla jakości życia mieszkańców, jak również atrakcyjności inwestycyjnej miasta. W badanym okresie ta grupa wydatków charakteryzowała się znacznymi wahaniami.

Wykres 51. Składniki nakładów na drogi (tys. zł)

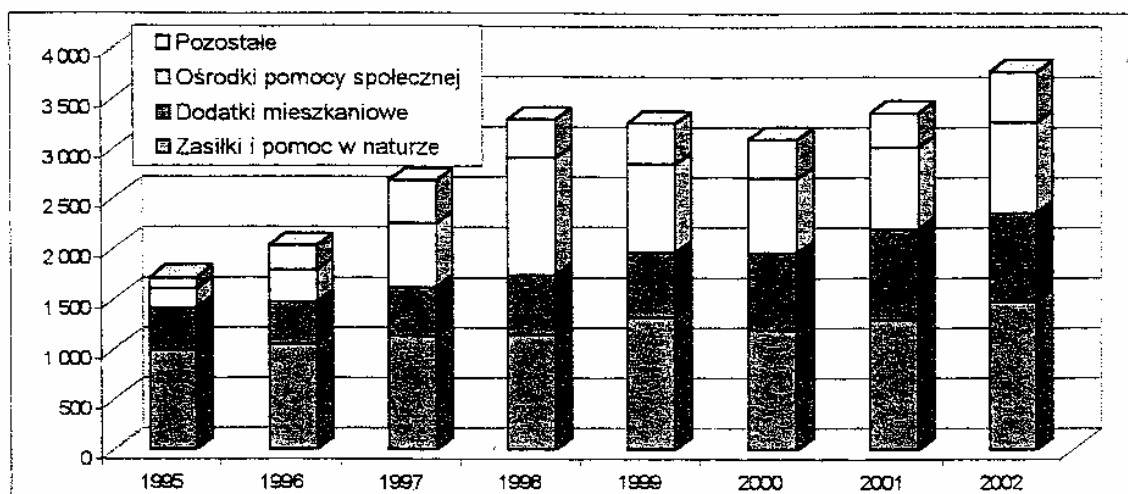

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Lata 1995-98 cechuje spadek zarówno nakładów na drogi w ujęciu realnym, jak spadek udziału tej grupy wydatków w budżecie z poziomu ponad 5% do poniżej 3%. Dopiero od roku 1999 de się zauważyć powolny wzrost wydatków w tej grupie - w latach 2000- 2001 stanowiły one już niemal 5% budżetu. W tych latach nastąpił również wzrost nakładów na inwestycje, kosztem wydatków remontowych, których udział w wydatkach na drogi spadł do 17%.

Kolejny znaczący, chociaż mniejszy od wcześniej omawianych, dział wydatków budżetu miasta stanowią nakłady na opiekę społeczną.

Wykres 52. Składniki wydatków na opiekę społeczną (tys. zł)

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

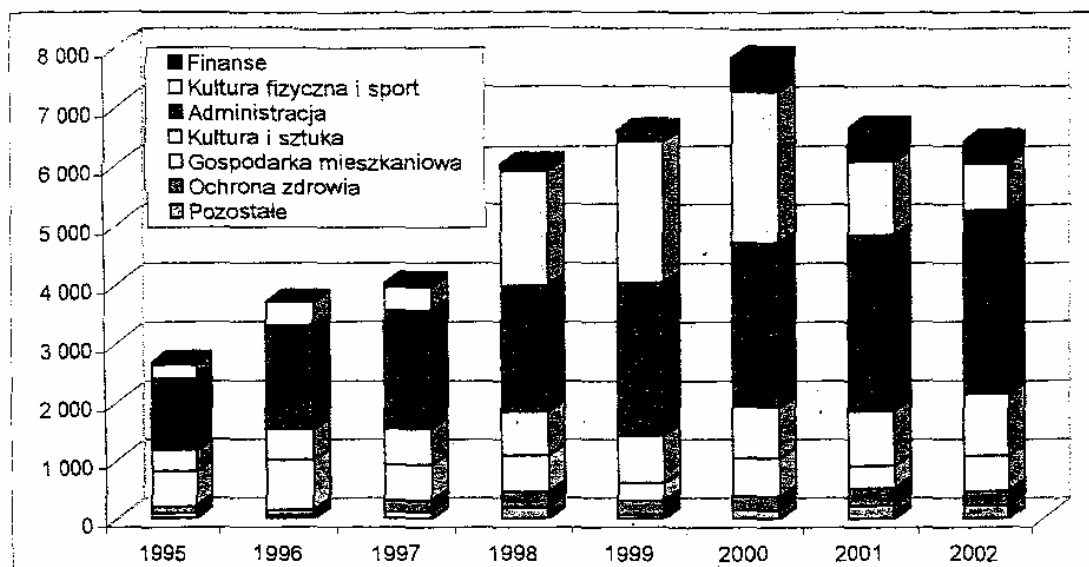
Najważniejszym składnikiem były zasiłki i pomoc w naturze — ich udział wahał się od 58% do 39% wydatków na opiekę społeczną. W latach 1995-2001 wydatki te nominalnie nieznacznie wzrosły, jednakże po uwzględnieniu wzrostu cen okazuje się, że realnie spadły one w tym okresie o ponad 27%. W tym czasie wszystkie pozostałe grupy wydatków wzrosły zarówno w ujęciu nominalnym, jak i realnym. Największy wzrost odnotowały wydatki na ośrodki pomocy społecznej — w roku 2001 wynosiły one realnie o 133% więcej niż w roku 1995. Łączny udział wydatków związanych z opieką społeczną w budżecie spadł w tym czasie z 15% w 1995 roku do 13% w 2001.

W badanym okresie znaczne było zaangażowanie środków własnych miasta w zadania związane z opieką społeczną, które nominalnie powinny być finansowane ze środków budżetu państwa. O skali tego zaangażowania mogą świadczyć wydatki na zasiłki i pomoc w naturze. Średnio w latach 1995-2001 przekraczały one o 20% kwotę dotacji przyznawanych z budżetu państwa z tego tytułu.

Znaczną część budżetu (pomiędzy 23% a 29% budżetu ogółem) stanowią wydatki nie należące do żadnej z omawianych dotąd grup. Są one rozproszone pomiędzy wiele działów, z których najważniejsze to:

- ochrona zdrowia,
- gospodarka mieszkaniowa,
- kultura i sztuka,
- administracja,
- kultura fizyczna sport,
- finanse.

Wykres 53. Składniki wydatków w pozostałych działach (tys. zł)

Źródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Stosunkowo duży i stabilny udział w budżecie miasta miały koszty administracji. Obejmują one utrzymanie urzędów wojewódzkich, miejskich, a także koszty funkcjonowania Rady Miasta. W latach 1995-2001 ta grupa kosztów rosła w tempie zbliżonym do wzrostu całości budżetu miasta, w wyniku czego jej udział w wydatkach pozostawał niemal niezmienny na poziomie pomiędzy 9% a 11%.

W latach 1998-2001 daje się zauważyć znaczny wzrost wydatków związanych z kulturą fizyczną i sportem. Związane jest to przede wszystkim z budową pawilonu sportowego, którego koszty w latach 1998-2000 stanowiły ok. 80% wydatków w tym dziale. Pozostała część wydatków to niemal wyłącznie dotacje na utrzymanie Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji.

Pozostała część wydatków obejmuje stosunkowo niewielkie pozycje związane z kulturą i sztuką (utrzymanie bibliotek i domów kultury), gospodarką mieszkaniową oraz kosztami obsługi długu. Szczególnie zwraca uwagę pojawienie się tej ostatniej pozycji, odpowiedzialnej za nieco ponad 2% wydatków. Wskazuje ona, że miasto, chociaż ciągle w niewielkim stopniu, to jednak zaczyna odczuwać skutki odnotowywanego we wcześniejszych latach deficytu budżetowego.

W badanym okresie wydatki miasta były z reguły wyższe niż dochody. Kształtowanie się dochodów, wydatków i deficytu przedstawione zostało w tabeli 25.

Tabela 26. Dochody, wydatki i deficyt w cenach stałych z roku 2001

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Dochody	20 263	21 468	23 105	25 463	25 337	25 026	26 076
Wydatki	20 585	22 387	24 841	28 173	27 132	27 482	25 410
Deficyt	321	919	1 737	2 710	1 796	2 456	-666
Deficyt jako % dochodów	1,6%	4,3%	7,5%	10,6%	7,1%	9,8%	-2,6%

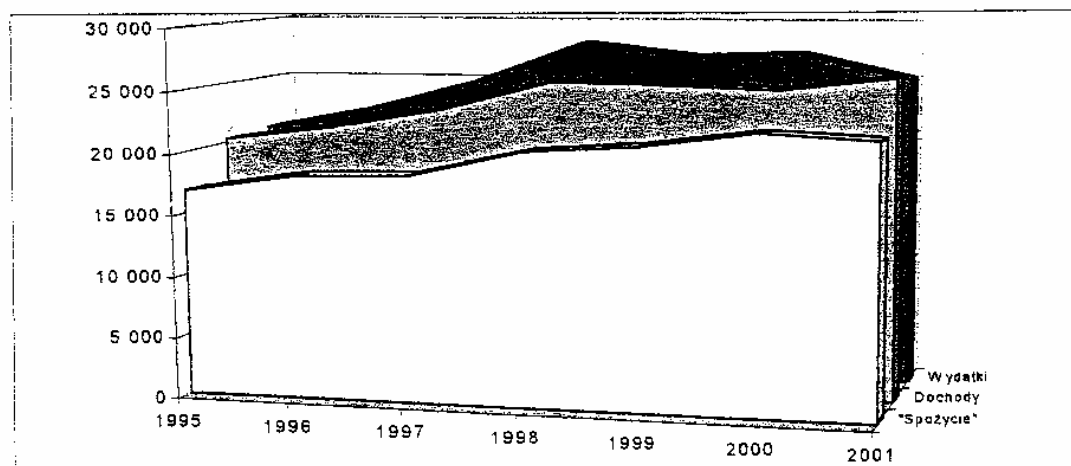
Zródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Z wyjątkiem roku 2001 w całym okresie budżet miasta odnotowywał deficyt. Był on największy w roku 1998, gdy sięgnął 10,6% całkowitych dochodów miasta. Bliższa analiza wskazuje jednak, że główną przyczyną wysokiego niedoboru w tym roku były szczególnie wysokie wydatki i inwestycyjne, związane przede wszystkim z budową oczyszczalni ścieków. Deficyt związany z podobnymi wydatkami prorozwojowymi nie musi być koniecznie zjawiskiem niekorzystnym, o ile dokonywane inwestycje mogą przyczynić się w przyszłości do zwiększenia dochodów mieszkańców i miasta. Tak jest w tym przypadku, gdyż wyższy poziom infrastruktury komunalnej w mieście podnosi atrakcyjność jego inwestycyjną.

Z wymienionych powodów przy porównaniu z dochodami niezbędna jest analiza wydatków w rozbiciu na „prorozwojowe” oraz „konsumpcyjne. Do wydatków „prorozwojowych” zaliczono:

- nakłady na rozwój infrastruktury komunalnej,
- nakłady na drogi (łącznie inwestycyjne oraz remontowe).

Wykres 54. Kształtowanie się dochodów i wydatków w cenach stałych z 2001 roku (tys. zł)

Zródło: obliczenia własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu miasta

Okazuje się, że w całym okresie dochody wystarczały nie tylko na pokrycie wydatków „konsumpcyjnych” miasta, lecz również na sfinansowanie części wydatków „prorozwojowych”. Widać również, że wzrost tej pierwszej grupy odbywa się w sposób stopniowy, co wskazuje na racjonalne kształtowanie tej kategorii wydatków. Znaczne wahania wydatków oraz deficytu mają swoje źródło w wydatkach inwestycyjnych, które ze

swojej natury mają nieregularny rozkład. Oznacza to, że zarówno poważne wahania wydatków, jak i deficyt w latach 1995-2001 były ekonomicznie uzasadnione.

Należy jednak zwrócić uwagę, że deficyt nie powinien być utrzymywany przez dłuższy czas, nawet jeżeli wynika on z realizacji zadań inwestycyjnych. Dokonane inwestycje powinny ostatecznie się zwrócić - zacząć przynosić zyski przewyższające nakłady poniesione na ich dokonanie. Zyski te powinny doprowadzić do nadwyżki budżetowej, która pozwoliłaby na spłatę zadłużenia zaciągniętego na inwestycje.

W obecnej sytuacji gospodarczej wydaje się jednak, że bezwzględne dążenie do nadwyżki budżetowej musiałoby doprowadzić do nieracjonalnego ograniczania wydatków. Realizacja tego celu powinna zostać odłożona raczej na okres poprawy koniunktury gospodarczej, ponieważ można oczekiwać wtedy zwiększonych dochodów własnych, przede wszystkim z podatku dochodowego od osób fizycznych. Do tego czasu rozsądnym celem pośrednim wydaje się zrównoważenie budżetu w celu uniknięcia dalszego wzrostu zadłużenia i finansowego obciążenia obsługą długu.

Z przeprowadzonej analizy wypływają następujące wnioski:

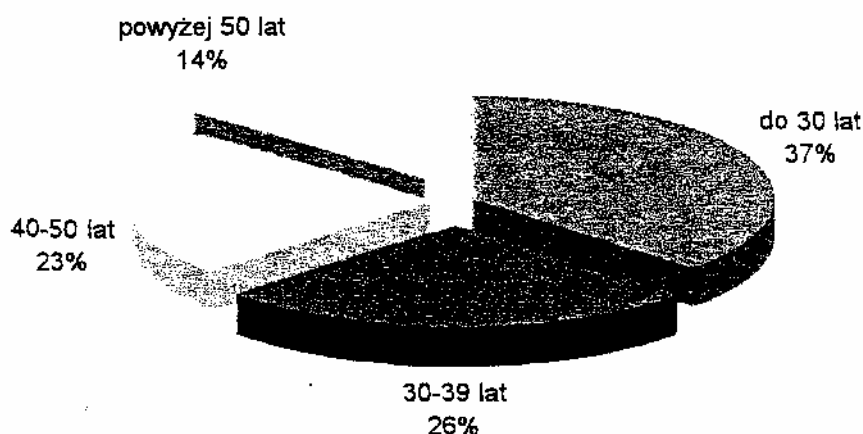
- Dochody własne stanowią większość dochodów miasta (57% w 2001 roku), ale od 1998 roku realnie przestały rosnać. Najważniejsze źródła dochodów własnych to udział w podatku PIT (24% ogółu dochodów) oraz podatek od nieruchomości (20%). Przy tym udział w podatku PIT jest źródłem charakteryzującym się małą, stabilnością (jest wrażliwy na koniunkturę gospodarczą).
- Wśród dochodów z otrzymywanych z budżetu państwa subwencje wykazują rosnący udział w dochodach. Najważniejszą z nich jest subwencja oświatowa, przynosząca 31% dochodów. Dotacje natomiast mają mały (9%) i malejący udział w dochodach.
- Wydatki liczone w cenach stałych maleją od 1998 roku. Największe ich składniki to wydatki na oświatę i wychowanie (40% wydatków ogółem) oraz nakłady na gospodarkę komunalną i drogi (łącznie 20% wydatków). Wielkość tych ostatnich ulega znacznym wahaniom ze względu na fakt, że większą ich część (65%) stanowią wydatki inwestycyjne. Pozostałe większe grupy wydatków to nakłady na opiekę społeczną (13% budżetu) i administrację (12%).
- Znaczny deficyt obserwowany w latach 1995-2000 był ekonomicznie uzasadniony, gdyż służył finansowaniu wydatków prorozwojowych. W perspektywie kilku lat należy jednak dążyć do nadwyżki budżetowej, która pozwoliłaby na spłatę zadłużenia zaciągniętego na inwestycje.
- W obecnej sytuacji gospodarczej bezwzględne dążenie do nadwyżki budżetowej musiałoby doprowadzić do nieracjonalnego ograniczania wydatków. Dlatego realizacja tego celu powinna zostać przesunięta na okres poprawy koniunktury, która przyczyni się do wzrostu dochodów. Do tego czasu celem pośrednim powinno być zrównoważenie budżetu w celu uniknięcia wzrostu obciążenia obsługą długu.

9. OSTRÓW MAZOWIECKA W OCZACH MIESZKAŃCÓW

Dla potrzeb przygotowywanej Strategii Rozwoju Miasta Ostrowi Mazowieckiej przeprowadzono badania empiryczne wśród mieszkańców miasta. Badania zostały zrealizowane w marcu 2003 r. przez czteroosobowy zespół ankietatorów z Kolegium Ekonomicznego Uniwersytetu Łódzkiego w Ostrołęce. Celem podjętych badań była ocena warunków życia i oczekiwań mieszkańców.

Dobór respondentów przy dwóch pierwszych przedsięwzięciach badawczych miał charakter losowy przy zastosowaniu limitów ilościowych oddających strukturę populacji miasta. Przy doborze próby mieszkańców miasta uwzględniono przede wszystkim strukturę według wieku i płci. Preferencyjnie potraktowano kategorię wiekową od 8 do 30 lat uznając opinie ludzi młodych za szczególnie ważne dla kształtowania perspektyw rozwoju miasta. W drugiej kolejności usytuowano grupę wiekową od 31 do 50 lat uznając opinie osób w tym wieku za dojrzałe oraz podparte osobistymi doświadczeniami.

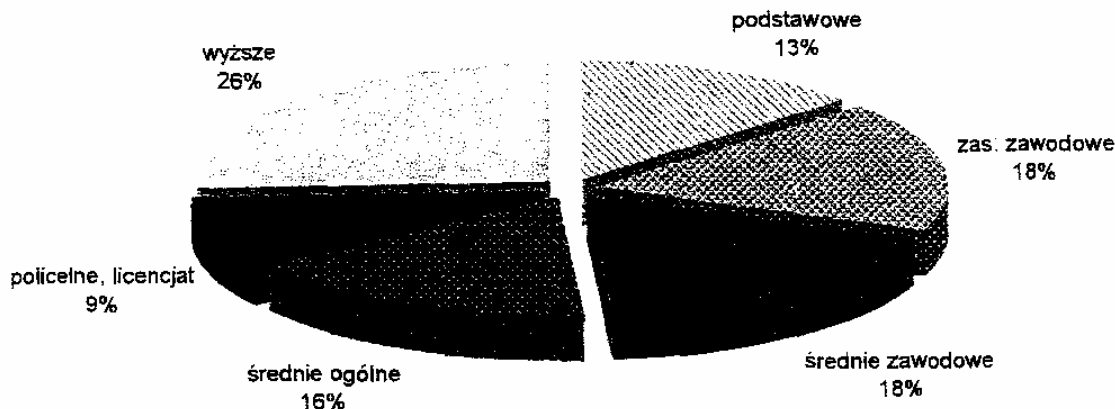
Wykres 56. Struktura ankietowanych mieszkańców wg wieku

Źródło: Opracowanie własne

Badaniami ankietowymi objęto 70 mieszkańców Ostrowi Mazowieckiej, po równo kobiet i mężczyzn. Średni wiek ankietowanego wyniósł 37 lat, w tym najmłodszy respondent liczył 18 lat, najstarszy - 68. Co drugi z ankietowanych był rodowitym od przynajmniej dwóch pokoleń mieszkańcem miasta a kolejnych 40% przybyło z okolicznych gmin. Osoby, które przybyły do Ostrowi z innych regionów stanowią 10,4% respondentów.

Wykres 57. Struktura ankietowanych mieszkańców wg wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne.

W badanej próbie dominowały osoby z wykształceniem wyższym (26,1%), w tym najczęściej z przygotowaniem humanistycznym i ekonomicznym oraz z wykształceniem zasadniczym i średnim zawodowym (po 18%).

Ze względu na zatrudnienie w próbie badawczej dominują osoby pracujące w:

- prywatnych firmach - 24,3%;
- państwowych i spółdzielczych przedsiębiorstwach - 12,9%;
- administracji publicznej - 12,1%;
- usługach publicznych (oświata, służba zdrowia, kultura i inne) - 10,7%.

Bezrobotni stanowili 12,9 % próby (w tym w większości bez prawa do zasiłku), uczniowie i studenci — 10%, a renciści emeryci — 4,3%.

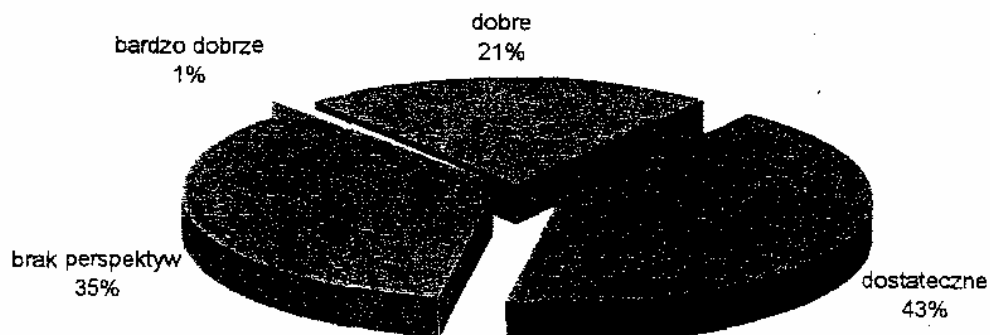
Mieszkańcy Ostrowi Mazowieckiej oceniają perspektywy życia i pracy w mieście jako przeciętne. Dobre i dostateczne perspektywy wskazało łącznie 64 % respondentów, a co trzeci (35%) wskazał na brak perspektyw.

46% respondentów poważnie rozważało możliwość opuszczenia Ostrowi Mazowieckiej i zmiany miejsca zamieszkania. Wśród przyczyn tego typu rozważań wskazywano:

- 1) powody natury ekonomicznej (niskie płace, zagrożenie bezrobociem) - 79,4%;

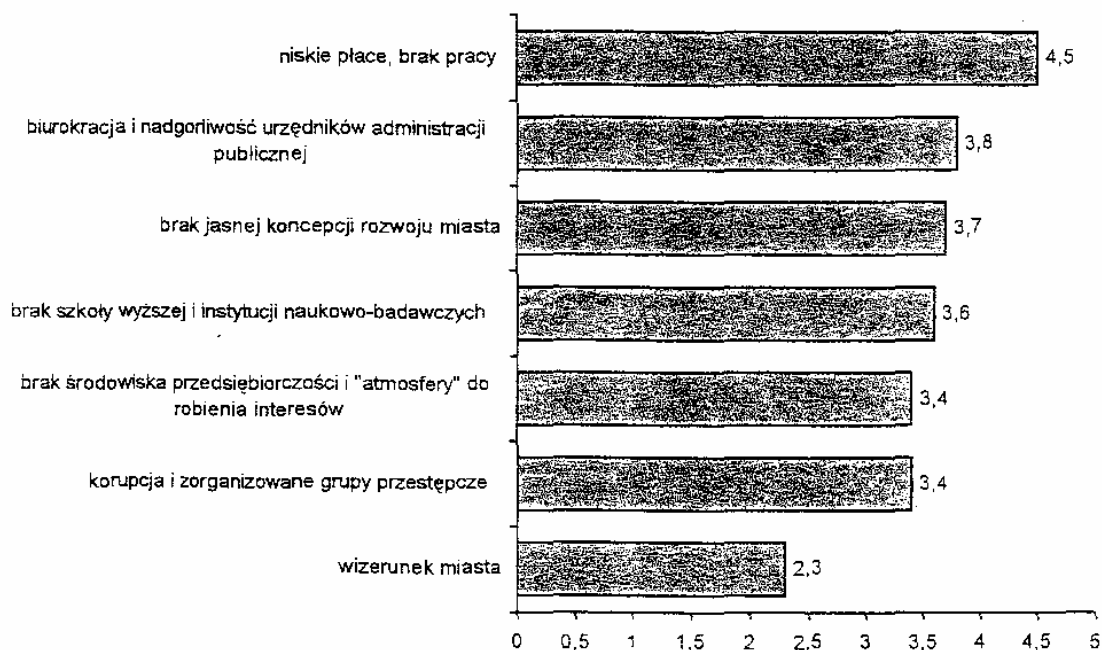
- 2) brak perspektyw rozwoju miasta - 57,1%;
- 3) przyczyny rodzinne - 14,3%;
- 4) inne powody - 9,5%.

Wykres 58. Perspektywy życia i pracy w Ostrowi Mazowieckiej w ocenie mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 59. Czynniki utrudniające życie mieszkańców i ograniczające rozwój miasta

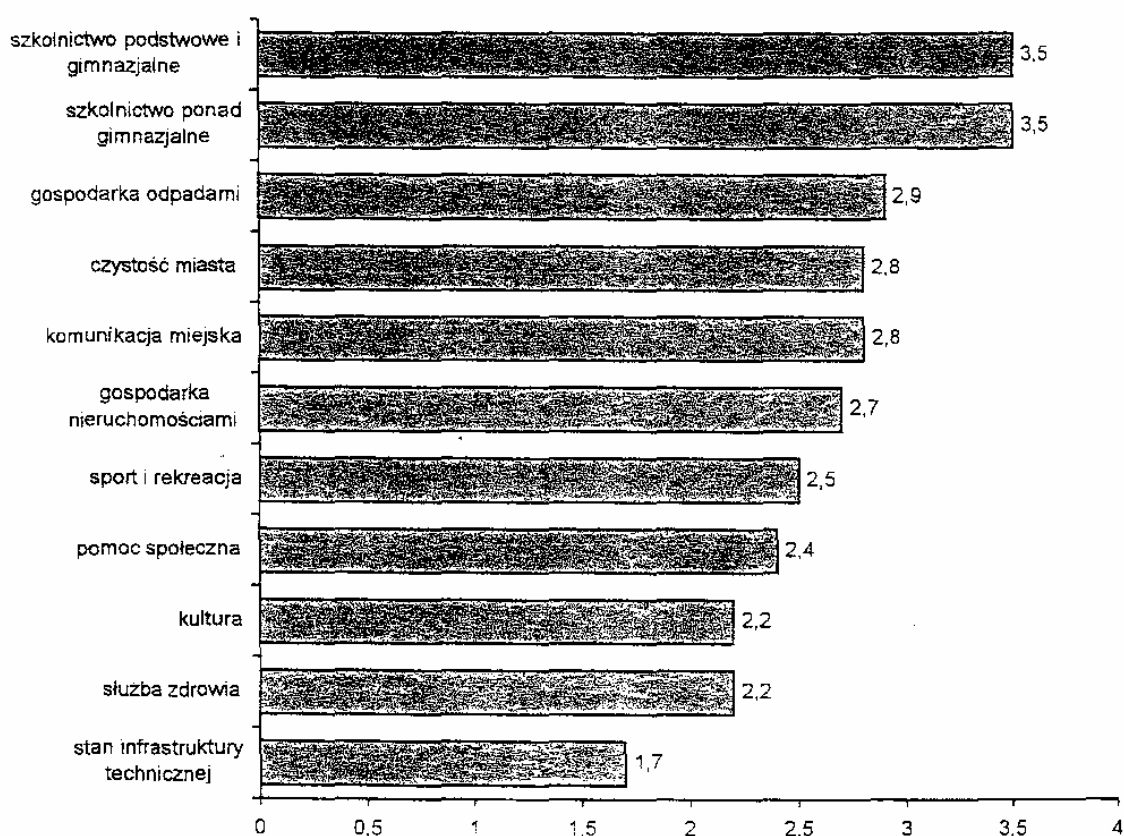

Źródło: Opracowanie własne

Opuszczenie Ostrowi Mazowieckiej rozważa 60% osób z wykształceniem wyższym zawodowym (licencjat) i średnim ogólnym oraz 50% osób z wyższym wykształceniem. Z drugiej strony tylko co trzecia osoba z wykształceniem podstawowym i 40% wykształceniem zasadniczym zawodowym myśli o wyjeździe. Wyjazd planuje również 60% bezrobotnych bez prawa do zasiłku. Analogicznie wyprowadzkę z Ostrowi rozważa prawie 100% uczniów i studentów, 60% przedsiębiorców i 58% zatrudnionych w przedsiębiorstwach prywatnych oraz 71% pracowników administracji publicznej i 60% prywatnych przedsiębiorców. Nie zamierzają tego robić renciści i emeryci oraz bezrobotni z prawem do zasiłku. Zadowolenie z miejsca zamieszkania oraz zatrudnienia wykazują pracownicy administracji (81%) oraz zatrudnieni w usługach publicznych i państwowych przedsiębiorstwach (70%).

Spośród czynników, które najsilniej ograniczają rozwój miasta i utrudniają życie w Ostrowi Mazowieckiej respondenci w pierwszej kolejności wskazali na: brak pracy i niskie płace (4,5 pkt.) oraz biurokracja i nieprzychylność urzędników administracji publicznej (3,8 pkt.).

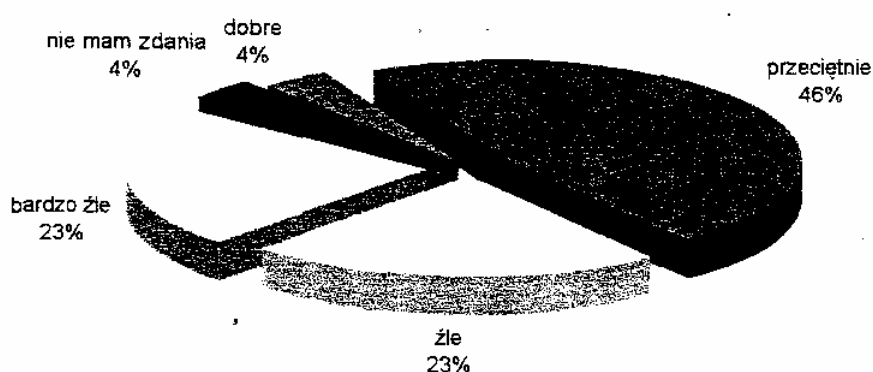
Wykres 60. Ocena jakości podstawowych obszarów usług publicznych

Źródło: Opracowanie własne

Spośród usług publicznych istotnie wpływających na jakość życia mieszkańców najlepiej zostało ocenione szkolnictwo od podstawowego do średniego otrzymując notę powyżej 3 pkt na 5 możliwych, Najgorzej oceniono stan infrastruktury technicznej miasta oraz kulturę i służbę zdrowia.

Wykres 61. Ocena dotychczasowych działań władz lokalnych na rzecz rozwoju miasta i poprawy jakości życia mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Dotychczasowe działania władz lokalnych na rzecz rozwoju miasta i poprawy jakości życia mieszkańców uzyskały ocenę 2,3 (mediana 3). 46% badanych mieszkańców przeciętnie ocenia prorozwojowe działania władz lokalnych oraz taki sam procent ocenia źle i bardzo źle. Nie było ani jednego „bardzo dobrego” wskazania, a co trzydziesty mieszkaniec nie ma na ten temat zdania. Należy podkreślić duże zróżnicowanie ocen.

Respondenci postulowali w ramach prorozwojowych przedsięwzięć dla władz lokalnych większe zaangażowanie w zakresie przyciągania nowych firm i inwestorów także zagranicznych. Silnie podkreślana jest potrzeba efektywnego systemu promocji i rozwoju kontaktów na zewnątrz.

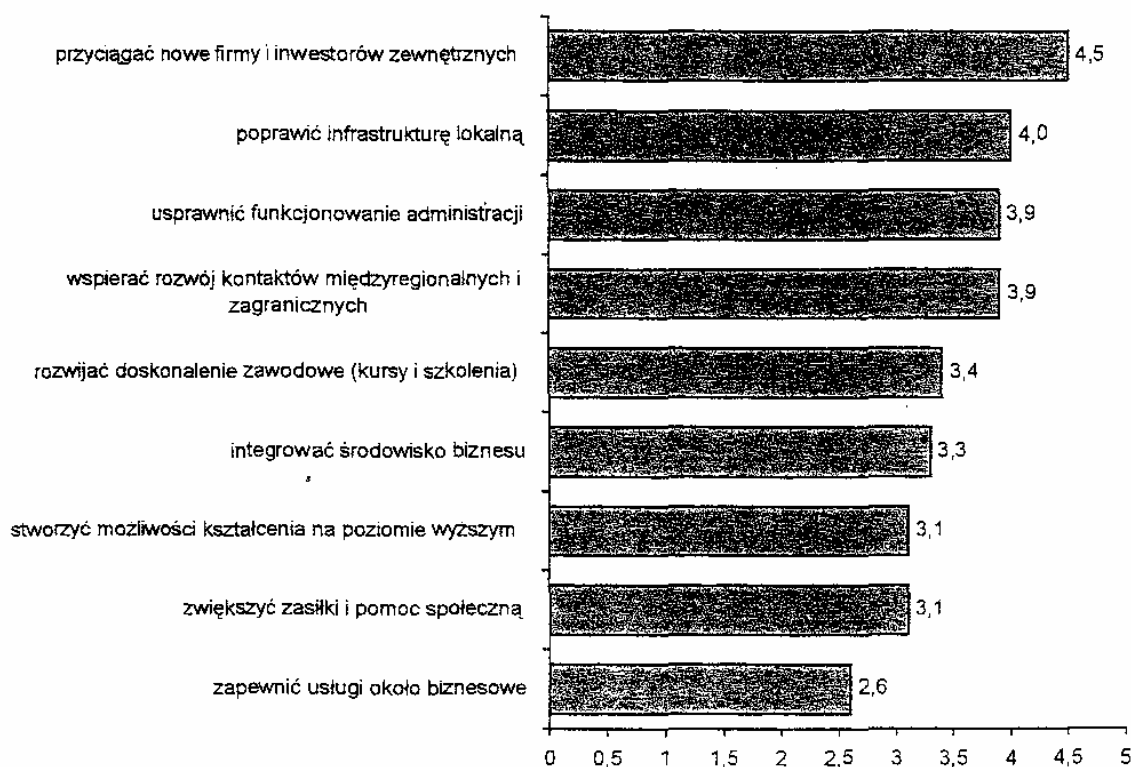
Wśród zadań podjętych przez władze lokalne w ostatnich 2 latach na rzecz rozwoju miasta respondenci dostrzegli:

- budowę obwodnicy	- 40% respondentów;
- halę sportową MOSiR	- 10% -,-
- budowę przedszkola	- 4% -,-

Pojedyncze wskazania dotyczyły poprawy stanu chodników i niektórych ulic, zakupu autobusów, nawiązania kontaktów zagranicznych (Włochy), budowy oczyszczalni ścieków

działań związanych z utworzeniem szkoły wyższej. Co czwarty ankietowany stwierdził że nie było takich działań.

Wykres 62. Preferowane przez mieszkańców obszary działań prorozwojowych dla władz lokalnych

Źródło: Opracowanie własne

Wśród 285 propozycji działań na najbliższe lata dominują zadania dotyczące w 45,3% **aktywizacji ekonomiczno-społecznej miasta**, w tym:

1) nowe miejsca pracy, zmniejszenie bezrobocia	68,1% wskazań;
2) przyciąganie inwestorów	12,4% wskazań;
3) wspieranie przedsiębiorczości i rozwoju małych firm	10,1 % wskazań;
4) poprawa wizerunku i promocja miasta	8,5% wskazań;

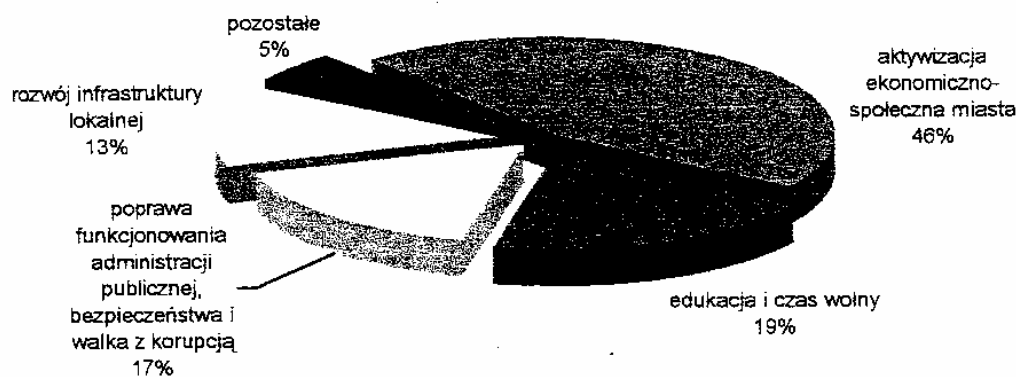
na drugim miejscu znajdujemy zadania w obszarze „**edukacja czas wolny**” (19,3% wskazań), w tym:

1) oferta rozrywkowa dla młodzieży	47,3% wskazań;
2) szkoła wyższa	41,2% wskazań;

3) nowe kierunki kształcenia w szkołach średnich

10,9% wskazań;

Wykres 63. Preferowane na przyszłość obszary działań władz lokalnych

Źródło: Opracowanie własne

na trzecim miejscu są oczekiwania dotyczące „poprawy funkcjonowania administracji publicznej, bezpieczeństwa i walki z korupcją” (16,8% wskazań), w tym:

1) ograniczenie przestępczości	45,8% wskazań;
2) walka z korupcją	29,2% wskazań;
3) poprawa funkcjonowania administracji	25,0% wskazań

na kolejnym czwartym miejscu pojawiają się zagadnienia rozwoju infrastruktury lokalnej (13,3% wskazań), w tym:

1) drogi, kanalizacja, wodociągi, chodniki	56,8% wskazań;
2) budowa basenu	16,4% wskazań;
3) rozbudowa szkół i sal gimnastycznych	12,3% wskazań;
4) dokończenie obwodnicy	11,4% wskazań;

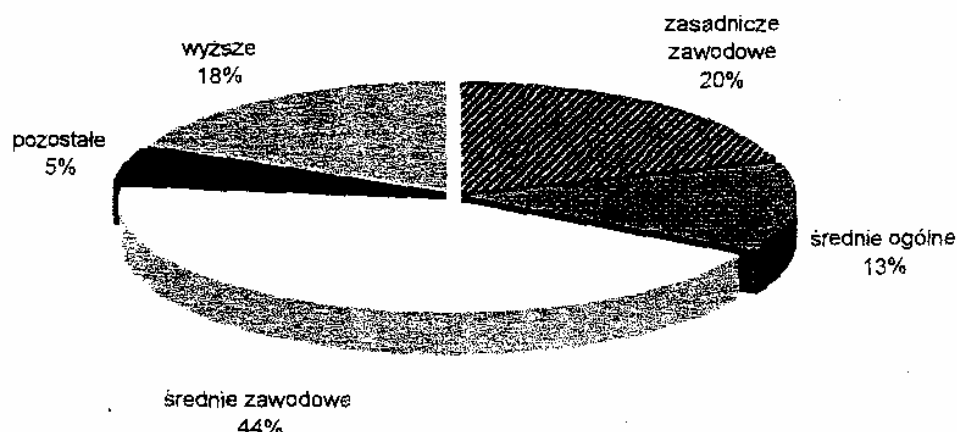
pozostało szereg słabo wyartykułowanych oczekiwań zawartych w kategorii „pozostałe” (5,3% wskazań) dotyczących głównie spraw socjalnych, np.: usprawnienie służby zdrowia, zwiększenie pomocy społecznej dla najbiedniejszych.

Podsumowując przeprowadzone badania należy wskazać na rzeczowy i konstruktywny charakter odpowiedzi. Mieszkańcy często podczas wywiadów podkreślali potrzebę budowy perspektywicznego planu rozwoju miasta.

10. OSTROWSKIE ŚRODOWISKO BIZNESU

Zgodnie z przyjętą metodologią prac nad Strategią Rozwoju Miasta Ostrowi Mazowieckiej przeprowadzono w marcu 2003 r. wywiady ankietowe w 50 małych i średnich prywatnych przedsiębiorstwach z terenu miasta, zrealizowane przez czteroosobowy zespół ankietatorów z Kolegium Ekonomicznego Uniwersytetu Łódzkiego w Ostrołęce. Celem badań była ocena potrzeb i oczekiwań kluczowych dla dynamizacji rozwoju miasta podmiotów.

Wykres 64. Struktura ankietowanych przedsiębiorców wg wykształcenia

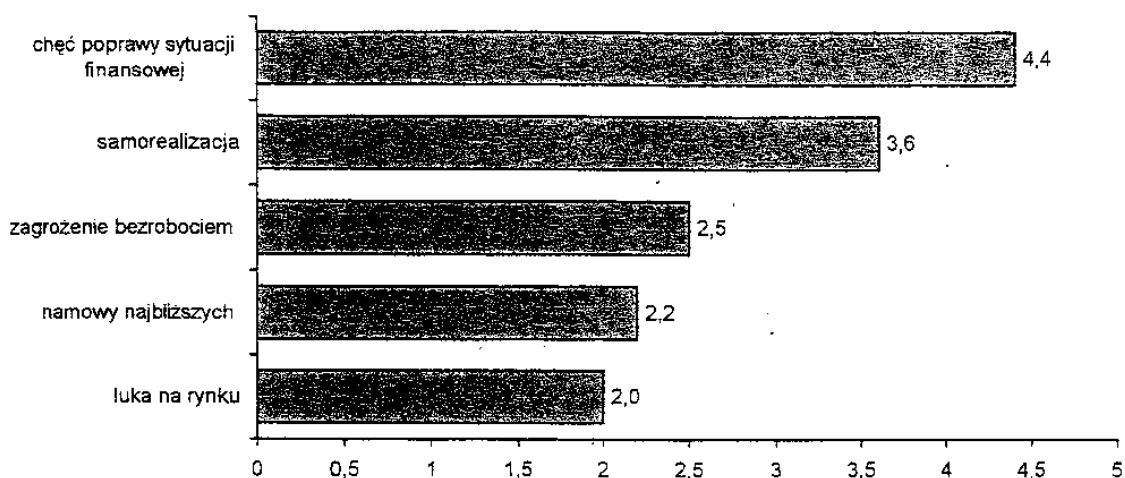

Źródło: Opracowanie własne

Średni wiek badanych firm wyniósł 11 lat. Najstarsze zostały utworzone w końcu lat siedemdziesiątych, a najmłodsze w 1998 r. Statystyczny przedsiębiorca jest mężczyzną (68%) w wieku 43 lat, legitymujący się wykształceniem średnim zawodowym (44%) lub zasadniczym zawodowym (20%).

Głównym motywem rozpoczęcia działalności gospodarczej była chęć poprawy sytuacji finansowej, w dalszej kolejności samorealizacja i zagrożenie bezrobociem. Marginalne znaczenie posiadają motywy związane z innowacyjnymi pomysłami na nowe produkty, usługi czy zastosowanie nowych technologii. Własny biznes jest, znacznie częściej niż w innych częściach kraju, postrzegany jako przymus ekonomiczny.

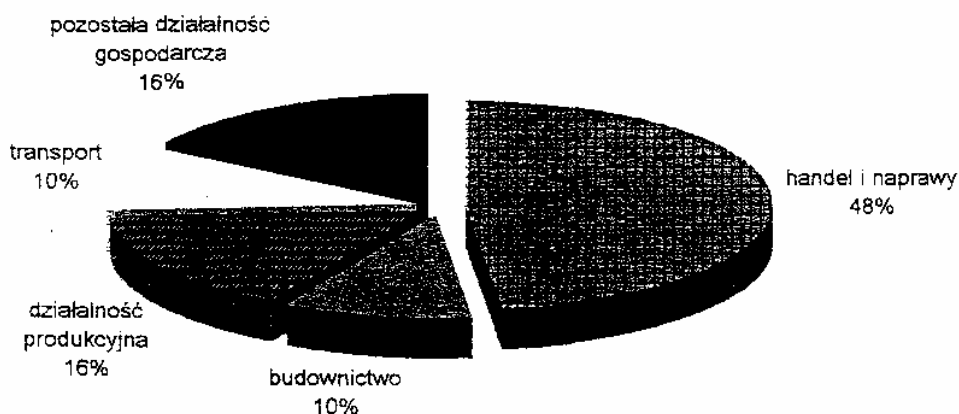
Wykres 65. Motywy podejmowania działalności gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne

Przeciętna badana firma zatrudnia średnio 12 pracowników (mediana 3,5), w tym 2 z wyższym wykształceniem. Należy podkreślić duże zróżnicowanie zatrudnienia od 1 do 160 pracowników. Jednocześnie 62% badanych podmiotów to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 5 pracowników, a do kategorii średnie przedsiębiorstwo (powyżej 50 zatrudnionych) należą tylko 3 firmy.

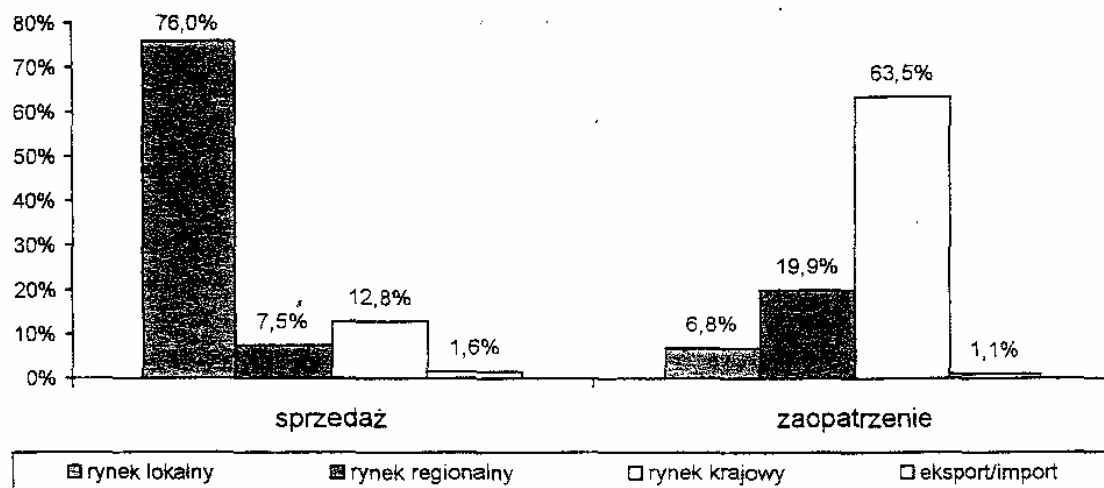
Wykres 66. Struktura badanych firm wg. rodzaju prowadzonej działalności

Źródło: Opracowanie własne

Zatrudnienie wzrosło średnio od 1998 roku o 43,5% (maksymalnie o 500%). Wzrost zatrudnienia dotyczył ponad połowy firm (59%). Na 2003 rok prognozy są pesymistyczne i zakładają spadek zatrudnienia o 1,5%. Wzrost zatrudnienia deklaruje 13% firm, stagnację 63%, a spadek 24%. Przyrosty zatrudnienia w MSP są coraz mniejsze, co nie najlepiej rokuje sytuacji na lokalnym rynku pracy w najbliższych latach.

Wykres 67. Zasięg gospodarczego oddziaływania firm

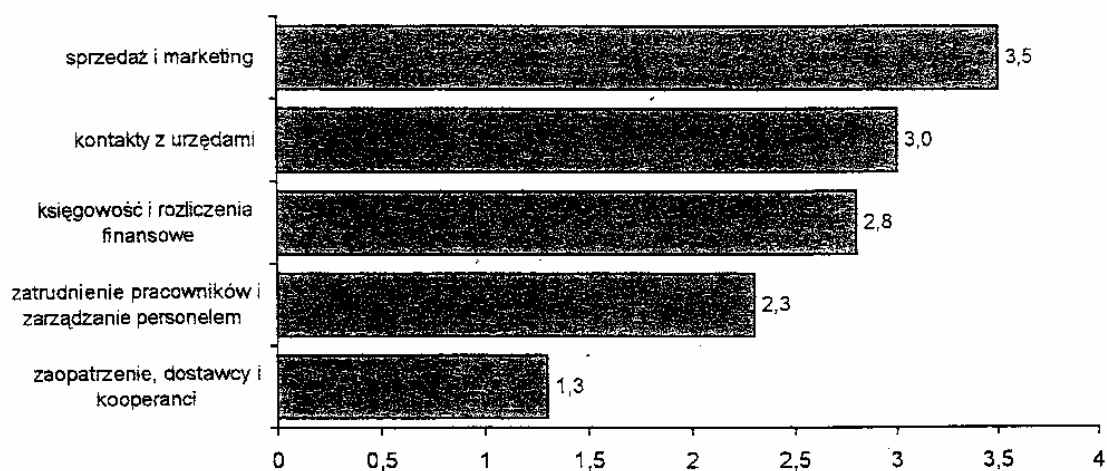

Źródło: Opracowanie własne.

Aktywność gospodarcza badanych firm jest zorientowana na rynek lokalny. Obserwujemy wewnętrzny deficyt handlowy na poziomie 69,2% wartości obrotów. Firmy w zdecydowanie większym stopniu korzystają z zewnętrznych zasobów, aniżeli są w stanie sprzedać poza rynkiem lokalnym. Efektem tej sytuacji są skromne możliwości akumulacji ograniczające rozwój firm. Świadczy to o mało komplementarnym lokalnym systemie produkcyjnym. Firmy wykorzystują lokalny rynek zbytu aniżeli czerpią korzyści z miejscowych zasobów. Posiadają częściej partnerów poza miastem, aniżeli współpracują kooperują na miejscu.

Główne wewnętrzne problemy związane z prowadzeniem i rozwojem firmy przedsiębiorcy identyfikują w obszarze sprzedaży i marketingu oraz w kontaktach z urzędami. Relatywnie najmniej problemów stwarzają zagadnienia związane z poprawą jakości czy wdrożeniem nowych produktów i technologii. Niski poziom wskazań w pięciostopniowej skali wskazuje na przejrzystość barier oraz umiejętność oceny ograniczeń rozwojowych.

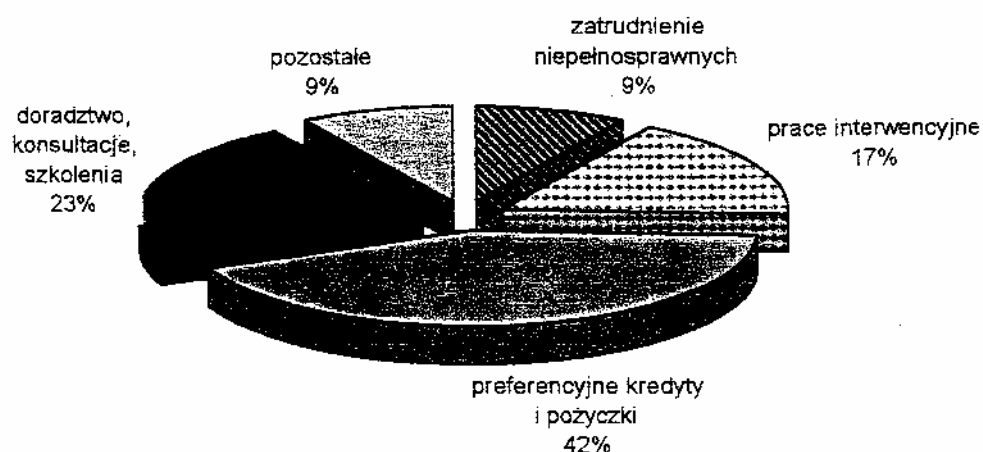
Wykres 68. Wewnętrzne bariery prowadzenia działalności gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne

Ponad połowa z badanych firm (54%) w bieżącej działalności skorzystała z różnych form pomocy publicznej. Firmy korzystały z szerokiej gamy form wsparcia, w tym najczęściej z preferencyjnych kredytów i pożyczek, doradztwa i szkoleń oraz prac interwencyjnych.

Wykres 69. Struktura form pomocy publicznej, której skorzystały ostrołęckie firmy

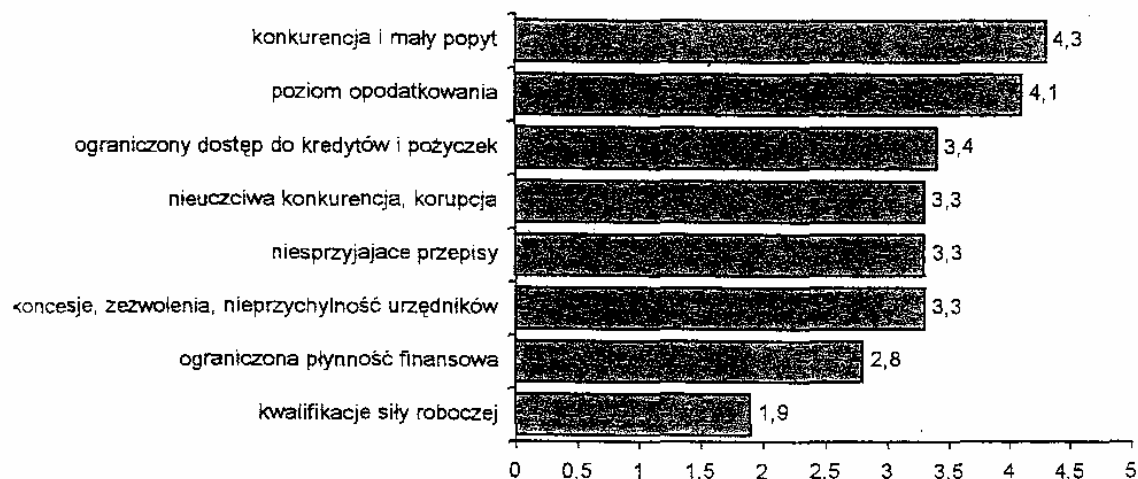

Źródło: Opracowanie własne

Wśród zewnętrznych barier ograniczających rozwój firm wskazywano zdecydowanie na bariery o charakterze rynkowym — konkurencja oraz mały popyt w mieście regionie.

W dalszej kolejności wskazano na poziom opodatkowania, ograniczony dostęp do kredytów i pożyczek oraz nieuczciwą konkurencję, korupcję i powiązania mafijne.

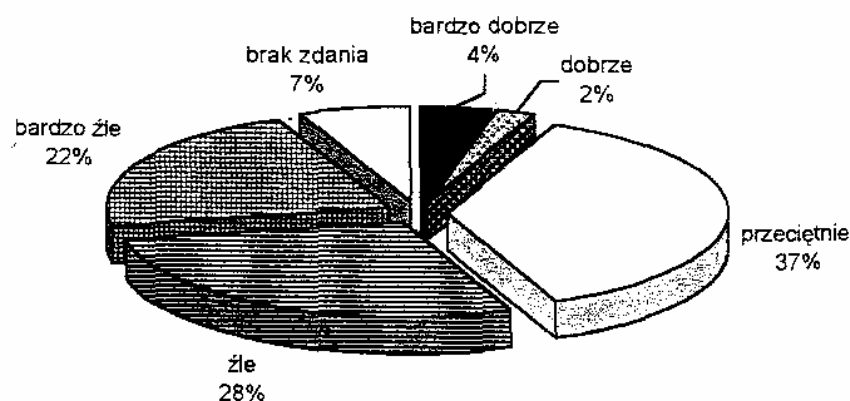
Wykres 70. Zewnętrzne bariery rozwoju firm

Zródło: Opracowanie własne

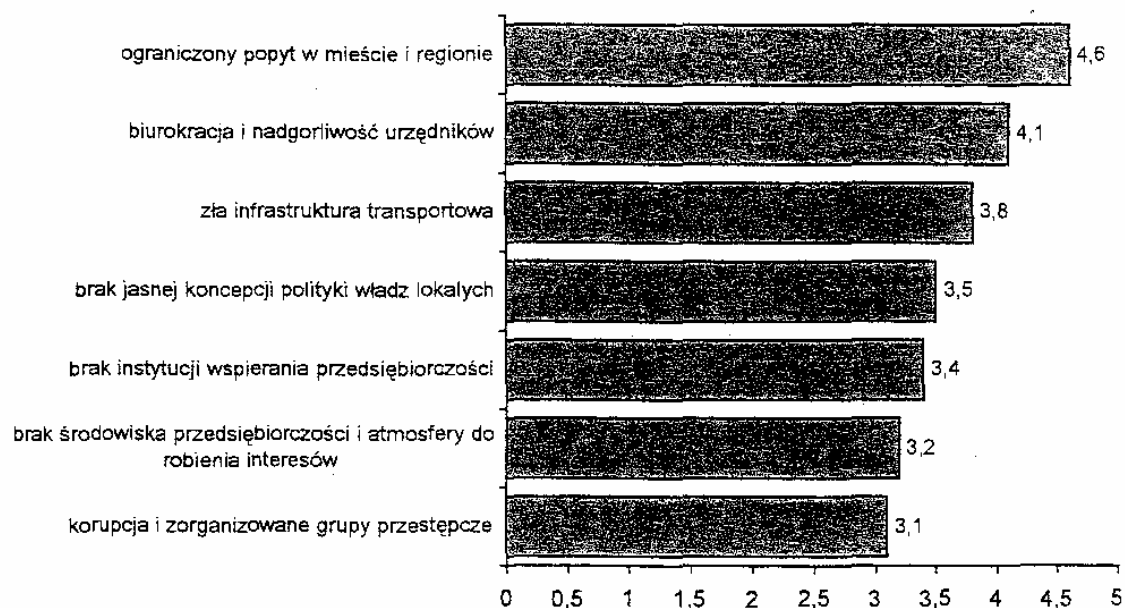
Otwartość i prorozwojowe działania władz lokalnych na rzecz MSP pozytywnie ocenia 43 % respondentów.

Wykres 71. Ocena otwartości i działań na rzecz biznesu władz lokalnych

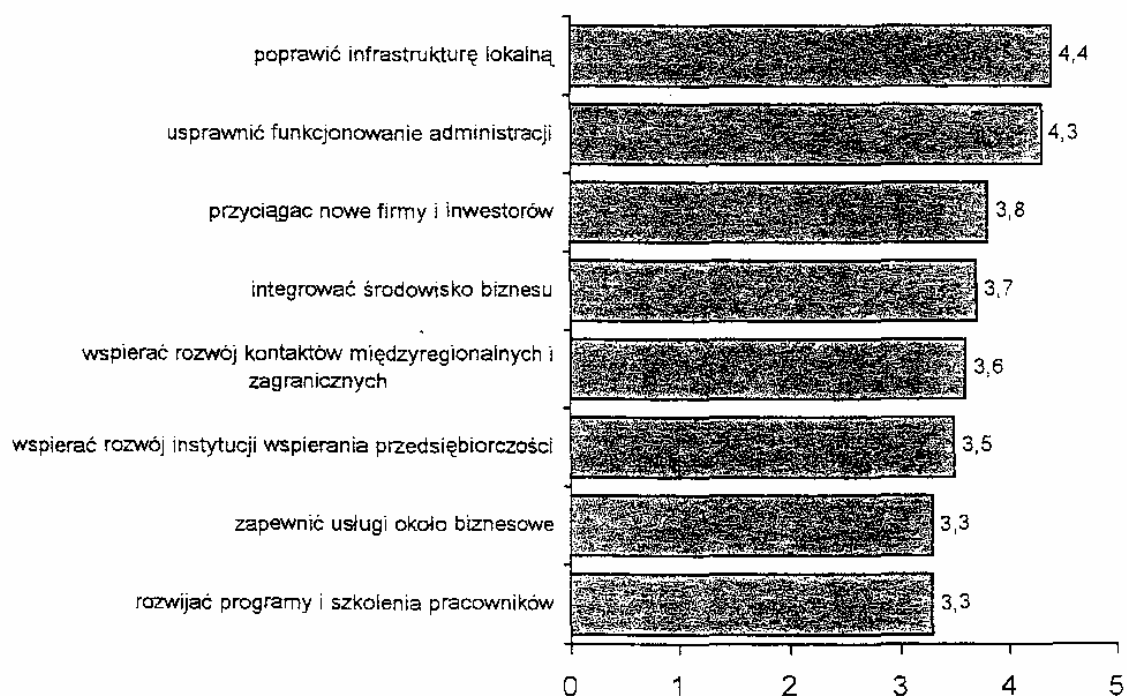
Zródło: Opracowanie własne

Wykres 72. Bariery tworzenia i rozwoju firm

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 73. Działania, które powinny podjąć władze lokalne, aby wspomóc rozwój firm

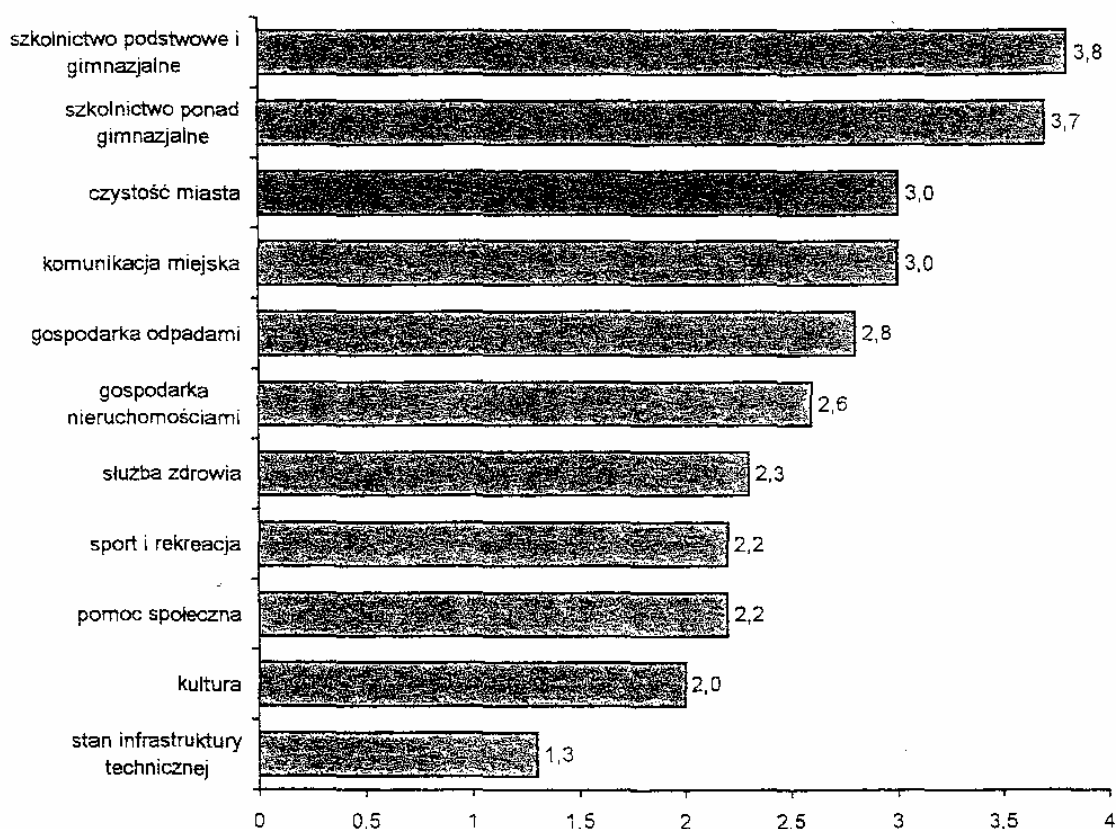
Źródło: Opracowanie własne

Na pytanie co najbardziej utrudnia uruchomienie i prowadzenie firmy w Ostrowi Mazowieckiej ankietowani przedsiębiorcy wskazali w pierwszej kolejności na bariery rynkowe — ograniczony popyt w mieście i regionie, a w drugim rzędzie wskazano na biurokrację i nadgorliwość urzędników administracji publicznej oraz zły stan infrastruktury transportowej.

Wśród działań, które powinny podjąć władze lokalne w celu wsparcia rozwoju miejscowych firm przedsiębiorcy wskazują na potrzebę większej aktywności w zakresie przyciągania nowych firm i inwestorów zewnętrznych oraz wspierania kontaktów międzyregionalnych i zagranicznych.

Spośród usług publicznych istotnie wpływających warunki prowadzenia biznesu w mieście najlepiej zostało ocenione szkolnictwo od podstawowego do średniego otrzymując notę powyżej 3 pkt na 5 możliwych. Najgorzej oceniono stan infrastruktury technicznej miasta oraz kulturę i służbę zdrowia.

Wykres 74. Ocena jakości podstawowych obszarów usług publicznych

Źródło: Opracowanie własne

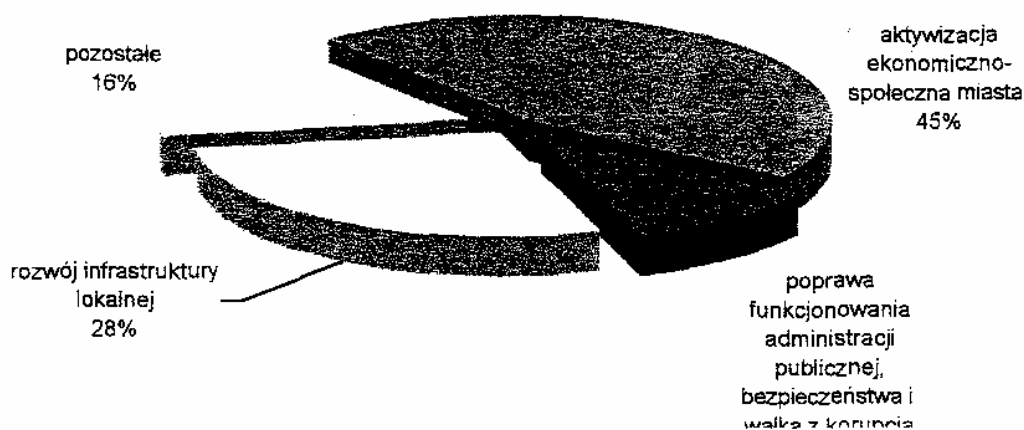
Wśród zadań podjętych przez władze lokalne w ostatnich 2 latach na rzecz rozwoju miasta przedsiębiorcy dostrzegali budowę obwodnicy (72% respondentów) i oczyszczalni

ścieków - 6%. Pojedyncze wskazania dotyczyły wodociągów i kanalizacji oraz nawiązania kontaktów zagranicznych (Włochy). Tylko co dziesiąty ankietowany stwierdził że nie było takich działań.

Wśród 104 propozycji działań na najbliższe lata analogicznie jak w we wskazaniach mieszkańców dominują zadania dotyczące w 45,2% **aktywizacji ekonomiczno-społecznej miasta**, w tym:

1) nowe miejsca pracy, zmniejszenie bezrobocia	53,2% wskazań;
2) wspieranie przedsiębiorczości i rozwoju małych firm	27,7% wskazań;
3) przyciąganie inwestorów	19,2% wskazań;

Wykres 75. Preferowane na przyszłość obszary działań władz lokalnych

Źródło: Opracowanie własne.

na drugim miejscu znajdujemy zadania w obszarze „**rozwój infrastruktury lokalnej**” (27,9% wskazań), w tym:

1) drogi, kanalizacja, wodociągi, chodniki	72,4% wskazań;
2) szybkie dokończenie obwodnicy	12,4% wskazań;

na trzecim miejscu są oczekiwania dotyczące „**poprawy funkcjonowania administracji publicznej, bezpieczeństwa i walki z korupcją**” (10,6% wskazań), w tym:

1) ograniczenie przestępczości	36,4% wskazań;
2) walka z korupcją	36,4% wskazań;
3) poprawa funkcjonowania administracji	27,2% wskazań;

pozostałe oczekiwania zawarte w kategorii „**pozostałe**” (16,3% wskazań) dotyczyły zagospodarowania czasu dla młodzieży, edukacji (w tym szkoła wyższa), pomocy służbie zdrowia i pozyskiwania środków europejskich.

11. POTENCJAŁ MIASTA OSTROWI MAZOWIECKIEJ NA TLE MIAST WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO I MIAST W POLSCE

1. Metoda analizy

Prezentowana analiza jest próbą określenia potencjału społeczno-gospodarczego miasta Ostrowi Mazowieckiej względem innych jednostek terytorialnych. Analiza ta ma na celu wskazanie dystansu i pozycji potencjału miasta względem najbliższego otoczenia oraz podobnych jednostek terytorialnych. Zastosowanie metody wskaźnikowej (wskaźniki natężenia i wskaźniki struktury) umożliwiło porównanie zjawisk zachodzących w mieście oraz określenie pozycji Ostrowi względem innych jednostek terytorialnych.

Uwzględniając potencjał i charakter miasta, jego położenie oraz dostępność do wiarygodnej bazy statystycznej, za punkty odniesienia wybrane zostały następujące kategorie:
— średnia dla miast woj. mazowieckiego;
— średnia dla miast w Polsce.

W analizie wykorzystano bazę statystyczną obejmującą 36 wybranych wskaźników, charakteryzujących miasto w czterech kluczowych dla jego rozwoju obszarach:

- potencjał demograficzny — 7 wskaźników;
- potencjał gospodarczy i rynek pracy — 7 wskaźniki;
- wyposażenie miasta w infrastrukturę techniczną — 4 wskaźników;
- wyposażenie miasta w infrastrukturę społeczną — 14 wskaźników;
- gospodarka budżetowa miasta — 4 wskaźniki.

Wykorzystana baza statystyczna pokazuje potencjał miasta na koniec 2001 roku

Kompleksowa i wnikliwa analiza procesów społeczno-gospodarczych zachodzących w mieście została dokonana w diagnozie miasta. Poniższa analiza jest uzupełnieniem diagnozy miasta, umożliwia precyzyjniejszą ocenę stanu istniejącego miasta Ostrowi Mazowieckiej.

2. Sytuacja demograficzna miasta

Sytuacja demograficzna miasta Ostrowi Mazowieckiej jest korzystna zarówno w porównaniu do miast województwa mazowieckiego, jak i miast w Polsce. Tę prorozwojowy potencjał demograficzny miasta potwierdzają niemalże wszystkie wskaźniki uwzględnione w analizie.

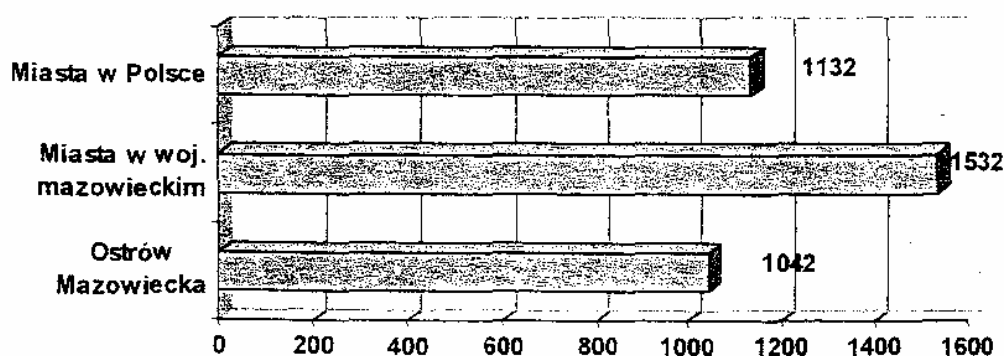
Tabela 26. Sytuacja demograficzna miasta Ostrow Mazowiecka

	Ostrow	Miasta w woj. mazowieckim	Miasta w Polsce
Ludność na 1 km ²	1042	1532	1132
Struktura ludności wg wieku:			
Przedprodukcyjnym	26,5	20,5	22,3
Produkcyjnym	62,1	63,2	63,4
Poprodukcyjnym	11,4	16,3	14,3
Małżeństwa na 1000 ludności	5,9	5,4	5,4
Kobiety na 100 mężczyzn	108,4	112,6	109,5
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	61,1	58,3	57,3
Przyrost naturalny na 1000 ludności	2,2	-1,3	-0,4
Saldo migracji na 1000 ludności	2,3	2,1	-0,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002.

Gęstość zamieszkania mierzona liczbą ludności przypadającą na 1 km² w mieście kształtuje się poniżej średniej dla miast w województwie mazowieckim oraz miast w Polsce. Nie mamy więc do czynienia w Ostrowi Mazowieckiej z koncentracją funkcji mieszkaniowej w przestrzeni, co tworzy korzystne warunki dla kształtowania dobrej jakości życia w mieście.

Wykres 76. Ludność Ostrowi Mazowieckiej na 1 km² w 2001 r.

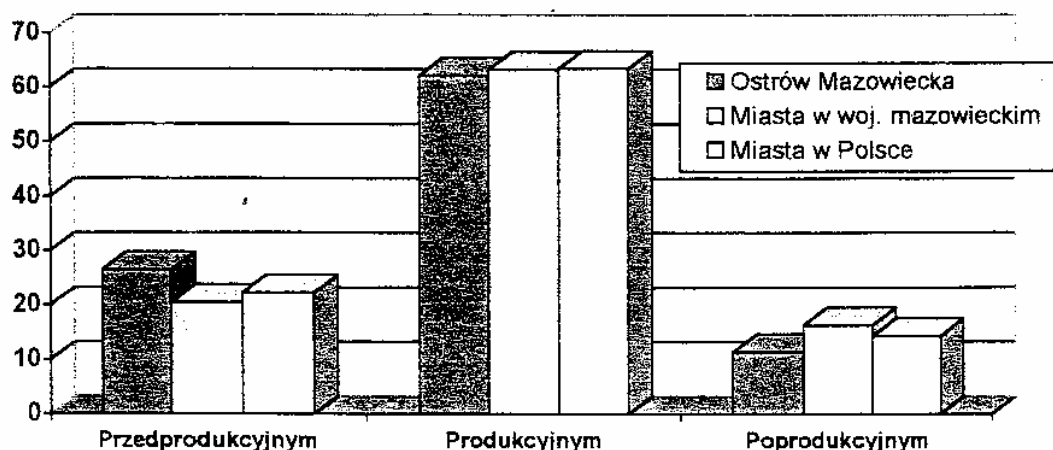

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Cechą charakterystyczną Ostrowi Mazowieckiej jest dobra struktura ludności według wieku. Ostrow pozostaje miastem młodym, co jest niewątpliwie zjawiskiem korzystnym z punktu widzenia kreowania rozwoju w długiej perspektywie czasowej. W porównaniu do innych miast w Polsce Ostrow Mazowiecka posiada duży odsetek ludzi młodych (do 18 roku życia) — ponad 26%, a zarazem niewielki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Tylko co dziesiąty mieszkaniec miasta osiągnął wiek poprodukcyjny. Tak korzystna struktura ludności według zdolności do pracy istnieje szczególnie w porównaniu do najbliższego otoczenia — miast w województwie mazowieckim, istniejąca sytuacja demograficzna miasta

tworzy duży potencjalny rynek pracy w przyszłości oraz istotnie warunkuje rozwój infrastruktury społecznej w mieście.

Wykres 77. Struktura ludności wg wieku w Ostrowi Mazowieckiej w 2001 r.

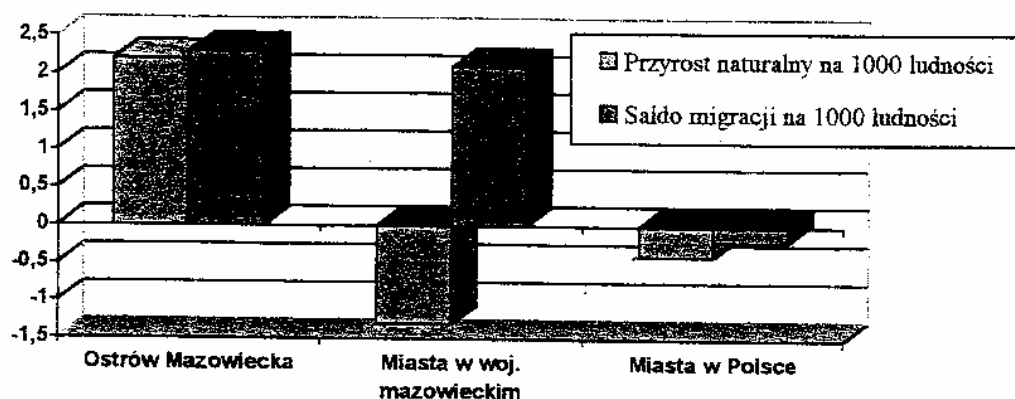
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

W strukturze ludności według płci nie obserwujemy istotnych zniekształceń. Wskaźnik feminizacji w Ostrowi Mazowieckiej kształtuje się na poziomie 108,4 i jest on korzystniejszy względem miast w województwie mazowieckim (112,6) oraz miast w Polsce (109,5).

Zjawiskiem wyjątkowym w sytuacji demograficznej miasta jest wysoki, dodatni przyrost naturalny. Zarówno miasta w województwie mazowieckim, jak i miasta w Polsce charakteryzują się ujemnym przyrostem naturalnym (analogicznie $-1,3$ oraz $-0,4$). Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności w Ostrowi Mazowieckiej osiąga poziom $+2,2$, co łącznie w wysokim wskaźniku zawierania małżeństw na 1000 ludności może podtrzymywać korzystną strukturę ludności według wieku w długiej perspektywie czasowej.

Zjawiskiem pozytywnym w sytuacji demograficznej miasta jest także wysoki wskaźnik dodatniego salda migracji. Poziom tego wskaźnika radykalnie odbiega od przeciętnego poziomu osiąganego w miastach w Polsce. Świadczy on o dużej atrakcyjności miasta dla zewnętrznej ludności.

Wykres 78. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1000 ludności w 2001 r.

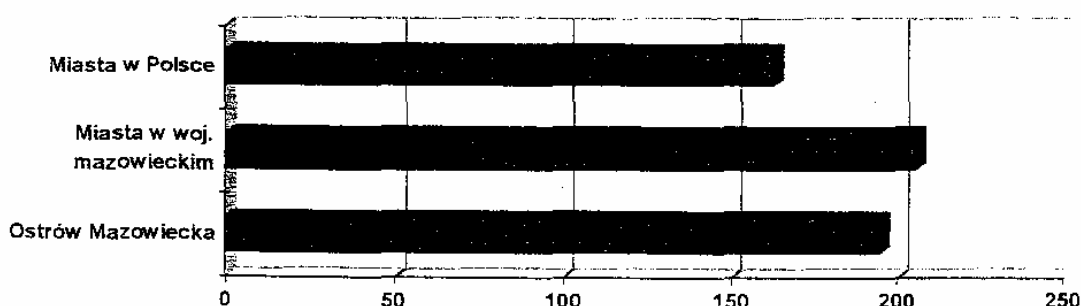
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Wysoki, dodatni przyrost naturalny wraz z saldem migracji w Ostrowi Mazowieckiej w długim okresie czasu spowodowały znaczny przyrost liczby mieszkańców miasta. W porównaniu z 1995 rokiem liczba mieszkańców wzrosła o około 1050 osób, co stanowi przyrost o około 5% mieszkańców miasta.

3. Potencjał gospodarczy miasta

Z punktu widzenia aktywności gospodarczej Ostrów Mazowiecka jest miastem nietypowym. Cechuje go przede wszystkim duża przedsiębiorczość mieszkańców miasta. Wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON na 1000 ludności w wieku produkcyjnym znacznie przewyższa średnią dla miast w Polsce. Uwzględniając dodatkowo wielkość i funkcje miasta osiągnąony poziom przedsiębiorczości jest wyjątkowo korzystny.

Wykres 79. Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2001r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

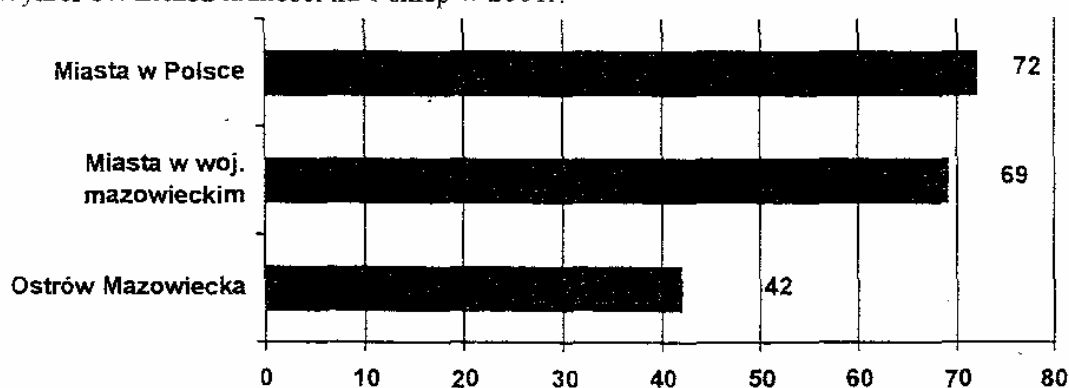
Tabela 27. Sektor gospodarczy miasta Ostrowi Mazowieckiej w 2001 r.

	Ostrów Mazowiecka	Miasta w woj. mazowieckim	Miasta w Polsce
Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	194,3	205,0	162,2
Sektor prywatny w % ogółu	98,2	98,3	97,0
Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg. wybranych sekcji EKD			
Przemysł ¹	9,7	17,4	10,6
Budownictwo	11,3	10,1	10,2
Handel i naprawy	40,9	35,7	35,7
Transport, składowanie i łączność	12,0	8,5	7,8
Pozostałe sekcje	26,1	28,3	35,7
Liczba ludności na 1 sklep	42	69	72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002.

Struktura podmiotów gospodarczych według klasyfikacji EKD wyraźnie wskazuje na specyfikę lokalnej gospodarki. Koreluje ona z także z dużą przedsiębiorczością mieszkańców miasta. Potwierdza to przede wszystkim bardzo dobrze rozwinięta działalność handlowa oraz drobne usługi funkcjonujące w postaci małych, a często jednoosobowych podmiotów gospodarczych. W tej działalności koncentruje się około 40% wszystkich podmiotów gospodarczych. Duże nasycenie przestrzeni miasta tymi usługami sprawia, że przeciętnie na jeden sklep przypada prawie dwukrotnie mniej mieszkańców niż przeciętnie w Polsce. Konsekwencją tego zjawiska jest niska rentowność tej działalności gospodarczej.

Wykres 80. Liczba ludności na 1 sklep w 2001r.

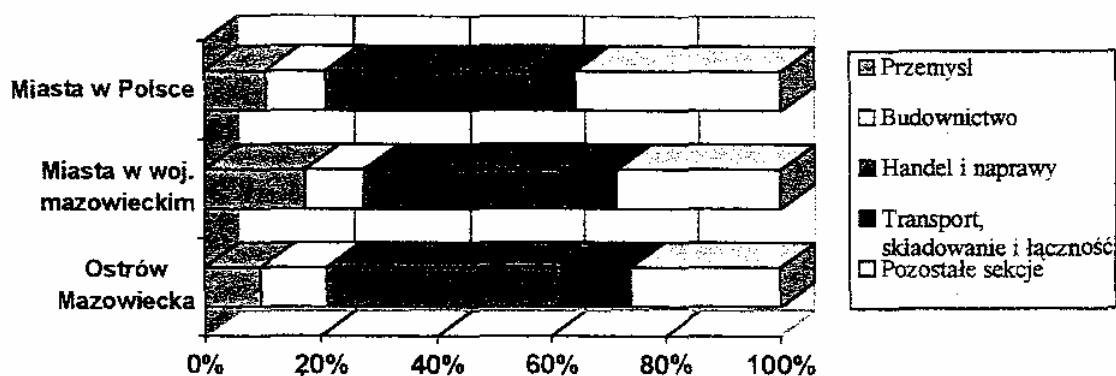
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

1

¹ Pod pojęciem przemysł zostały ujęte łącznie trzy sekcje EKD: C-górnictwo i kopalnictwo; D-działalność produkcyjna; E-zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę.

Obok handlu również działalność gospodarcza skupiona wokół budownictwa jest w Ostrowi Mazowieckiej rozwinięta ponad przeciętny poziom osiągany w miastach w Polsce. Działalność handlowa, drobne usługi wraz z budownictwem łącznie stanowią ponad połowę wszystkich podmiotów gospodarczych w mieście.

Wykres 81. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg. sekcji EKD w 2001 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Do specyfiki lokalnej gospodarki zaliczyć także należy bardzo dobrze rozwinięty sektor działalności gospodarczej skupionej wokół transportu oraz magazynowania. W tej sekcji funkcjonuje co ósmy podmiot gospodarczy. Jest to około 50% więcej niż przeciętnie w miastach w Polsce. Rozwój tej działalności gospodarczej jest pochodną położenia geograficznego oraz dobrej zewnętrznej dostępności komunikacyjnej miasta.

4. Rynek pracy

Rynek pracy w Ostrowi Mazowieckiej posiada wiele specyficznych, lokalnych cech. Pozytywnym zjawiskiem jest niewątpliwie duże zatrudnienie w sektorze prywatnym — ponad 60% wszystkich pracujących, o około 10% więcej niż w miastach w Polsce. Również pracujące kobiety mają większy udział w strukturze pracujących niż przeciętnie w Polsce. Przeciętne obciążenie pracujących (mierzone liczbą ludności w wieku przed i poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym) jest także większe niż średnio w miastach województwa mazowieckiego oraz miastach w Polsce.

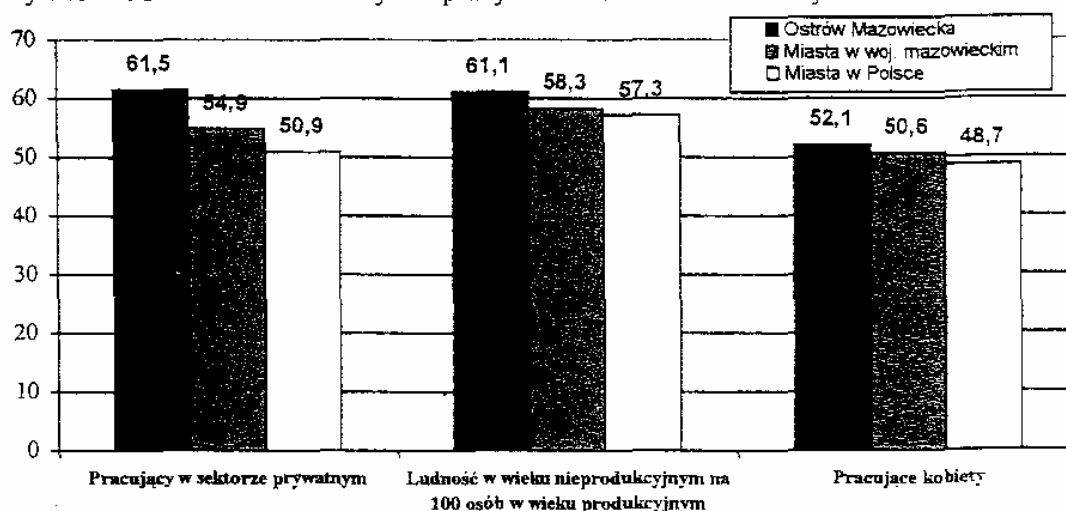
Tabela 28. Sytuacja na rynku pracy w Ostrowi Mazowieckiej w 2001r.

	Ostrów Mazowiecka	Miasta w woj. mazowieckim	Miasta w Polsce
Struktura pracujących:² (% ogółu pracujących)			
Przemysł i budownictwo	57,9	30,6	39,1
Usługi rynkowe ³	19,2	45,1	33,7
Usługi nierynkowe ⁴	22,3	23,7	26,5
Pracujące kobiety	52,1	50,6	48,7
Pracujący w sektorze prywatnym	61,5	54,9	50,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002.

Struktura pracujących w mieście wykazuje duże odchylenie od wartości przeciętnych osiąganych w miastach w Polsce. Jest ona zdominowana przez sekcję przemysł i budownictwo, w której pracuje około 57% wszystkich mieszkańców miasta. Jest to prawie dwukrotnie więcej niż średnio w innych miastach w Polsce. Przerost zatrudnienia w tej sekcji występuje kosztem niedorozwoju zatrudnienia w usługach rynkowych, co w kategoriach współczesnych trendów zła rynku pracy należy uznać za słabość lokalnej gospodarki.

Wykres 82. Podstawowe cech rynku pracy w Ostrowi Mazowieckiej w 2001r.

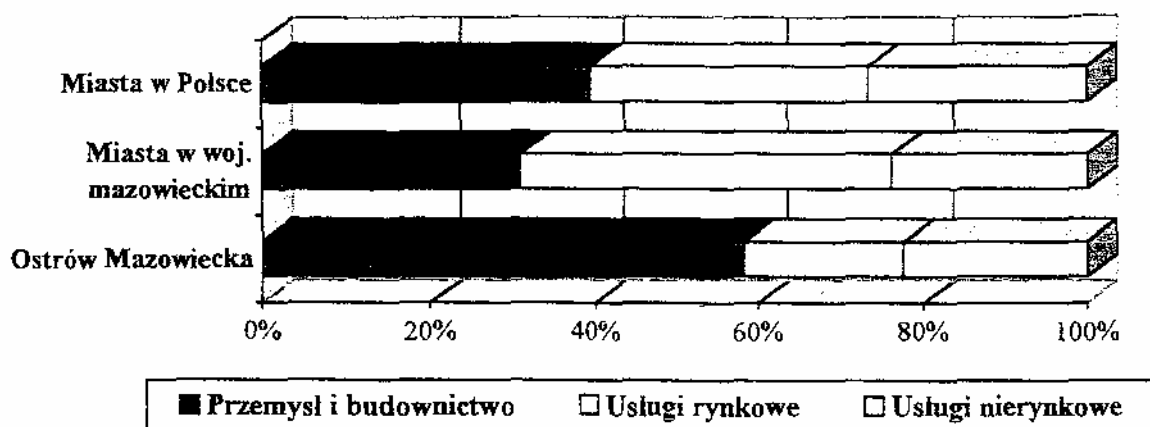

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

² Dane nie uwzględniają pracujących w jednostkach osób fizycznych i w spółkach cywilnych.

³ Do usług rynkowych zaliczono sekcje: G-handel i naprawy; H-hotele i restauracje; I-transport, gospodarka magazynowa, łączność; J-pośrednictwo finansowe; K-obsługa nieruchomości; O-pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna.

Wykres 83. Struktura pracujących w 2001 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

5. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną

Zasoby mieszkaniowe miasta mierzone liczbą mieszkań przypadającą na 1000 mieszkańców plasują miasto dalece od wartości średniej osiągniętej w miastach województwa mazowieckiego oraz w miastach w Polsce. Przeciętnie na 1000 mieszkańców w Ostrowi Mazowieckiej przypada 305 mieszkań, analogicznie w województwie mazowieckim 361, w Polsce 333. Zasoby te są również gęściej zamieszkane — na jedno mieszkanie przypada około 3,2 osoby, w miastach województwa mazowieckiego około 2,7, a w Polsce 2,9. Równocześnie zasoby mieszkaniowe miasta charakteryzują się średnim standardem — przeciętna powierzchnia mieszkania wynosi 56 m² i nie odbiega ona od wartości średniej dla miast w Polsce.

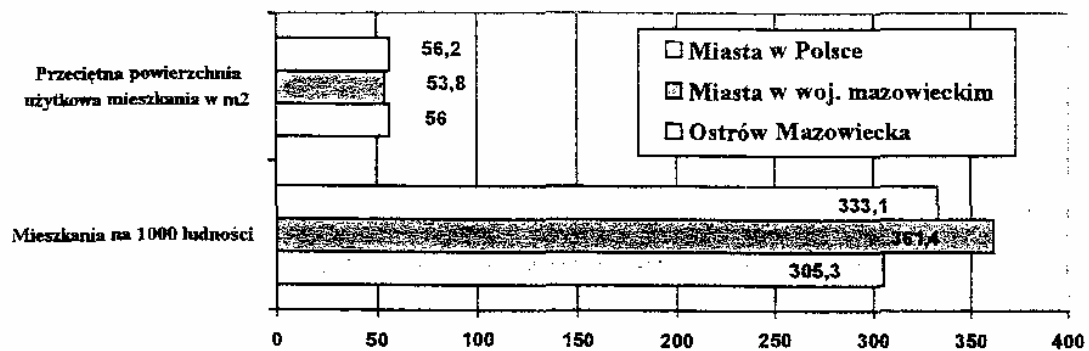
Tabela 29. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych miasta w 2001 r.

	Ostrow Mazowiecka	Miasta w woj. mazowieckim	Miasta w Polsce
Mieszkania na 1000 ludności	305,3	361,4	333,1
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	56,0	53,8	56,2
Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	3,53	3,23	3,37
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,23	2,70	2,92
Mieszkania oddane do użytku na 1000 mieszkańców	2,7	6,8	2,9
Mieszkania oddane do użytku na 1000 zawartych małżeństw	452,6	1265,3	547,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002.

⁴ Do usług nierynkowych zaliczono sekcje: L-administracja publiczna i obrona narodowa; M-edukacja; N-ochrona zdrowia i opieka socjalna.

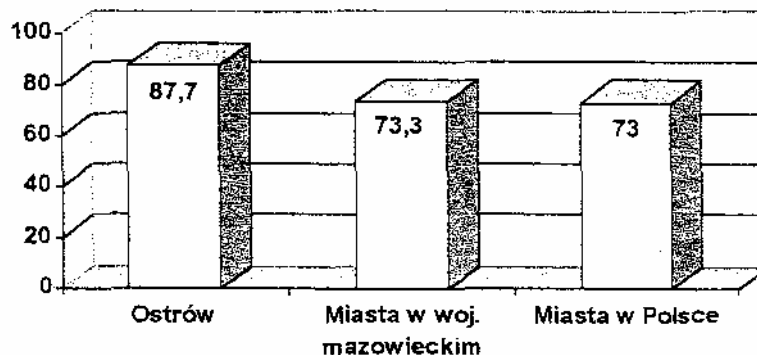
Wykres 84. Zasoby mieszkaniowe miasta w 2001r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Dostępność do placówki służby zdrowia lecznictwa zamkniętego mierzona liczbą łóżek szpitalnych przypadających na 10 tys. mieszkańców jest bardzo wysoka i plasuje Ostrów Mazowiecką znacznie powyżej średniej w innych miastach (przeciętnie o 15 łóżek szpitalnych więcej).

Wykres 85. Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności w 2001r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Tabela 30. Podstawowe elementy infrastruktury społecznej w 2001 roku.

	Ostrów Mazowiecka	Miasta w woj. Mazowieckim	Miasta w Polsce
Uczniowie szkół podstawowych na placówkę	444	371	394
Uczniowie szkół gimnazjalnych na placówkę	222	240	282
Uczniowie liceów ogólnokształcących na placówkę	683	373	429
Dzieci na placówkę przedszkolną	141	83	90
Łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności	87,7	73,3	73,0
Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną	5755	8275	8223
Księgozbiór bibliotek publicznych w woluminach na 1000 ludności	3541	2961	3167
Czytelnicy na 1000 ludności	233	196	248

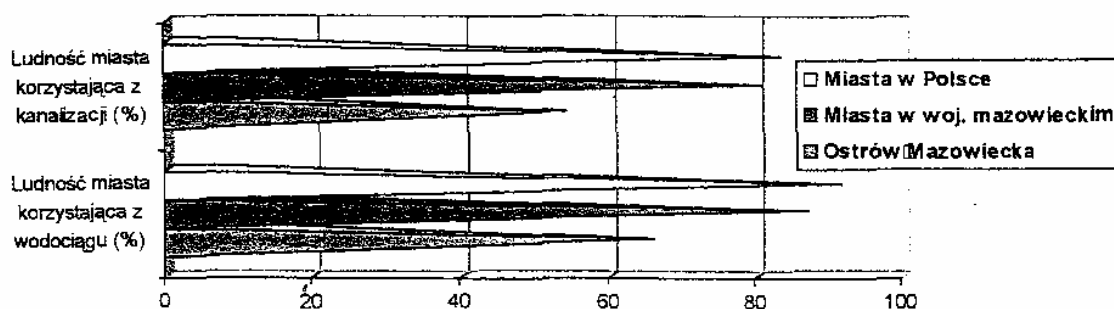
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002.

Tabela 31. Podstawowe elementy infrastruktury technicznej w 2001r.

	Ostrów Mazowiecka	Miasta w woj. mazowieckim	Miasta w Polsce
Ludność miasta korzystająca z wodociągu (%)	65,6	86,7	91,2
Ludność miasta korzystająca z kanalizacji (%)	53,8	80,6	83,0
Drogi lokalne miejskie w km na 100 km ² pow.	413,6	248,0	174,1
Drogi lokalne miejskie w km o nawierzchni twardej (%)	49,5	58,3	70,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002.

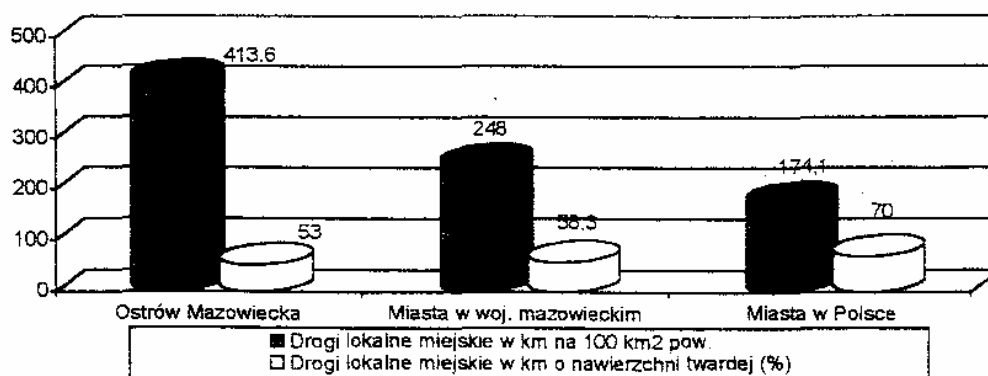
Wykres 86. Ludność korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w 20001r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002.

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna w Ostrowi Mazowieckiej jest bardzo dobrze rozwinięta. Zwodociągowane jest około 95% powierzchni miasta, a skanalizowane około 65%. Media te nie są jednak w pełni wykorzystywane przez społeczność lokalną, czego odzwierciedleniem jest odsetek ludności korzystającej z tej infrastruktury. W 2001 roku z sieci wodociągowej korzystało około 65% mieszkańców, zaś z sieci kanalizacyjnej około 53%, co dalece odbiega od porównywalnego poziomu osiąganego w innych miastach w Polsce.

Wykres 87. Sieć i stan dróg lokalnych (miejskich) w 2001r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Ostrów Mazowiecka charakteryzuje się bardzo dobrze rozwiniętą siecią dróg o znaczeniu lokalnym. W porównaniu do powierzchni miasta Ostrów posiada prawie dwukrotnie więcej kilometrów dróg niż inne miasta w województwie mazowieckim oraz dwu i pół krotnie więcej niż w miastach w Polsce. Problemem pozostaje jednak jakość nawierzchni tych dróg. Odsetek dróg lokalnych posiadających nawierzchnię twardą jest dużo mniejszy względem analogicznych jednostek terytorialnych.

6. Gospodarka budżetowa miasta

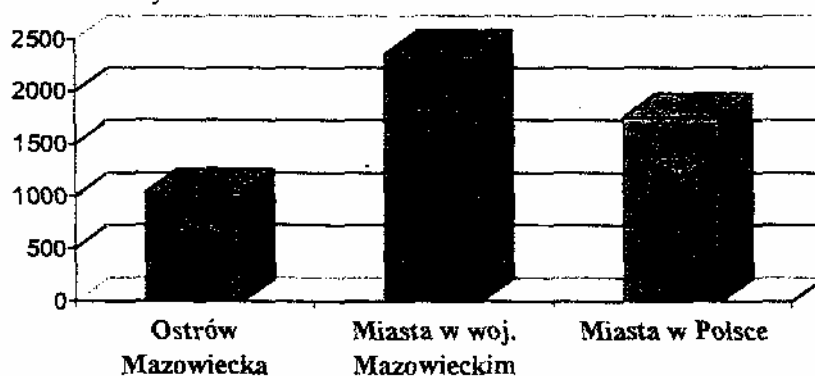
Ostrów Mazowiecka nie jest zasobnym miastem. Dochody na 1 mieszkańca miasta kształtują się na poziomie 1043 zł., co daje nam ponad dwukrotny dystans względem średniej dla miast województwa mazowieckiego. Dochody te są o około 70% mniejsze niż średnia dla miast w Polsce.

Tabela 32. Podstawowe cechy gospodarki budżetowej miasta Ostrów Mazowiecka w 2001r.

	Ostrów	Miasta w woj. Mazowieckim	Miasta w Polsce
Dochody na 1 mieszkańca w zł.	1043	2358	1752
Wydatki na 1 mieszkańca w zł.	1145	2541	1861
Wydatki inwestycyjne w wydatkach ogółem (%)	25,6	28,2	18,2

Zródło: Opracowanie własne na podstawie – Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Wykres 88. Dochody na 1 mieszkańca w zł. w 2001r.

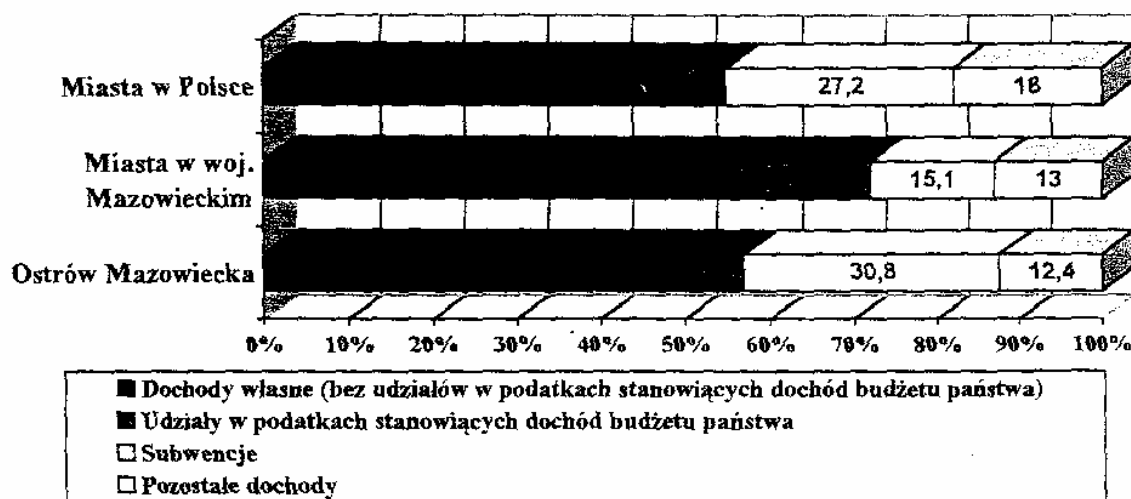

Zródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Równocześnie przy niekorzystnym poziomie dochodów miasta obserwujemy dobrą ich strukturę. Dochody własne miasta decydujące o poziomie samodzielności finansowej, a w konsekwencji samorządności lokalnej stanowią w Ostrowi Mazowieckiej około 57% wszystkich dochodów, co nieznacznie przewyższa przeciętny poziom osiągnięty w miastach w

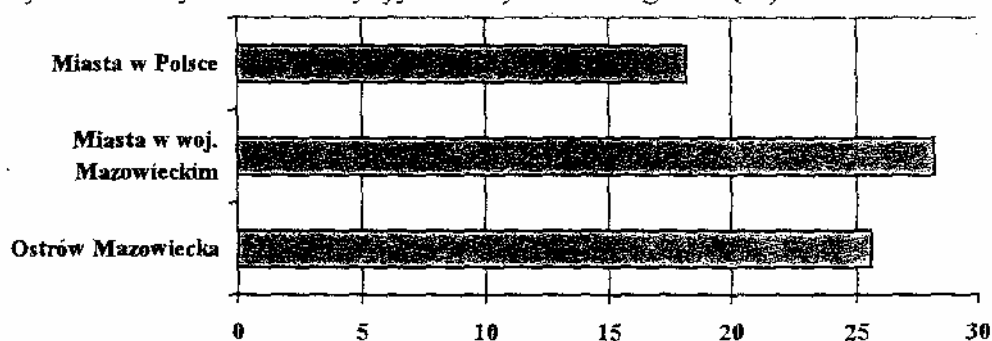
Polsce. Również pozytywnym zjawiskiem w strukturze dochodów miasta są relatywnie duże wpływy z udziału w podatkach dochodowych od osób fizycznych prawnych. Jest to odzwierciedleniem dobrej kondycji ekonomicznej lokalnej gospodarki.

Wykres 89. Struktura dochodów budżetowych w 2001r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Wykres 90. Wydatki inwestycyjne w wydatkach ogółem (%) w 2001r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miasta w liczbach, GUS Warszawa 2002

Szczególnie pozytywnym zjawiskiem w gospodarce budżetowej miasta jest polityka inwestycyjna. Przy małej zasobności budżetu lokalnego władze samorządowe corocznie przekazują około 25% swoich wydatków na inwestycje gminne, co znacznie przewyższa przeciętny odsetek wydatków inwestycyjnych w miastach w Polsce (około 17%). Miasto Ostrów Mazowiecka przez wiele lat plasowało się w gronie pierwszych 100 gmin w Polsce najczęściej inwestujących.

Część druga
**ANALIZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU SPOŁECZNO-
EKONOMICZNEGO MIASTA OSTRÓW MAZOWIECKA**

Opracowana diagnoza stanu miasta i przeprowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców i lokalnego biznesu umożliwiły identyfikację głównych cech determinujących rozwój na przestrzeni najbliższych 12 lat.

Cechy charakterystyczne i procesy społeczno-gospodarcze wpływające na rozwój miasta Ostrów Mazowiecka to:

- > Położenie miasta na transeuropejskiej osi Paryż — Berlin — Warszawa — Mińsk — Moskwa
- > Dobra zewnętrzna dostępność komunikacyjna miasta — Ostrów Mazowiecka położona jest przy drogach o znaczeniu międzynarodowym i krajowych, co zapewnia dobrą dostępność komunikacyjną w strukturze przestrzennej kraju i województwa
- > Duża przedsiębiorczość mieszkańców miasta. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 osób w wieku produkcyjnym plasuje Ostrów Mazowiecką powyżej średniej dla miast w Polsce
- > Bliskość Warszawy i dostęp do największego rynku w Polsce zaawansowanych usług biznesowych — leasing, franchising doradztwo technologiczne
- > Duża samodzielność finansowa miasta. Dochody własne stanowią ponad 55% dochodów budżetowych miasta (57% w 2001 roku)
- > Grupa dynamicznych średnich firm z kapitałem zagranicznym o dużym eksporcie na rynki UE i europy wschodnie
- > Silna dominacja sektora produkcyjnego. 58% zatrudnionych w przemyśle przy średniej w kraju 40%, a w miastach woj. Mazowieckiego 31%.
- > Wysoki poziom dodatniego salda migracji. Poziom tego wskaźnika radykalnie odbiega od przeciętnego poziomu osiągniętego w miastach w Polsce. Świadczy on o dużej atrakcyjności miasta dla zewnętrznej ludności
- > Dobra dynamika rozwoju lokalnych firm prywatnych. Zatrudnienie wzrosło przeciętnie od 1998 roku o 43%

- > Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa miasta; około 95% mieszkańców miasta korzysta z sieci wodociągowej, co stanowi niemalże pełne zaspokojenie potrzeb miasta w tym zakresie
- > Prorozwojowa struktura wydatków budżetu miasta. Przeciętnie w analizowanych latach wydatki te stanowiły około 25% całkowitych wydatków; plasowały się znacznie powyżej przeciętnej dla miast w Polsce. Ostrów Mazowiecka należy do miast o jednych z najwyższych wydatkach inwestycyjnych
- > Wysoka ocena jakości usług edukacyjnych w mieście oraz próby organizacji szkoły wyższej
- > Dobra struktura ludności wg wieku — Ostrów pozostaje miastem młodym, w porównaniu do innych miast w Polsce Ostrów Mazowiecka posiada duży odsetek ludzi młodych (do 18 roku życia) — ponad 26 %, a zarazem niewielki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Tylko co dziesiąty mieszkaniec miasta osiągnął wiek poprodukcyjny, a co czwarty mieszkaniec nie ukończył 18 roku
- > Dobra struktura ludności wg wieku — Ostrów pozostaje miastem młodym, w porównaniu do innych miast w Polsce Ostrów Mazowiecka posiada duży odsetek ludzi młodych (do 18 roku życia) — ponad 26 %, a zarazem niewielki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Tylko co dziesiąty mieszkaniec miasta osiągnął wiek poprodukcyjny, a co czwarty mieszkaniec nie ukończył 18 roku
- > Rozproszone środowisko biznesu. Mało lokalnych związków kooperacyjnych. Podział na silnych liderów z dużym udziałem kapitału zagranicznego oraz dominującą ilościowo grupę małych indywidualnych biznesów. Większość partnerów biznesowych jest z poza miasta
- > Słaba jakość nawierzchni dróg lokalnych w mieście — niespełna 50% dróg lokalnych w mieście ma nawierzchnię twardą (średnia dla miast w Polsce ponad 70%).
- > Mała zasobność budżetu miasta. Przeciętnie dochody na jednego mieszkańca w Ostrowi Mazowieckiej są o 60% mniejsze niż przeciętne dochody na 1 mieszkańca w miastach w Polsce. W porównaniu do średnich dochodów osiągniętych w miastach województwa mazowieckiego dystans jest ponad dwukrotny
- > Słaba samoorganizacja środowiska biznesu i brak profesjonalnych instytucji wspierania przedsiębiorczości
- > Od 1998 roku realne dochody miasta nie ulegają zwiększeniu. Po stronie dochodowej miasta obserwujemy od czterech lat stagnację, co może być odzwierciedleniem stagnacji gospodarczej miasta
- > Istotne znaczenie w strukturze wydatków mają wydatki na opiekę społeczną. Jest to 13% budżetu, trzecia kategoria w strukturze wydatków miasta
- > Przeciętna ocena przez mieszkańców perspektyw rozwoju miasta

- > Lokalny system produkcyjny oparty na dwóch dużych firmach (czwarta setka największych przedsiębiorstw w Polsce) o ustabilizowanej renomie w kraju zagranicą
- > Najważniejsze źródła dochodów własnych to udział w podatku PIT (24% ogółu dochodów) oraz podatek od nieruchomości (20%). W strukturze dochodów własnych miasta podatki i opłaty pochodzące od osób fizycznych stanowią 2/3 całkowitych dochodów własnych miasta
- > Stabilność struktury dochodowej miasta — gospodarka budżetowa miasta charakteryzuje się stałą, na przestrzeni 6 lat niezmienną strukturą dochodową

W planowaniu strategicznym kładzie się duży nacisk na ocenę wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy. W praktyce planowania strategicznego najczęściej wykorzystuje się do tego celu analizę SWOT (skrót od angielskich słów: strenghts (siły), weeknesses (słabości), opportunities (szanse), threats (zagrożenia)). Metoda ta polega na identyfikacji pozytywnych i negatywnych determinantów rozwoju gminy - atutów i słabości oraz szans i zagrożeń w rozwoju jednostki terytorialnej.

Atuty i słabości to zjawiska tkwiące w jednostce terytorialnej, na które mają wpływ w dużej mierze władze lokalne oraz inne instytucje i podmioty funkcjonujące w lokalnej przestrzeni. Szanse i zagrożenia to zjawiska uwarunkowane czynnikami leżącymi poza możliwościami bezpośredniego oddziaływania układu lokalnego, w przypadku których władze samorządowe mają ograniczone możliwości oddziaływania.

Materiał został poddany analizie na drugim spotkaniu środowiskowym. W poniższym zestawieniu wykorzystano 21 wyników analizy SWOT.

P – zjawisko pozytywne N – zjawisko negatywne	Problem / charakterystyczna cecha miasta	Liczba wskazań/ liczba punktów
P	Bliskość Warszawy i dostęp do największego rynku w Polsce zaawansowanych usług biznesowych – leasing, franchising, doradztwo technologiczne.	17/39
P	Położenie miasta na transeuropejskiej osi Paryż – Berlin – Warszawa – Mińsk – Moskwa.	16/55
P	Dobra zewnętrzna dostępność komunikacyjna miasta – Ostrów Mazowiecka położona jest przy drogach o znaczeniu międzynarodowym i krajowych, co zapewnia dobrą dostępność komunikacyjną w strukturze przestrzennej kraju i województwa.	16/55
P	Duża przedsiębiorczość mieszkańców miasta. Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 osób w wieku produkcyjnym plasuje Ostrów Mazowiecką powyżej średniej dla miast w Polsce.	16/43

N	Mała zasobność budżetu miasta. Przeciętnie dochody na jednego mieszkańca w Ostrowi Mazowieckiej są o 60% mniejsze niż przeciętne dochody na 1 mieszkańca w miastach w Polsce. W porównaniu do średnich dochodów osiągniętych w miastach województwa mazowieckiego dystans jest ponad dwukrotny.	16/38
P	Duża samodzielność finansowa miasta. Dochody własne stanowią ponad 55% dochodów budżetowych miasta (57% w 2001 roku).	16/37
N	Słaba samoorganizacja środowiska biznesu i brak profesjonalnych instytucji wspierania przedsiębiorczości.	15/38
N	Od 1998 roku realne dochody miasta nie ulegają zwiększeniu. Po stronie dochodowej miasta obserwujemy od czterech lat stagnację, co może być odzwierciedleniem stagnacji gospodarczej miasta.	15/37
P	Dobra dynamika rozwoju lokalnych firm prywatnych. Zatrudnienie wzrosło przeciętnie od 1998 roku o 43%.	14/32
P	Lokalny system produkcyjny oparty na dwóch dużych firmach (czwarta setka największych przedsiębiorstw w Polsce) o ustabilizowanej renomie w kraju i zagranicą.	13/45
N	Słaba jakość nawierzchni dróg lokalnych w mieście – niespełna 50% dróg lokalnych w mieście ma nawierzchnię twardą (średnia dla miast w Polsce ponad 70%).	13/41
N	Niski poziom wykształcenia pracowników firm, rzadkie uczestnictwo w kursach i szkoleniach.	13/29
N	Rozproszone środowisko biznesu. Mało lokalnych związków kooperacyjnych. Podział na silnych liderów z dużym udziałem kapitału zagranicznego oraz dominującą ilościowo grupę małych indywidualnych biznesów. Większość partnerów biznesowych jest z poza miasta.	12/42
P	Wysoka ocena jakości usług edukacyjnych w mieście oraz próby organizacji szkoły wyższej.	13/26
P	Wysoki poziom dodatniego salda migracji. Poziom tego wskaźnika radykalnie odbiega od przeciętnego poziomu osiągniętego w miastach w Polsce. Świadczy on o dużej atrakcyjności miasta dla zewnętrznej ludności	12/33
P	Grupa dynamicznych średnich firm z kapitałem zagranicznym o dużym eksporcie na rynki UE i europy wschodniej.	11/40
N	Silna dominacja sektora produkcyjnego. 58% zatrudnionych w przemyśle przy średniej w kraju 40%, a w miastach woj. Mazowieckiego 31%.	11/36
P	Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa miasta; około 95% mieszkańców miasta korzysta z sieci wodociągowej, co stanowi niemalże pełne zaspokojenie potrzeb miasta w tym zakresie.	11/31
P	Prorozwojowa struktura wydatków budżetu miasta. Przeciętnie w analizowanych latach wydatki te stanowiły około 25% całkowitych wydatków; plasowały się znacznie powyżej przeciętnej dla miast w Polsce. Ostrow Mazowiecka należy do miast o jednych z najwyższych wydatkach inwestycyjnych.	11/29

P	Prorozwojowe nastawienie mieszkańców miasta na przyciąganie inwestorów, kontakty zagraniczne, wspieranie przedsiębiorczości i aktywizację ekonomiczną.	11/27
P	Dobra struktura ludności wg wieku – Ostrów pozostaje miastem młodym, w porównaniu do innych miast w Polsce Ostrów Mazowiecka posiada duży odsetek ludzi młodych (do 18 roku życia) – ponad 26 %, a zarazem niewielki odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym. Tylko co dziesiąty mieszkaniec miasta osiągnął wiek poprodukcyjny, a co czwarty mieszkaniec nie ukończył 18 roku.	11/22
P	Wzrastająca liczba ludności miasta będąca wynikiem dodatniego przyrostu naturalnego oraz dodatniego salda migracji, co łącznie z wysokim wskaźnikiem zawierania małżeństw podtrzymywać może rosnącą liczbę ludności oraz korzystną strukturę ludności według wieku w długiej perspektywie czasowej.	10/29
N	Istotne znaczenie w strukturze wydatków mają wydatki na opiekę społeczną. Jest to 13% budżetu, trzecia kategoria w strukturze wydatków miasta.	10/24
N	Przeciętna ocena przez mieszkańców perspektyw rozwoju miasta.	10/20
N	Okolo 70% mieszkańców miasta ma dostęp do sieci kanalizacyjnej, co plasuje miasto nieco poniżej średniej dla miast w Polsce i województwie mazowieckim (około 85%)	9/28
P	Korzystna sytuacja demograficzna miasta – przeciętna gęstość zamieszkania, brak zachwiania równowagi w strukturze ludności wg płci, duża liczba zawieranych małżeństw, dodatnie saldo przyrostu naturalnego oraz dodatnie saldo migracji	9/27
P	Najważniejsze źródła dochodów własnych to udział w podatku PIT (24% ogółu dochodów) oraz podatek od nieruchomości (20%). W strukturze dochodów własnych miasta podatki i opłaty pochodzące od osób fizycznych stanowią 2/3 całkowitych dochodów własnych miasta.	9/23
N	Niedorozwój sektora usług rynkowych – 19% zatrudnionych przy 45% średniej dla miast woj. Mazowieckiego	9/22
P	Stabilność struktury dochodowej miasta – gospodarka budżetowa miasta charakteryzuje się stałą, na przestrzeni 6 lat niezmienną strukturą dochodową	8/24
N	Niski poziom zadowolenia i ocena jakości administracji publicznej i obsługi administracyjnej mieszkańca	8/21
P	Zaawansowana restrukturyzacja i prywatyzacja sektora publicznego przeprowadzona w latach dziewięćdziesiątych	7/22
P	Dobrze rozwinięta sieć dróg lokalnych (wewnętrzna dostępność komunikacyjna miasta)	7/17
N	Niska ocena przez mieszkańców stanu bezpieczeństwa w mieście	7/16
N	Wśród dochodów otrzymywanych z budżetu państwa dotacje mają mały (9%) i malejący udział w strukturze dochodów w porównaniu do średniej dla miast w Polsce	7/16
P	Historycznie rozwinięte funkcje centrum usługowego i handlowego dla wschodniego Mazowsza	6/13

Pozostałe cechy zgłoszone jednostkowo w analizie: (1) Brak bazy kultury, form rozrywki, (2) Brak formy spędzania czasu wolnego, (3) Układy towarzyskie. (4) Przekonanie o braku wpływu na kształcenie rzeczy, (5) Brak dobrego systemu informacji o mieście, (6) Brak należytej promocji miasta, (7) Bliskie położenie przy granicy kraju, (8) Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego.